

MECMÛ‘A-İ EŞ‘ÂR-I MEVLEVÎYÂN

(Yüksek Lisans Tezi)

İrem DOPDOĞRU

2011

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

MECMÛ‘A-İ EŞ‘ÂR-I MEVLEVÎYÂN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
İrem DOPDOĞRU

Tez Danışmanı
Doç.Dr. Gülgün YAZICI

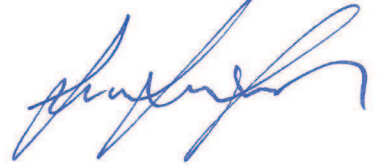
Çanakkale – 2011

TAAHHÜTNAME

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Mecmû'a-i Eş'âr-ı Mevlevîyân” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

14.07.2011

İrem DOPDOĞRU



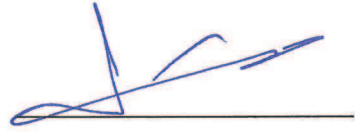
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne
İrem Dopdoğru'ya ait Mecmû'a-i Eş'âr-ı Mevlevîyân adlı çalışma, jürimiz tarafından
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.



Üye Doç. Dr. Gülgün YAZICI
(Danışman)



Üye Prof. Dr. Zafer ÖNLER

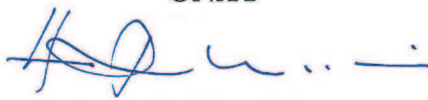


Üye Prof Dr. Kemal YÜCE

Tez No : 410802

Tez Savunma Tarihi : 14.07.2011

ONAY



Doç. Dr. Hamit PALABIYIK

15./08/2011

ÖZET

Mecmu‘a-i Eş‘ar-ı Mevleviyan

Klasik edebiyatımızda çeşitli konulardaki yazıların, şiirlerin, derleyicisinin dikkatiyle bir araya getirildiği bir şiir defteri olarak düşünülen mecmualar, gerek edebiyat tarihinin gerek kültür tarihinin karanlıkta kalmış yüzünü aydınlatmaya yarayan belgeler olması sebebiyle incelenmesi önem arz etmektedir. Çünkü nihai olarak Türk Edebiyatı tarihinin bütün yönleriyle ortaya konması için her döneme ait metinlerin neşrinin yapılması ve sonrasında yapılacak olan yorumlama ve şerh çalışmalarına sağlam bir zemin oluşturulması gerekmektedir.

İşte biz de bu anlayış ile çalışmamıza konu olarak seçtiğimiz Ankara Milli Kütüphane Yz. B 193 numarada kayıtlı olan “Mecmu‘a-i Eş‘ar-ı Mevleviyan”ın metnini ortaya koyarak gerek edebiyat tarihine gerek şerh çalışmalarına katkıda bulunmayı amaçladık. Çalışmamız İnceleme- Metin ve Tıpkıbasım örneklerinden oluşmaktadır. İnceleme kısmında mecmualar hakkında genel bilgiler verilmiş, Mecmu‘a-i Eş‘ar-ı Mevleviyan’ın nüsha tavsifi yapılmış ve eserde yer alan 85 şair ve şiirleri hakkında bilgiler verilmiştir. Metin kısmında ise; eserin Latin alfabesine aktarımında izlenen yol belirtilmiş, metnin çevriyazı harfleri kullanılarak Latin alfabesine aktarımı yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mecmu‘a-i Eş‘ar-ı Mevleviyan, Mevlevilik, Şiir Mecmuası, Şairler, Gazeller,

ABSTRACT

Poem Collection of Mevleviyan

Collections have been considered as the book of poetry in which articles, and poems about a range of subjects in our Classical Literature have been compiled with the attention of its compiler. It is important to analyze collections because they are the documents that enlighten the dark sides of not also the history of literature but also the history of culture. Therefore, in order to reveal the history of Turkish Literature eventually, it is necessary to translate the texts of all periods into Latin Alphabet and form a basis for the interpretation and the explanation studies which are to be done afterwards.

Just because of that, with this understanding we have, we aimed to contribute to both the history of literature and the interpretation studies, by introducing our subject of study “Mecmu‘a-i Eş‘ar-ı Mevleviyan” text which is listed at the National Library of Ankara Yz. B 193. Our study consists of the parts of ‘Analysis, Texts and the Sample Copies’. In the Analysis part, general information about collections is given, the copies of Mecmu‘a-i Eş‘ar-ı Mevleviyan have been interpreted and information about 85 poets and their poems found in the collections is given. In the Text part, the method used while interpreting the work into Latin Alphabet has been explained and it has been interpreted into Latin Alphabet by using transcribed letters.

Key Words: Collection of Mevleviyan, Mawlawiyya, Collection of Poetry, Poets, Ghazals

ÖNSÖZ

Mecmû'a, 'toplanmış, derlenmiş, bir araya getirilmiş' demektir. Bu ad altında toplanan eserler, çok çeşitli sahalara ait metinleri bir araya getirmekle birlikte seçkin şiiirleri de ihtiva ederler. Mecmualar dönemlerinin şiiir zevkini yansıtan kişilerin beğeniyle oluşturulmuş bir şiiir antolojisi olarak da düşünülebilir.

Bu düşünce doğrultusunda çalışmamızın amacı bugün için ele geçmeyen şiiirlere mecmualarda yer verilmiş olma ihtimali ile gün yüzüne çıkmamış şiiirleri ve şairlerini tespit etmek, bu şairlerin edebi kişiliklerine dair ipuçları ortaya çıkarmak, ilmi çalışmalarda metin teşkilinin eksiksiz yapılmasını sağlamak ve mecmuaların ait olduğu dönemin şiiir zevkini ortaya koyabildiğini göstermektir. Ancak mecmualar hakkında bugüne dek yapılan çalışma sayısı oldukça sınırlıdır.

Üzerinde çalışma yapılmayan bu tür eserlerden biri de çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır. Ankara Milli Kütüphane Yz. B 193 numarada kayıtlı olan Mecmû'a-i Eş'âr-ı Mevlevîyân adlı eser, adından da anlaşıldığı üzere bir Mevlevî Şairler Mecmuasıdır. 32 varaktan oluşan ve talik yazıyla yazılmış mecmuanın mensur ve manzum olmak üzere iki kısımdan oluştuğunu söylemek mümkündür.

. Bir kısmı mensur bir kısmı manzum olan eserin mensur olan ilk bölümü çevriyazı harfleriyle Latin alfabesine aktarılmamış, sadece muhtevası hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmamızın konusunu teşkil etmiş kısım manzum kısımdır. İki bölümden oluşan çalışmamızın "Giriş" kısmında mecmualar hakkında genel bilgiler verildikten sonra birinci bölümde Mecmû'a-i Eş'âr-ı Mevlevîyân'ın tanıtılması amacıyla nüsha tavsifi yapılmış, muhtevası ve mecmuada yer alan 85 şair hakkında bilgi verilmiştir. Ancak bazı şairlerin biyografileri hakkında net bilgi edinilemediği için mecmuanın yazıldığı düşünülen yüzyıllarda yaşamış aynı isimdeki bütün şairlerin biyografileri verilerek sorun aşılmaya çalışılmıştır. Çalışmamızın ikinci bölümünde ise metin çevriyazı harfleriyle Latin alfabesine aktarılmış ve bu işlem yapılırken uygulanan yöntem belirtilmiş, bilimsel kurallara riayet edilmiştir. Şiiirler tezkirelerde, divanlarda ya da herhangi bir bilimsel çalışmada değerlendirilmişse ulaşılabilen çalışmalar doğrultusunda mecmuadaki

şekilleriyle karşılaştırılmış, varsa aralarındaki farklılıklar dipnotlarda gösterilmiş ve en doğru metne ulaşılmaya çalışılmıştır.

Yapmış olduğumuz bu çalışma Edebiyat Tarihimizde mecmualarla ilgili yapılan çalışmalara küçük de olsa bir katkı sağlamak ve Edebiyat Tarihimizin önemli kaynaklarından olan mecmualara dikkat çekmek düşüncesiyle ortaya koyulmuştur. Nihâf amacımız ise edebiyat sahasına ve kültürel çalışmalara katkı sağlamaktır.

Çalışmam süresince ilmî disipliniyle ve bilgisiyle beni yönlendiren, manevi desteğini ve gülen yüzünü benden hiçbir zaman esirgemeyen kıymetli hocam Doç.Dr.Gülgün YAZICI başta olmak üzere, hayata dair tecrübe ve bilgisiyle bana yol gösteren değerli hocam Prof.Dr.Zafer ÖNLER'e ve hayatın her aşamasında her daim desteğini gördüğüm canım aileme şükranlarımı sunuyor ve bana Eski Türk Edebiyatını sevdiren, çok yakın zamanda kaybettiğimiz aziz hocam Doç.Dr.Mustafa AKSOY'u da bu vesile ile rahmetle anıyorum.

İrem DOPDOĞRU

Çanakkale - 2011

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR,	vii
TABLolar	viii

GİRİŞ

1.1. Mecnû‘a Kavramı.....	1
1.2. Mecnû‘aların Önemi.....	2
1.3. Mecnû‘aların Tasnifi.....	3

I.BÖLÜM

1. MECMÛ‘A-İ EŞ‘AR-I MEVLEVÎYÂN

1.1. Mecnû‘a-i Eş‘ar-ı Mevlevîyân’ın Nüsha Tavsifi.....	7
1.2. Mecnû‘a-i Eş‘ar-ı Mevlevîyân’ın Muhtevası.....	8
1.3. Mecnû‘a-i Eş‘ar-ı Mevlevîyân’da Yer Alan Şairler.....	13

II. BÖLÜM

1.METİN

1.1. Eserin Latin Alfabetesine Aktarımında İzlenen Yöntem.....	39
1.2. Transkripsiyon Alfabetesi.....	41
1.3. Şairler İndeksi.....	42
1.4. Metnin Çevriyazı Harfleriyle Latin Alfabetesine Aktarımı.....	44
SONUÇ.....	135
KAYNAKÇA.....	137
DİZİN.....	140
EKLER-TIPKIBASIMDAN ÖRNEKLER.....	148

KISALTMALAR

age.	Adı geçen eser
agm.	Adı geçen makale
Bak.	Bakanlığı
C.	Cilt
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
Ens.	Enstitüsü
G.	Gazel
Haz.	Hazırlayan
İA	İslâm Ansiklopedisi
İSAM	İslâm Araştırmaları Merkezi
Kt.	Kıta
K.	Kaside
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
Mes.	Mesnevi
Muh.	Muhammes
Müs.	Müseddes
Rb.	Rübâî
Sf.	Sayfa
S.	Sayı
TDK	Türk Dil Kurumu
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
Ünv.	Üniversite / Üniversitesi
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğerleri
Yay.	Yayınları / Yayıncılık

TABLÖLAR

Tablo-I. Mecmû‘a-i Eş‘ar-ı Mevlevîyân’da Yer Alan Şairler ve Şiirler Listesi

Tablo-II. Transkripsiyon İşaretleri

Tablo-III. Şairler İndeksi

GİRİŞ

1.1. MECMUA KAVRAMI

Aynı veya farklı türden seçilmiş çeşitli hacimlerdeki metinlerin ve risalelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan eserlerin ortak adı olarak bilinen mecmua, Arapça bir kelime olup cem' kökünden gelir. Mecmua kelimesinin müennesi olan mevmua, "toplanmış, toplanıp biriktirilmiş, bir araya getirilmiş şey; top, tüm, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, seçilmiş yazılardan meydana getirilmiş kitap"¹, "dergi"² demektir. Klasik kültürde edebiyat terimi olarak da defter, türlü konuların bir araya getirildiği yazıları içine alan kitap, şiir defteri anlamlarında kullanılmıştır.³

Mecmualar genelde bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki dinî-din dışı nesir ya da şiirlerden oluşan derleme kitaplardır."⁴ Başlangıçta ayetler, hadisler, fetvalar, dualar, hutbeler, şiirler, ilahiler, şarkılar, mektuplar, latifeler, lugazlar, muammalarla ilaç tariflerinin ve faydalı bilgilerin, notların, tarihi belge ve kayıtların derlendiği bir not defteri halinde ortaya çıkmış, zamanla gelişip, düzenli bir tertip ve şekle kavuşarak türlerine göre bazı farklılıklar gösteren bir kitap veya telif çeşidi özelliği kazanmıştır.⁵

¹ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara, 2006.

² TDK Türkçe Sözlük, TDK Yay., 10. Baskı, Ankara 2005, sf. 1359.

³ Günay Kut, "Mecmualar", *Dergâh Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. VI, İstanbul, 1986, sf. 170.

⁴ Mustafa Uzun, "Mezmû'a", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Ankara 2003, C. 28, sf. 265.

⁵ Uzun, age., sf 265.

1.2. MECMUALARIN ÖNEMİ

Mecmualar, edebiyat tarihi ve klasik Türk kültüründe büyük bir boşluğu doldurabilecek bilgi barınaklarıdır. Bu eserlerde edebiyattan ilahiyata, felsefeden tıp tarihine, folklordan etnografyaya kadar değişik bilim dallarına ait konulara rastlamak mümkündür.

Edebiyatın vazgeçilmez kaynaklarından olan mecmualar kimi zaman edebiyat tarihinin asıl kaynaklarına destek olan bir yardımcı kaynak, kimi zaman ise temel kaynak olma işlevini üstlenir. Üstlendiği bu işlev dolayısıyla edebiyat araştırmacısına sağladığı imkânların çokluğu ise tartışılmaz boyuttadır. Bu imkânlara burada değinmek yerinde olacaktır:

- Edebiyat tarihinin birinci dereceden kaynakları olan tezkirelere yansımamış, isimleri ve şiirleri unutulmuş, çeşitli sebeplerle edebiyat tarihinde olması gereken yere gelememiş birçok şair,

- Bugün için kayıp olan bir eser,

- Şairin herhangi bir sebeple divanına koymadığı veya daha sonra yazdığı şiir veya yazılar,

- Divanı olmayan yahut bulunamayan bir şairin şiirleri dağınık veya toplu şekilde bu mecmualarda bulunabilir.

Ayrıca;

- Yazdıkları dönemin okuyucu zevkinin tespitinde, şairin edebî kişiliğinin tespitinde, şairlerin kimlerden etkilendiğinin tespiti yanında, kimleri etkilediğinin tespitinde de mecmuaların önemli ölçüde katkısı vardır.⁶

⁶ Yaşar Aydemir, Şiir Mecmuaları ve Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü, *Bilig*, S-19, Güz 2001, sf.151.

Bunların yanında;

- Edebiyat tarihi tarafından henüz ortaya çıkmamış tür ve belgeleri içermesi,
- Üslûp çalışmalarına katkı sağlaması,

- İlmî çalışmalarda en doğru müellif nüshasına ulaşmak ve bundan ötürü sağlam bir metin teşkili oluşturmak bakımından vazgeçilmez kaynaklar olduğu da unutulmamalıdır. Çünkü binlerle ifade edilen mecmualar tarandığında gerek nüsha farkı olarak gerekse yeni şiir olarak metin teşkili için azımsanamayacak ve göz ardı edilemeyecek kadar manzumenin varlığı dikkat çekmektedir.⁷

1.3. MECMUALARIN TASNİFİ

Mecmuaların türlerine göre bazı tertip ve şekillere kavuşarak Araplar, Farslar ve Türkler arasında rağbet bulup farklı bir gelişim göstermesi ve çeşitli ilim dallarında müstakil bir telif türü özelliği kazanması ilk örneklerinden birkaç asır sonra gerçekleşmiştir.⁸

Daha çok Osmanlı ve İran sahasında rağbet gören mecmuaların kâğıt kalitesi, rengi, boyutları, yazısı, tezhibi, sekli itibariyle birbirlerinden çok farklı olduğu görülmektedir. Bir kısmının özensiz adeta karalama defteri bir kısmının ise itinayla yazılmış sanat eseri özelliği taşıdığı görülmektedir. Düzensizlerin çoğu doğrudan derleyicisinin eliyle yazılmış olduğu için okunaksız ve istinsah hatalarıyla dolu olduğu, babadan oğula veya elden ele intikal ettiğinden farklı kişilerin yazısına ve ilgisine göre şekillenmiş metinler olduğu görülmektedir. Bu bağlamda mecmualardaki parçaların kimin tarafından ve hangi tarihte derlendiği genellikle belli değildir.⁹

Mecmualar Arapça Farsça Türkçe olarak tek bir dille kaleme alındığı gibi derleyenin bu dilleri bilip bilmemesine ve derlenen metinlerin diline göre bunların ikisinin veya üçünün

⁷ Aydemir, agm., sf. 151.

⁸ Uzun, agm., sf. 266.

⁹ Uzun, agm., sf. 266.

birlikte kullanıldığı metinler halinde de yazılmıştır.¹⁰Ayrıca bir dilde yazılabileceği gibi birkaç dilde yazılan mecmualar da vardır. Bazıları manzum, bazıları mensur, bazıları da manzum-mensur olabilirler. Fakat genellikle ilmi ve dini konularda düzenlenmiş olanların mensur, edebiyat alanındaki mecmuaların ise manzum oldukları görülür.¹¹

Manzum mecmualar da işlenen konuları bakımından şimdiye kadar iki şekilde tasnif edilmiştir: İlk olarak Agâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*¹² adlı eserinde mecmuaları şu şekilde sınıflandırmıştır:

- a. Nazire mecmuaları
- b. Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğindeki seçme şiir mecmuaları
- c. Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle oluşan mecmualar
- d. Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar
- e. Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar

a. Nazire Mecmuaları: Bu gruptaki mecmualar genellikle bir şairin manzum bir eserine aynı vezin ve kafiyede başka bir şair tarafından benzer şiir yazılmasıyla oluşan şiirlerin bütünüün toplandığı mecmualardır. En tanınmış nazire mecmuaları ise; Ömer b. Mezid tarafından 1487 yılında derlenen Mecmû'atü'n-Nezâir, Egridirli Hacı Kemal tarafından 1512 yılında derlenen Câmî'ü'n-Nezâir, Edirneli Nazmi tarafından 1523 yılında hazırlanan Mecmâ'ü'n-Nezâir, Pervane b. Abdullah tarafından 1560'da derlenen Pervane Bey Mecmû'ası ve Budinli Hisalî'nin derlediği Metâliü'n-Nezâir'dir.

b. Meraklılarca Toplanmış Antoloji Niteliğindeki Şiir Mecmuaları: Bu tip mecmualarda sadece gazel, kaside, mesnevi, kıt'a vb. manzumelere rastlanmaktadır. Bunlar "mecmû'a-i eş'âr" adıyla bilinirler. Bir kaç şairin divanını ihtiva eden mecmualar ise "mecmû'a-ı devâvin" olarak adlandırılır. Seçme şiirler mecmuaları en çok karşılaştığımız türlerdir.

c. Türlü Konulardaki Risalelerin Bir Araya Getirilmesiyle Meydana Gelen Mecmualar: İçlerinde risalelerle birlikte şiirler bulunanları da vardır.

¹⁰ Uzun, agm., sf. 267.

¹¹ Uzun, agm., sf. 266.

¹² Agâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi* I. Cilt, TTK Basımevi, Ankara 1998, sf. 166-167.

d. Aynı Konu İle İlgili Eserlerin Bir Araya Gelmesi İle Oluşan Mecmualar:

Lugaz mecmû'aları, münşeat mecmû'aları, fetva mecmû'aları gibi tek bir türü içeren yazıların bulunduğu mecmualar bu gruba girerler. En önemli örnekleri ise; Hüseyin Ayvansarayî tarafından derlenen Eş'arnâme-yi Müstezâd, Müminzâde Hasib Efendi tarafından toplanan Mecmû'a-i Tevârîh, Yahya b. Mehmed Kâtib tarafından derlenen Menâhicü'l-İnşâ, Feridun Bey münşeatı olarak ün salan Mecmû'a-ı Münşeatü's-Selâtin, Abdülbaki tarafından toplanan Nuût-ı Nebeviyye Mecmû'a'larıdır

.e. Tanınmış Kişilerce Derlenen Mecmualar: Döneminin tanınmış kişileri tarafından hazırlanmış, yazarları belli olan mecmualardır. Bu mecmualarda risaleler, biyografiler, fıkralar, derleyene ait özel mektuplar vs. yer alabilir. Müstakimzâde Mecmû'ası, Ayvansarayî Mecmû'ası, Süleyman Faik Efendi Mecmû'ası, Aşçı İbrahim Dede Mecmû'ası, Fasih Ahmed Dede Mecmû'ası, Tayyazâde Mecmû'ası, Mecmû'atü'l-Fevâ'idi'l-Müteferrika, Hattat Hüseyin ve Salih Namık Mecmû'ası gibi mecmualar bu türe örnek teşkil etmektedir.

Bu alanda tasnif yapan diğer bir edebiyatçımız Günay Kut¹³'tur. Kut da Levend'in sıralamasına benzer bir şekilde mecmua tasnifinde bulunmuştur:

a. Nazire mecmuaları.

b. Seçme şiir mecmuaları: Mecmû'a-i Eş'âr, Mecmû'a-i Devavin.

c. Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya gelmesi ile oluşan mecmû'alar: Mecmû'a-i Ed'iyeye, Mecmû'a-i Tevârîh, Mecmû'a-i Muammeyât, Mecmû'a-i Münşeat gibi.

d. Karışık mecmualar: Bu tür mecmualar nazım-nesir karışık olabileceği gibi Arapça, Türkçe ve Farsça gibi değişik dillerde de yazılmış olabilir.

e. Tanınmış kişilerce veya derleyeni belli kişilerce hazırlanmış mecmualar: Yukarıda da örneklendirdiğimiz; Müstakimzâde Mecmû'ası, Ayvansarayî Mecmû'ası, Süleyman Faik Efendi Mecmû'ası, Aşçı İbrahim Dede Mecmû'ası,

¹³ Kut, age., sf. 170.

Fasih Ahmed Dede Mecmû'ası, Tayyazâde Mecmû'ası, Mecmû'atü'l-Fevâ'idü'l-Müteferrika, Hattat Hüseyin ve Salih Namık Mecmû'ası gibi

Mecmualara dair yapılan bu tasnif çalışmalarından sadece birine dâhil edemeyeceğimiz mecmuaların da olduğunu söylemekte yarar görüyoruz. Örneğin bizim çalışmamızın muhtevasını oluşturan mecmua içerik açısından değerlendirilince “şiiir mecmuaları” yahut “karışık mecmualar” sınıfına dâhil edilebileceği gibi adından anlaşılacağı üzere Mevlevî şairlerin şiiirlerinin yer alması dolayısıyla şiiir mecmualarının alt grubu olabilecek bir tasnifde de yer alabilir.

I. BÖLÜM

1. MECMÛ‘A-İ EŞ‘ÂR-I MEVLEVÎYÂN

1.1. MECMUANIN NÜSHA TAVSİFİ

Abdullah Öztemiz’den 1970 yılında satın alma yoluyla Milli Kütüphane’ye kazandırılan; 06 Mil Yz B 193 arşiv numaralı Ankara Milli Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu’nda 926 numaralı dvd’de kayıtlı olan Mecmû‘a-i Eş‘âr-ı Mevlevîyân’ın özellikleri şu şekildedir:

Eser tek nüshadan ibarettir. İstinsah tarihi eserin ilk sayfasında yer alan mühürde 1281 olarak geçmektedir. Mührün sahibi olan Ahmed Âgâh ise eserin müstensihidir. Boyutları (Dış-İç): 262×155 mm’dir. Cilt kapakları desenli kağıt kaplı, karton bir cilt içerisindedir. Yapraklar rutubet lekeli. Şirazesı sağlamdır. Varak sayısı 32’dir. Satır sayısı her sayfada farklılık gösterir. Kâğıt türü Cedid’dir. Yazı türü Talik’dir, harekesizdir ve okunaklıdır. Söz başları ve söz üstleri kırmızı renktedir. Cetvelsizdir. Sayfaların kenarlarında “derkanar”lar için uygun boşluklar vardır.

Eserin ilk 13 varağı mensur, sonraki 18 varak manzum şekilde yazılmıştır. Son varak ise üzerinde yazı talimleri yapılmış izlenimi uyandıran metinden bağımsız bir varaktır; ve bu varakta kullanılan yazının mecmuayı tertipleyen şahsa ait olmadığı aşikârdır. Bu da eserin el değıştirdiğinin göstergesidir.

Eserin tamamında başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Ancak bütün manzumelerde başlık yoktur. Manzum bölümde başlık yazılarının hemen hepsi şairlerin

mahlaslarından oluşmaktadır. Ayrıca her şiirde şairin mahlasının bulunduğu beyitte mahlasın üzeri yine kırmızı mürekkeple çizilerek belirtilmiştir.

[23b] ve [27a] sayfaları arasında şairlerin şiirlerinden verilen birer beyit yer yer simetrik yer yer asimetrik şekilde yazılmıştır. Bazen aynı şairin şiirleri peş peşe, bazen de farklı farklı varaklarda verilmiştir. Eserin tertibinde nazım şekline, kronolojiye yahut vezne bağlı belli bir metot yoktur.

1.2. MECMUANIN MUHTEVASI

Mecmû'a-i Eş'âr-ı Mevlevîyân adlı eserde yaptığımız incelemeler dâhilinde eserin mensur ve manzum olmak üzere iki bölüm şeklinde tertiplendiğini söylememiz mümkündür.

İlk 13 varağı mensur olan mecmuanın bu bölümü; “Destur Yâ Hazret-i Pîr Kıddise Sırrahu” başlığıyla Mevlana’ya, Ahmed Âgâh adlı bir Mevlevî dedesi tarafından 1281 tarihinde yazılan bir şiir ile başlamaktadır. [1a] da yer alan bu şiirin altında: *Halen dergah-ı feyz-iktinah-ı hazret-i mevleviyy-i evleviyyede ser-tabbağ ve ser-tarîk olan Hızır-zâde Muhammed Nesib Dede Efendi kıddise sırrahu hazretleriñin kemterin-i zerre-i hâk-i ikdâmı Ahmed Agâh fî 11 zî'l-hicce sene 1281 mühür (Agâh)* ifadesiyle Ahmed Agah’ın ismi ve 1281 tarihi ile Âgâh mührü yer almaktadır. [1b] de başlayan mensur bölümde “Destûr” başlıklı Arapça bir dua, yine “Destûr” başlıklı Allah’ın zat ve sıfatları, nübüvvet, velâyet gibi tasavvufî kavramlarla ilgili mensur kısımlar, “Takrir-i Takdir” başlıklı bir mensur parça, “Fâide” başlıklı iki mensur parça bulunmaktadır. Bu mensur kısımda Mevlânâ’ya ait ikisi rubai 5 Farsça manzume, Hz. Ebubekir’e ait Arapça bir beyt, Hz. Ali’ye ait Arapça bir beyt, Hz. Ali’ye ait Arapça bir manzume ve kime ait olduğu belirtilmeyen Türkçe bir manzume mevcuttur. Eserin [12b]-[31a] yaprakları arasında şiirler, [31b]-[32a] yapraklarında ise derleyenin yakınlarına ait 9 adet doğum ve ölüm tarihleri kayıtlıdır.

ŞAİRLER	Beyit	Gazel	Kaside	Kıta	Mesnevi	Muhammes	Müseddes	Naat	Rubai	Tercî-Bend	Toplam
Sabûhî										1	1
Safayî Dede	1										1
Safî Dede	1										2
Sâhib Dede	4	1									5
Sâhib Dede	1			1							2
Sâlik Dede				1							1
Sâmî		1									1
Samtî Dede	2										2
Semâ'î		1									1
Servi	2										2
Seyyid Ali Dede				1							1
Sıdkî		1									1
Sineçak Dede	1										1
Şeffî'i	1										1
Şehidi						1					1
Şeydâ	1			1							2
Şeyh Attar	1										1
Şeyh Muhammed Teberdâr				1							1
Şûri	1										1
Tabi		1									1
Tâlibî		1									1
Üveysî	1										1
Vâsıf	12										12
Vecdi Beg	1										1
Velî Dede	1										1
Yahyâ	1	1									1
Yâver	1										1
Yusuf Dede	1										1
Za'fî		1									1
Zeynü'd-din Efendi				1							1
Zihnî Dede(Necf-zâde)	2										2
Şairi bilinmeyen beyitler	19										19
TOPLAM	106	34	1	12	1	2	1	1	3	1	162

Yukarıdaki tabloya göre; 106 beyit, 34 gazel, 1 kaside, 12 kıta, 1 mesnevi, 2 mütekerrir muhammes, 1 mütekerrir müseddes, 1 naat, 3 rübai ve 1 terci-i bend olmak üzere toplam 162 şiir mevcuttur. Şiirler arasında belli bir sıra ve düzen bulunmamakla birlikte şiirlerin sayısında da belli bir oran yoktur. Bir şaire ait bir şiir olabildiği gibi birden

fazla şiiri olan şairler de vardır. Bunlar arasında en çok şiir Esrar Dede'ye, en çok beyit ise Vâsîf'a aittir. Diğer şairlerin ise çoğunlukla bir yahut birkaç beyiti veya şiirine yer verilmiştir.

Eserde göze çarpan bir durum da 85 şair arasından sadece Lâlî Dede hakkında 4 satırlık bir tanıtım yazısı yazılmasıdır. Bu yazı Esrar Dede Tezkiresi'¹⁴nden alınmış bir paragraftır. Ayrıca eserde biri Farsça biri Arapça olmak üzere toplam 19 adet şairi bilinmeyen beyit de mevcuttur. Toplamda 106 beyit bulunan mecmuaya beyitlerin bir kısmı gelişi güzel alınmışken bir kısmı da matla, makta, hüsn-i matla yahut hüsn-i makta beyitlerinden seçilerek alınmıştır. Bunlar arasında Hâletî'ye, Sîneçâk Dede'ye, Zihnî(Necef-zâde) Dede'ye ve Esîf Dede'ye ait beyitler matla beyti iken Neşâtî Dede'ye ait beyit makta beytidir.

Mecmuada 155 adet Türkçe şiirin yanında 6 adet Farsça ve 1 adet Arapça olmak üzere toplam 162 adet şiir bulunmaktadır. Farsça olan şiirler; Hicazî'ye ait gazel, Sâlik Dede'ye ait kıta, Şeyh Attar'a ait gazel, Şeyh Muhammed Teberdâr'a ait kıta, Üveysî'ye ait beyit, ve Vâsîf ait beyitlerden bir tanesidir. Şairi bilinmeyen bir beyit ise Arapçadır.

Mecmua her ne kadar Mevlevî şairler mecmuası olarak tertiplense de içerisinde Âkîf, Avnî Beg, Bakî, Es'ad, Fatih, Nâhîfi, Râgıb, Ruhî-i Bağdadî, Vâsîf, Zâ'fî gibi Mevlevîliğe intisab etmemiş şairler de mevcuttur. Ancak bu şairlere ait şiirlerin muhtevaları incelendiğinde tasavvufî nitelikler taşıyan şiirler olduğunu görmekteyiz. Müstensihin de bu amaçla sözü edilen şairlerin şiirlerine mecmuada yer vermiş olduğunu söylememiz mümkündür. Ayrıca Esrar Dede Tezkiresinde Ruhî-i Bağdadî ile Zâ'fî gibi Mevlevî olmadığı halde Esrar Dede tarafından Mevlevî olarak belirtilen bu iki şairin şiirlerinin de Esrar Dede'nin bu görüşü doğrultusunda mecmuada yer almış olduğu aşikârdır.

Mecmuamızda yer alan şairlerin bir kısmı devirlerinde birinci sınıf şairlerdir ve bu nedenle onlar hakkında pek çok çalışma yapılmış; hayatları, şiirleri ve edebî şahsiyetleri hakkında derli toplu bilgiler ortaya çıkarılmıştır; fakat bazı şairlerin hakkında çalışma

¹⁴ Esrar Dede, *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevlevîyye*, (Haz. İlhan Genç), Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 2000, sf. 464-465.

yapılmadığı gibi bazıları hakkında yapılan çalışmalara da maalesef ulaşamamıştır. Burada bu şahıslar hakkında kısa bilgiler verilecek, mecmuamızla ilgili çıkarımlar yapılacaktır.

1.3. MECMÛ‘A-İ EŞ‘ÂR-I MEVLEVÎYÂN’DA YER ALAN ŞAİRLER

Âdem Dede: Antakyalıdır. Zincirkıran Mehmet Dede’ye bağlanıp Mevlevî olmuştur. Konya’ya gelerek Bostan-ı Evvel’in terbiyesine girmiştir. İstanbul’da Galata dergâhı şeyhi Rüşuhî İsmail Dede’nin ölümü üzerine irşad görevini üstlenmiştir. Hacca giderken Mısır’da vefat etmiş ve Mevlevîhâneye gömülmüştür. Tarih düşürmedeki başarısıyla tanınan Ahmed Dede’nin şiirleri tasavvufî özellikler taşır.¹⁵

Âdil Dede Efendi: Fatih ile II. Bayezid devirlerinde Karaman’da Mevlevî şeyhi olarak görev yapmıştır. Onun şeyhliği sırasında Karaman, Osmanlı ülkesine katılmıştır. Adil Dede Efendi Konya’da ölmüştür.¹⁶

Âgâh : 1040/1630-31 tarihinde doğan Âgâh Semerkanlıdır. Âgâh’ın asıl adı Mehmed Bulak’tır. Kendisi hâfızdır ve haccı îfâ eylemiştir. Bundan dolayı Hacı Hâfız isimleriyle de anılmaktadır. Âgâh, ilk tahsilini Semerkand’da yapar. Burada hıfza çalıştıktan sonra Buhara’ya gider. Buhara’da meşhur şâir Şevket Buhârî’den edebiyat tahsil eder. Bir taraftan da Molla Câmî soyundan olan Buharalı Şeyh Saidâ’ya intisab edip, Nakşîliği benimser. Bazı kaynaklarda Âgâh’ın Mevlevîliği söz konusudur. Şâirin hangi tarikata bağlı olduğunu tam olarak bilinmemektedir. 1080/1669 senesinde Diyarbakır’a - Âmid- gelir. Sâ’ib ve Şevket’in öğrencisi olarak şehre gelen Âgâh, büyük itibâr görür.

Âgâh, kudretli bir şâirdir. Şâirliği dışında Diyarbakır çevresinde sevilip, sayılan bir kimlik oluşturur. Bu şehirde kaldığı sürede ihtisası bulunan ilim ve sanatlarda, birçok

¹⁵ Haluk İpekten, Mustafa İsen, vd., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., 942, Kaynak Eserler Dizisi 12, Ankara 1988, s.10.

¹⁶ İpekten vd, age., s.10.

öğrenci yetiştirmiştir. Âgâh, kaynaklarda hattat, müzehhip, mücellit ve ressam olarak da karşımıza çıkmaktadır.¹⁷

Ahmed Âgâh : Hakkında sadece Hızır-zâde Muhammed Nesîb Dede Efendi'nin öğrencisi olduğunu bildiğimiz ve bir Mevlevî dedesi olan Ahmed Âgâh bunu mecmuamızın mensur kısmında belirtmiştir.

Mecmuamızda da Âgâh mahlasıyla yazılmış 1 gazel ve 1 beyit incelediğimiz kadarıyla Semerkandlı Âgâh'ın divanında yer almamaktadır. Sözü edilen gazel “Li-nâmikihi El-Fakir” başlığıyla yazılmış olması ve Âgâh mahlasının da kullanılması bu gazelin mecmuanın tertipleycisi olan Ahmed Âgâh'a ait olduğunu göstermektedir. Geriye kalan bir beytin ise hangi Âgâh'a ait olduğu konusunda kesin bir ifade kullanmanın yanlış olacağı kanısındayız. Zîra Semerkandlı Âgâh'ın divanında yer almayan bu beyit divana alınmamış bir beyit olabileceği gibi kendisinden şimdiye değin bî-haber olduğumuz, adına edebiyat kaynaklarında rastlamadığımız, mecmuamızın tertipleycisi olan Ahmed Âgâh adlı şairede ait olabilir.

Ahmed Âşık Dede: Selânik'de doğan şair, Âşık mahlasını kullanmıştır. Şeyhi Mehmed Dede'den el alarak Mevlevîliğe girmiş, Müftü Abdullah Efendiden ders almıştır. 24 yaşında İstanbul'a gelerek Arzî Mehmet Dede ile Seyyit Fazıl Halil Dede'nin hizmetinde bulunmuştur. Daha sonra Edirne'ye gelen Ahmed Âşık Dede'yi, Sultan Mehmet, müneccimbaşı tayin etmiştir. Padişah bir ara kendisine Kudüs payesi ve iki adet arpalık bağışlamış, 18 yıl bu görevde kaldıktan sonra, 12 yıl Mekke Mevlevîhânesi'nde şeyhlik yapmıştır. 1113/1701-02 yılında 70 yaşını aşkınken ölen Ahmed Âşık Dede, Ubeydi-i Zakanî'nin “ Letâyif-nâme”sini Türkçeye çevirmiş, Arzüddin'in ahlakla ilgili eserini şerh etmiştir. Şairin daha birçok eseri vardır.¹⁸

Ahmed Kemâl Dede: Akşehir'de doğmuştur. Hüsrev Çelebi'ye bağlanarak Mevlevî olmuştur. Yenikapı Mevlevîhânesi Mehmet Efendi adlı bir şahıs tarafından Ahmed Kemâl Dede için yaptırılmıştır. Tasavvufî şiirleri vardır. “Mîr-hand Tarihi” tercümesi ve “Mevlânâ Menâkıbı”adlı mesnevisi vardır. Şair, 1010/1601 yılında vefat etmiştir.¹⁹

¹⁷ Şerife Akpınar, Âgâh Dîvânı ve İncelenmesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 2006, Selçuk Üniversitesi, Konya, sf.16-21.

¹⁸ İpekten vd, age., sf.16.

¹⁹ İpekten vd, age., sf. 250.

Âkif: Tezkirelerde sekiz adet Âkif mahlaslı şair mevcuttur. Fakat bu şairlerin hiçbiri Mevlevî değildir. Mecmuada da bu şaire ait bir şiir dışında başka bilgi bulunmadığı için şiirin bu sekiz Âkif'ten hangisine ait olduğunu bilemiyoruz. Tabi şiirin bu sekiz şair dışında, başka bir Âkif'e ait olma ihtimalini de düşünüyoruz. Bu düşünceler doğrultusunda edebiyat tarihinde yer almış bu Âkif mahlaslı şairlere de burada yer vermeyi uygun buluyoruz.

- 1) Asıl adı Mustafa olup Abdi-zâde Âtîf Efendi'nin küçük kardeşidir. 1173/1759-60 yılında vefat etmiştir. Divanı vardır.
- 2) Rumeli kasabalarının birinde doğmuştur. Asıl adı Lütfullah'tır. Öğrenimini tamamlayıp naiplik ve kadılık yapmıştır. 1201/1787 yılında Rumeli'de vefat etmiştir.
- 3) Kocabekir Paşa'nın soyundan Mehmet Bey'in torunudur. 1193/1779-80 yılında Kiler-i Has'a girmiş ve Âkif Tezkiresinin yazıldığı tarihe kadar Enderun'da kalmıştır.
- 4) Diyarbakır'da doğmuştur. Asıl adı Mehmet'tir. Resülküttap olmuştur.
- 5) Antakya bilginlerinden Ömer Feyzi Efendi'nin oğludur. Katiplik yapmıştır.
- 6) Bozok'da doğmuştur. Bozok ayanı Cebbar-zâde Süleyman Bey'in katipliğini yapmıştır. Divan-ı Hümayun kalemine girmiş, başka görevlerde de bulunmuştur.
- 7) Âkif Mustafa Efendi, 1227/1812 yılında Van'da doğmuştur. Kara Müftü-zâde sanıyla tanınmıştır. Aynı şehirde müftülük yapmıştır. Daha sonra İstanbul'a gelmiş ve sonrasında da Bingazi'ye kaymakam tayin edilmiştir. Divanı vardır.
- 8) Âkif Yusuf Efendi, Şumnu'da doğmuştur. Katip ve kethudalık hizmetinde bulunmuştur.

Avnî Beg: Tezkirelerde Avnî mahlaslı dokuz şair bulunmaktadır. Bunlardan biri ise Fatih Sultan Mehmet'tir. Divanından incelediğimiz kadarıyla mecmuada yer alan iki beyit de Fatih'e ait değildir. Geriye kalan sekiz şair arasında da "Avnî Beg" mahlaslı bir şair

yoktur. Bu nedenle mecmuada yer alan iki beyitin hangi Avni'ye ait olduğunu bilemiyor ve “Avni” mahlaslı sekiz şairi de buraya almayı uygun buluyoruz.

- 1) Bursa'da doğmuştur. Asıl adı Mehmet'tir. Öğrenimini tamamlayıp müderris olmuştur. 2053/1643-44 yılında İstanbul'da vefat etmiştir.
- 2) Filibe'de doğan şairin asıl adı Mahmut'tur. Dönem şairlerindendir. 1075/1664-64 yılında vefat etmiştir.
- 3) İstanbul'da doğan şairin asıl adı Ahmed'dir. Öğrenim gördükten sonra katip olmuştur. Nükteci bir şairdir. 1082/1671-72 yılında vefat etmiştir.
- 4) Tırnova'da doğan şairin asıl adı Yusuf'tur. Öğrenim gördükten sonra kadı olmuştur. 1121/1709-1710 yılında vefat etmiştir.
- 5) Asıl adı Mustafa olup Arap-zâde'nin kızkardeşinin oğludur. Arap-zâde'nin himayesinde öğrenim görmüştür. Rumeli kasabalarında müderrislik yapmıştır. Bilgisinin yanında şiirleriyle de dikkat çekmiştir.
- 6) Halil-zâde lakabıyla tanınmıştır. Şiir mecmuası vardır.
- 7) Eyüp Efendi Zaviyesi Şeyhi Eşref-zâde Şerif Efendi'nin oğludur. Bursa'da doğmuştur. Aynı zaviyenin şeyhi olmuştur. Şiirleri tasavvufidir.
- 8) Bursa'da doğan Avnî Mehmed Efendi Yağcı-zâde sanıyla tanınmıştır. Âşıkâne şiirleri vardır. 1242/1826-27 yılında vefat etmiştir.

Ayşî Dede: Şam'da doğmuştur. Sabûhî Ahmed Dede'ye intisab etmiş ve şiirleriyle tanınmış Mevlevî şairlerindendir. 1060/1650 yılında Şam'da vefat etmiştir. Derviş Nûşî ile divanları bir ciltte toplanmıştır.²⁰

Bâkî: XVI. yüzyılın en büyük divan şairlerinden biri olan Bâkî hakkında ziyadesiyle ilmi çalışma yapıldığı için burada kısaca değinmeyi uygun buluyoruz. İstanbul'da doğan şairimizin asıl adı Mahmut Abdalbâkî'dir. Kargazâde diye tanınmıştır. Saraçlık yapan şair Şeyhülislam Ebussud Efendi'den mülâzım olmuştur. Silivri, Murat Paşa ve Sultan Selim medreselerinde müderrislik ve Mekke'de kadılık görevlerinde bulunmuştur. Daha sonra

²⁰ Esrar Dede, *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevlevîyye*, (Haz. İlhan Genç), AKM yay., Ankara 2000, sf.361-62.

Anadolu ve Rumeli kazaskeri olan şair dört padişahın iltifatına mazhar olmuştur. Özellikle Kanunî'den çok yardım gören Bâkî şeyhülislamlik beklerken 1008/ 1600 yılında vefat etmiştir. Çok güzel gazelleri vardır. Divan sahibidir.²¹

Belîğ: 1079/1668 yılında Bursa'da doğmuştur. Burada bulunan devrin âlimlerinden iyi bir tahsil gördüğü ve kaynaklarda da iyi derecede Arapça ve Farsça bildiğinden bahsedilmektedir. Dedesi ile babasının imamlık yaptıkları Manticı Camii'nde İsmail Belîğ de elli yıla yakın bir süre imamlık yapmıştır. 1702'de kısa bir süre Tokat mahkemesi nâibliğinde ,süreleri kesin olarak tesbit edilememekle beraber, Evkâf-ı Haremeyn-i Şerîfeyn Mahkemesi'nde müfettiş kâtipliği, Hz. Emîr İmareti ile Yeşil İmarette önce kâtiplik, bir ara galle nâibliği ve her iki imarette de imaret şeyhliği görevlerinde bulunmuştur. Vefat tarihi kesin olmamakla beraber (1142/1729) Çatalfırın civarındaki Yeniye Mezarlığı'na defnedilen İsmail Belîğ'in bugün mezarlığın tamamen kaldırılmış olması sebebiyle kabri bilinmediği gibi mezar taşı da bulunamamıştır.

Belîğ'den bahseden eserlerin bir kısmında onun musikişinas ve zâkirbaşı olduğu yolunda da kayıtlar vardır. Aruz veznini oldukça başarılı bir şekilde kullanan İsmail Belîğ, nesirlerindeki ağdalı ve külfetli ifadeye şiirlerinde yer vermemiştir. Şiirlerinde ve diğer manzum eserlerinde peygamber kıssalarıyla ilgili motiflere, halk dilinden alınmış deyim, atasözleri ve divan edebiyatının ortak mazmunlarına yer veren Belîğ'in genellikle Türkçe yazdığı şiirler çeşitli mecmualarda bulunmaktadır. İsmail Belîğ dinî, mahallî ve özellikle biyografik eserleriyle devrinde seçkin bir şahsiyet olarak tanınmıştır.

Eserleri: Güldeste-i Riyâz-ı İrfan ve Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân. Nuhbetü'l-âsâr li-zeyli Zübde'ti'l-Eş'âr (1139/1726). Gül-i Sad-berg (1136/1723). Sergüzeşt-nâme-i Fakîr be-Azîmet-i Tokat (1114/1702). Şehrengîz-i Bursa.²²

Birri: Derviş Mehmed Çelebi, Attâr Birri, Birri Mehmed Dede, Mehmed Çelebi bin Abdullah el Magnisâvî, Manisalı Mehmed olarak anılan şair; 1080/1669 tarihinde Manisa'da dünyaya gelmiştir. Derviş Mehmed Dede, bin bir gün çile çıkardıktan sonra hocalarının izniyle evlenmiş, ailesini geçindirmek için attarlık yapmaya başlamıştır. Bu mesleği seçmesinden dolayı "Attar" mahlasını da taşımaktadır. Birri Mehmed Dede, Konya'dan sonra Mevlevî tekkeleri içinde önemli bir merkez sayılan Manisa

²¹ Haluk İpekten, *Bâkî; Hayatı, Sanatı, Eserleri*, Akçağ Yay., Ankara 1993.

²² İpekten vd., age., sf.74.

Mevlevîhânesi'nde yetişmiş değerli bir şairdir. Birrî Mehmed Dede'nin şiir anlayışında, yaşadığı devrin şiir üslubunu belirleyen Sebk-i Hindî tarzı ve Hikemî şiir anlayışı belirgin bir rol oynamaktadır. 1715 tarihinde vefat eden Birrî Dede, 2005 yılında Celal Bayar Üniversitesi Yükseköğretim Vakfı tarafından yaptırılan yeni Mevlevîhâne bahçesine defnedilmiştir.²³

Cünûnî: Asıl adı Ahmed olan Cünûnî Ahmed Dede Larende'de doğmuştur. Bir Mevlevî dervişinin oğludur. Konya'ya gidip bir Mevlevî tarikatına bağlanan şair daha sonra Bağdat Mevlevî tekkesi şeyhi olmuştur. Bursa'ya gelip bir Mevlevîhane yaptırdıktan sonra Şeyhliğine orada devam etmiştir. Divanı vardır.²⁴

Çelebi Efendi: Antakya Mevlevî şeyhi Süleyman Efendi'nin oğludur. Mehmet Dede'den inabe alıp Mısır'a şeyh olmuştur. Komanîçe fethi sırasında Hacıoğlu Pazarı denilen yerde 1083/1672-73 yılında vefat etmiştir.²⁵

Dânişî 'Alî Dede: İstanbul'da doğmuştur. Nevâli-zâde Ataullah Efendi'nin torunu olup asıl adı Ali'dir. Mevlevî tarikatına girmiş; Kudüs Mevlevî şeyhi iken ölmüştür. 1095/1684 yılında vefat eden Dânişî'nin yaşının doksanın üzerinde olduğu bilinir.²⁶

Deştî: Konya'da doğmuştur. Asıl adı Abdulhayy'dır. Bir dilbere âşık olup mecnun gibi çöllerde dolaştığından bu mahlâsı aldığı söylenir. Hind'e ve İran'a seyahat edip oranın ileri gelenleriyle görüşmüştür. 1041/1631-32 yılında Konya'da vefat etmiştir. İyi Farsçasıyla tanınır. İnşası vardır.²⁷

Emir Dede: Konya'da doğan şair ilk eğitimini de burada almıştır. Daha sonra Cenab-ı Çelebi 'Abdü'l-Halim Efendi'den eğitim almıştır. Bulunduğu mevlevîhanede gösterdiği hizmetler ve seyyid soyundan gelmesi sebebiyle kendisine "tarikatî" denilmiştir. Tarikatî Emir Dede 1100/1689 tarihinde vefat etmiştir.²⁸

²³ Mine Karaca, Birrî Mehmet Dede Dîvânı'nın Muhtevâ İncelemesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2008, Ankara Üniversitesi, Ankara.

²⁴ İpekten vd, age., sf. 94.

²⁵ İpekten vd, age., sf. 100.

²⁶ İpekten vd, age., sf.96.

²⁷ İpekten vd, age., sf.101.

²⁸ Esrar Dede, age., sf.324.

Enisî Receb Dede: Edirne'de doğan şairin, asıl adı Receb'dir. Tahsil için İstanbul'a gitmiş; bir müddet kalıp Edirne'ye dönmüştür. Burada Mevlevî şeyhi şair Neşâtî Ahmed Dede'ye intisap ederek ondan feyz almıştır. Sonraları tekrar İstanbul'a giderek Yenikapı Mevlevîhânesi şeyhi Kârî Ahmed Dede'ye intisap etmiş ve onun Mesnevî derslerini takip ederek bu Mevlevîhâneye mesnevîhan olmuştur. 1078/1667'de şeyhi vefat edince Kasımpaşa Mevlevîhânesi mesnevîhanlığına geçmiştir. Neşâtî Ahmed Dede'nin 1085/1674 yılında vefatı üzerine onun yerine Edirne Muradiye Mevlevîhânesi'ne şeyh olmuştur. Kaynaklarda Enîs Receb Dede'nin Mevlevî şeyhleri içinde en uzun ömürlü ve en çok müridi bulunan şeyhlerden biri olduğu kaydedilir. Altmış seneyi bulan şeyhliği sırasında beş padişahla yirmi sadrazamın onun manevî dairesine girdiği söylenir.

Özellikle Mevlevî müelliflerince yazılmış kaynaklarda çeşitli menkıbe ve kerametleri nakledilen Receb Dede, şeyhliği kadar Enîs mahlası ile yazdığı şiirleriyle de tanınmıştır. Tasavvufî mazmunlara dayanan sûfiyâne ve hakîmâne şiirlerinde çoğunlukla içten gelen samimi bir ifade kullanmayı tercih etmiştir. Tezkirelerde şairliğinden takdirle bahsedilmektedir. Divanı vardır. Enîs Receb Dede'nin vefat yılı hakkında farklı tarihler verilmektedir. Müelliflerin çoğu bunu 1147/1734 şeklinde gösterirken bazıları 1146 yahut 1145 olarak kaydederler.²⁹

Enisî Mustafa Dede: Edirne'de doğan şairin asıl adı Abdullah'tır. Tahsilini tamamladıktan sonra Edirne Mevlevîhânesi Şeyhi Enîs Receb Dede'ye intisap etmiştir. Daha sonra Mısır'a giderek Kahire Mevlevîhânesine şeyh olmuştur. Hat sanatını öğrenmiş hac vazifesini yerine getirmiştir. Sülüs ve Nesih yazılarındaki başarısı nedeniyle zamanın önde gelen hattatları arasına girmiştir. 1159/1746 yılında vefat eden şair Kahire Mevlevîhânesi'ne defnedilmiştir.³⁰

Es'ad: Es'ad mahlasını görünce ilk olarak aklımıza Şeyh Gâlib gelse de divanından incelediğimiz kadarıyla var olan beyit Gâlib'e ait değildir. Gâlib dışında ise Tezkirelerde Es'ad mahlaslı birçok şair bulunmaktadır ve bunların hiçbiri Esrar Dede'nin Mevlevî Şairler Tezkiresi'nde mevcut değildir. Biz beytin hangi Es'ad'a ait olduğunu bilmediğimiz için "Es'ad" mahlaslı şairlerin tamamına burada yer vermeyi uygun görüyoruz.

²⁹ Hasan Aksoy, Enis Receb Dede, *TDEA*, S-III, sf. 48-49

³⁰ Muhittin Serin, Enîs Mevlevî, *TDVİA*, Ankara 2003, sf. 241.

- 1) Hoca Sâdeddîn Efendi'nin oğludur. Şeyhülislam olmuştur. Arapça ve Farsça şiirleriyle tanınmıştır. 1029/1620 vefat etmiştir.
- 2) Selânîk'de doğmuştur. Öğrenimini tamamladıktan sonra müderris olmuştur. Şehzâde sanıyla tanınmıştır. Divanı vardır. 1029/1620 yılında İstanbul'da vefat etmiştir.
- 3) Yanya'da doğmuştur. Asıl adı Mehmed'tir. Müderristir. Es'ad Hoca sanıyla tanınmıştır. Divanı vardır. 1144/1731 vefat etmiştir.
- 4) İstanbul'da doğmuştur. Asıl adı Mehmed'tir. Şeyhülislam Ebu İshak'ın oğludur. Müderrislik, kadılık, kazaskerlik yapmış ve şeyhülislam olmuştur. Sultan Ahmet için "Bülbül-nâme" adlı bir eser yazmıştır. Gazel ve tarihleri ile ünlüdür. Tezkiresi ve Divanı vardır. 1166/1752 vefat etmiştir.
- 5) Manisa'da doğmuştur. Asıl adı Ahmed'tir. Hoca Neşet'in derslerine katılmıştır. Post-nişin olmuştur. 1265/1848 vefat etmiştir.
- 6) Hamza Efendi adlı birinin oğludur. Bundan dolayı Hamze-zâde sanıyla tanınmıştır. Katiplik, tezkirecilik ve naiblik yapmıştır. Sonrasında mülâzım olmuştur. Şiir ve inşada yeteneklidir. Tarih düşürmede ustadır. 1180/1766 vefat etmiştir.
- 7) Enderun'dan İbrahim Ağa'nın oğludur. Enderun'a girmiş ve kapıcıbaşı olmuştur.
- 8) Asıl adı Mehmet olup, Seyyit Abdullah Neşati'nin oğludur. Bağdat valisi Ömer Paşa'ya divan Efendisi olmuştur.
- 9) Sadaret kethüdası Ali İbrahim Efendi'nin oğludur. Öğrenimini tamamladıktan sonra müderris olmuştur.
- 10) İstanbul'da doğmuştur. Asıl adı Mehmed'tir. Sahafîler Şeyhi-zâde sanıyla tanındı. İstanbul mevleviyetine, daha sonra da kadılığa getirildi. Üss-i Zafer, Nusret-nâme ve Mustadraf adlı eserleri vardır.

Esîf Sıdkî Dede: Esîf, XVIII. yüzyılın ilk yarısında yaşamış olan Mevlevî bir dîvân şâiridir. Asıl adı Mehmed'dir. Kütahya'nın Tavşanlı kasabasında doğmuş ve burada bir Mevlevîhâne kurarak ömrünün sonuna kadar bu dergâhta şeyhlik makamında bulunmuştur. Şiirlerinin büyük bir kısmında Esîf mahlasını kullanan şâir, birkaç şiirinde ise Sıdkî mahlasını tercih etmiştir. Mutasavvıf bir şâir olan Esîf Dede'nin şâirlik yönü çok kuvvetli değildir. Mevlevîlik ve tasavvuf, onun şiirlerinde önemli bir yer tutar. 1145/1732-33 vefat etmiştir. Esîf'in tek eseri Divanıdır.³¹

Esrar Dede: Asıl adı Mehmed'dir. 1162/1749 İstanbul'da Sütlüce'de doğdu. Babası Mevlevî dervişlerinden Ahmed Bizebân'dır. Çocukluk ve gençlik yıllarıyla ilgili yeterli bilgi yoktur. Kaynaklarda Galata civarında oturduğu, iyi bir tahsil gördüğü, tasavvuf muhiti içinde yetiştiği, Arapça, Farsça, Rumca, Latince ve İtalyanca öğrendiği belirtilmektedir.

Şiirlerinde samimi genellikle sade bir dil kullanan Esrar Dede, Mevlevî terimlerini de başarıyla kullanmıştır. 27 Receb 1211/26 Ocak 1797 tarihinde genç denecek yaşta bir mir'ac gecesi vefat eden Esrar Dede Galata Mevlevîhânesi haziresine defnedilmiştir. Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevlevîyye adlı eseriyle tanınan şairin, Mübareknâme-i Esrar, Fütüvvetnâme-i Esrar, Lugat-ı Talyan adlı eserleri vardır.³²

Fasîh Dede: İstanbul'da doğmuştur. Asıl adı Ahmed'dir. Dukakinzâde lâkabıyla tanınmıştır. Köprülü Fazıl Ahmet Paşa'nın divan kâtipliği yaparak iltifat ve himayesini kazanmıştır. Sonrasında ise görevinden ayrılarak tasavvufa meyletmiş ve Galata Mevlevîhânesi'nin onuncu şeyhi Gavsî Dede'ye intisab etmiştir.

Fasîh Ahmed Dede'nin güzel sanatların resim, mûsikî ve özellikle hat alanlarında büyük maharet sahibi olduğu söylenir. Dili mahlasının ifade ettiği şekilde fevkalâde güzel kullanan, vezne hâkim olan Fasîh Dede pürüzsüz söyleyişi, orijinal mazmun ve benzetme unsurları ile kendine has bir üslûp ortaya koymuştur. Özellikle çoğu rindâne ve âşıkane olan gazellerinde büyük bir başarı göstermiş, şiirlerinde hat, resim ve mûsikî unsurlarına yer vermiş, deyim ve atasözlerini ustalıklı kullanmıştır. Ölüm tarihi Beyanî, Beliğ, Esrar Dede'de 1111/1699, Safayî ve Sâlim'de ise 1112/1700 olarak geçer. Türkçe Divanı'nın

³¹ Reyhan Dinç, XVII.yy Divan Şairi Sıdkî Esîf ve Dîvânı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üni., Ankara.

³² Osman Horata, Esrar Dede, Hayatı, Eserler, Şiir Dünyası ve Divanı, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998.

yanında Farsça Divançesi, Münşe'at, Münâzara-i Rûz u Şeb, Tenbâkû-Nâme, Kalem Makalesi adlı eserleri mevcuttur.³³

Fatih: Fatih Sultan Mehmed, kudretli bir hükümdar, büyük bir siyaset dehası ve muzaffer bir komutan olduğu kadar; kültür, sanat ve edebiyatta da ismini altın harflerle tarihe yazdırmış entellektüel bir şahsiyet ve kuvvetli bir şairdir. Kendisi de bir şair olan Sultan II. Murad'ın oğlu Fatih Sultan Mehmed, devrinin en güçlü ilim, fikir ve sanat adamlarının elinde yetişmiş; asil ruhu, Devlet-i Aliyye'yi besleyip güçlü bir çınar gibi ayakta tutan ihtişamlı ve engin kültürün hamuru ile yoğrulmuş, birçok doğu ve batı lisanına vakıf, matematik ve müspet ilimlerde, felsefede ve edebiyatta söz sahibi bir sultandır. Fatih Sultan Mehmed'in şairlik yönü ile ilgili bilgilere devrin tezkirelerinde ve nazire mecmualarında rastlandığı gibi, onun yazdığı şiirlerin bir kısmını ihtiva eden yazma bir Divan-ı Sultan Mehmed nüshası da mevcuttur.³⁴ Şiirlerinde "Avnî" mahlasını kullanan Fatih'in mecmuamızda yer alan beyti asıl adıyla yazılmıştır. Beyit Fatih'in Divanı'nda mevcuttur.

Fennî Dede Efendi: İstanbul'da doğmuştur. Asıl adı Mehmet'tir. Bazı kaynaklarda Muhammed olarak da geçmektedir. Şeyh Hasan Efendi ve Pir Salih Efendi tarafından yetiştirilerek Mevlevî şeyhi olmuştur. Fazıl Ahmet Paşa'ya sunduğu bir kasidesinin beğenilmesi üzerine Cizye kâtibi tayin edilmiştir. Ölüm tarihi Safayî ve Belîğ'de 1120/1710, Salim'de 1127/1715, Esrar Dede'de 1128/1716 olarak gösterilmiştir. Şiiri ve inşası ile tanındı. Divanı vardır.³⁵

Gâlib Dede: XVIII. yüzyılın en büyük şairlerinden olan Şeyh Gâlib hakkında ziyadesiyle çalışma yapıldığı için burada kendisine kısaca değinmenin yeterli olacağı kanısındayız.

Mehmet Es'ad (Gâlib) 1171 / 1757 - 58 yılında İstanbul'da Yenikapı Mevlevîhânesi yakınlarındaki bir evde doğdu. Babası Mustafa Reşid Efendi, annesi Amine Hatun'dur. Bir süre Divân-ı Hümâyûnda beylikçilik kalemine devam etmiş daha sonra Hoca Neş'et'e intisab ederek ondan mesnevi okumaya bir müddet sonra da büyük bir hevesle şiir yazmaya başlamıştır. Gâlib, önce babasından ve Hoca Neş'et'ten tahsil görmüş, sonrasında

³³ Mustafa Çıpan, Fasîh Ahmed Dede Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Divanı'nın Tenkildi Metni, 2 Cilt, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 1991, Selçuk Üniversitesi, Konya.

³⁴ Muhammed Nur Doğan, *Avni(Fatih) Divanı*, Kültür ve Turizm Bak., İstanbul 2005.

³⁵ İpekten vd., age, sf.137.

ise o devirlerde edebiyât, musikî ve tasavvuf mektebi mahiyetinde olan Mevlevîhânelerde, Mevlevî büyüklerinin sohbetlerinden de faydalanmıştır. Türk edebiyâtının büyük üstâdlarından başka, İran'ın büyük şâirlerini de iyice tanıyan, tasavvuf edebiyatını layıkıyla öğrenmeye başlayan Gâlib, Buharalı Sâib'in şiirlerini çok beğenmiştir. Bütün bunlar ve bilhassa Mevlânâ'nın Mesnevîsi'nin onun düşünce hayatının gelişmesinde çok büyük bir yeri vardır.

Şair, hocası Neş'et tarafından kendisine verilen Es'ad mahlasını, eski ve yeni birçok şâirler tarafından kullanıldığını, aynı zamanda isim iltibasını önlemek için Gâlib mahlasını seçmiştir. Bu büyük istidâd, genç yaşta inkişâf gösterince (1195 / 1780) tarihinde yirmi dört yaşında iken ilk defa divân tertip etmiştir. Bundan iki sene sonra da, (1197/1782-83)de mesnevi tarzındaki büyük eseri, Hüsn ü Aşk'ı meydana getirmiştir. Hüsn ü Aşk adlı mesnevisini yazdıktan sonra (1198 / 1783) Gâlib'in anî bir kararla Konya'ya gitmiş ve Mevlânâ dergâhında çileye soyunmuştur. Galib, babası Mustafa Reşid'in devamlı ısrarları ve Konya Çelebisinin ihtarları üzerine, çilesinin geri kalan kısmını tamamlamak için İstanbul'a dönmüş, Yenikapı Mevlevîhânesi meşîhatında bulunan Ali Nutkî Dede'nin zamanında çilesini üç sene zarfında tamamlayarak "Dede" ve "Hücre-nişîn" olmuş, daha sonra şeyhi olan Ali Nutkî Dede Efendi'den hilâfet almıştır. Çilesi boyunca Gâlib, şiirle uğraşmamıştır. Fakat çilesini bitirdikten sonra, tekrar şiir yazmaya başladığı gibi ayrıca tasavvufa ait eserler de vücuda getirmiştir.

Bir süre sonara gerek annesini, gerekse Mevlevî muhitindeki hâmisi olan Esrar Dede'yi kaybetmesi üzerine kendisi de hastalanmış ve 26 Recep 1213/3 Ocak 1799 Çarşamba sabahı vefat etmiştir. Şair, Galata Mevlevîhânesi türbesinde Mesnevi Şârihi İsmail Rusûhi Ankaravî'nin ayak ucuna defnedilmiştir. Divanı ve Hüsn ü Aşk adlı mesnevisinin yanında Es- Sohbetü's- Sâfiyye ve Şerh-i Cezîre-i Mesnevî adlı eserleri de vardır.³⁶

Gavsî Dede: İstanbul'da doğmuştur. Yazıcı-zâde Ahmet Bîcan'ın soyundan olup asıl adı Ahmed'dir. Âlim ve asîl bir âileye mensûb olan Gavsî Ahmed Dede, küçük yaştan îtibâren ilim tahsiline başladı. Zamanının usûlüne göre aklî ve naklî ilimleri tahsîl edip icâzet almıştır. Selânik kadısı İmâm-zâde'nin yanında nâiblik yapmış bu vazîfeyi adaletle yürütmüştür. Bu sırada kalbine düşen bir aşk ateşi ile tasavvufa ve tasavvuf ehline karşı

³⁶ Naci Okçu, *Şeyh Gâlib Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Erzurum 1993.

büyük alâka duyan Gavsî Dede, dünyâ makam ve zevklerini terk edip, bir gönül ehlinin kapısına dayanmıştır. Böylece Selânik'ten ayrılıp Bursa'ya giderek Bursa Mevlevîhânesi Şeyhi olan Sâlih Dede Efendi'ye talebe olmuştur. Onun hizmet ve sohbetlerinde bulunarak tasavvuf yolunda ilerleyen Gavsî Dede, dört sene müddetle Sâlih Dede Efendi'nin hizmetinde kalmıştır. Hocasının emir ve tavsiyesi üzerine Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin memleketi olan Konya'ya giden şair, uzun müddet Konya'da kalıp Mevlevî dergâhının usûlüne göre hırka giymiştir. On altı yıl Konya'da kaldıktan sonra İstanbul'a dönmüş Galata Mevlevîhânesi'ne şeyhlik yapmıştır. Galata Mevlevîhânesi şeyhi olarak vazîfe yaptığı sırada 1109/1697 senesinde vefât eden şair, Galata Mevlevîhânesi bahçesine defnedilmiştir. Tasavvufî şiirleri özellikle naatları ile tanınmıştır. Ârifâne şiirleri bulunan Gavsî Ahmed Dedenin Dîvân'ı vardır.³⁷

Hâletî: Kafzâde, Zübdetü'l-Eş'âr'ında Sanavber-zâde ve Azmi-zâde Hâletî'den başka bir Hâletî olduğundan bahseder. Mevlevî tarikatına mensup olduğunu ve Derviş sanıyla tanındığını belirtir. 1012/1603 tarihinde vefat etmiştir.³⁸

Hâlis: Asıl adı Ahmed olup Sâkîb Dede'nin oğludur. Hâlis Ahmed Dede olarak bilinen şair, 1191/1777-78 tarihinde vefat etmiştir.³⁹

Handî Dede: Lefkoşe'de doğmuştur. Siyâhî Mustafa Dede'ye intisâb edip onun yanında bulunmuştur. Siyâhî, Mısır'a gidince kendisini bazı işlerin tanzimi için İstanbul'a göndermiş ve Galata Mevlevîhânesi'nde bir müddet ikamet etmiştir. Müneccimbaşı Ahmed Dede ve maiyyetiyle beraber Siyâhî Dede'nin sohbetinde bulunmuştur. Handî daha sonra Müneccimbaşı Ahmed Dede , Nesîb Dede, Hasîb Dede ve Lebîb Dede ile birlikte Mekke'ye gitmiş ancak burada anlaşamamışlar ve birbirlerinden ayrılmışlardır. Sâkîb Dede ve Vehbî Dede ile üçü birlikte Siyâhî'nin hizmetinde kalmışlar, diğerleri Ahmed Dede'nin mülâzımı olmuşlardır.

Handî Dede birkaç yıl sonra Kıbrıs meşihatiyle görevlendirilmiş, burada uzun süre “çille-güzîn-i hânkâh-ı fenâ olmuşlardır.” Hızır Handî Dede olarak bilinen şair, 1140/1727 tarihinde vefat etmiştir.⁴⁰

³⁷ İpekten vd, age., sf. 159. ; Esrar Dede, age., sf. 400.

³⁸ İpekten vd., age, sf. 174.; Esrar Dede, age., sf.128

³⁹ İpekten vd., age, sf. 178.

Hasan Semâî Dede: İstanbul'da doğan şairin asıl adı Hasan'dır. Saraya mensup solaklardan bir şahsın yetiştirmesi olduğundan Solak ya da Solak-zâde Hasan diye tanındı. Gençliğinde devletin ileri gelenlerine hizmet etmiş sonrasında yeniçeri olmuştur. Tasavvufa yönelmiş ve seyahate çıkmıştır. Gülşenî tarikatına girerek Bağdat'a şeyh olmuştur. III. Selim dönemi şairlerinden olan Hasan Dede'nin ölüm tarihini Riyazî 994/1586, Faizî ise 997/1589 olarak gösterir. Şiirleri tasavvufidir. Çok sayıda şiiri vardır. Beyitleri ve matlaları güzeldir. Divanı vardır.⁴¹

Hasan Zihni Dede: İstanbul'da doğan şair, Kasımpaşa'da Fazıl Halil Dede'den feyz almıştır. Uzun seyahatlerde bulunmuş, Saib Divanı'nı Osmanlı ülkesine o getirmiştir. 1128/1715-16 tarihinde Kasımpaşa'da vefat etmiş ve oraya gömülmüştür.⁴²

Hayâtî Rahmetu'llah: Sultan Selim Camii imamı Farisî Muslihiddin Halife'nin oğlu olup asıl adı Mehmet'tir. Küçük kardeşi de Memâtî olarak tanınmıştır. Şam ve Halep yöresine bey olmuştur. Daha sonra kazandıklarını bir güzel uğruna harcamış ve Cidde'ye bey olan kardeşinin yanına sığınmıştır. Mevlevî tarikatine mensup olan şair, 1050/1640-41 yılında vefat etmiştir.⁴³

Hicâzî: Ömrünün çoğunu Hicaz'da geçirdiği için bu mahlası almıştır. Derviş Hicâzî olarak bilinen şair 1080/1669 tarihinde vefat etmiştir. Hicazî'nin Türkçe ve Farsça şiirleri vardır.⁴⁴

Hudâyî: Muğla'da doğmuştur. Dönemin bilginlerinden birinin oğludur. Küçük yaşta Seyyid Kelâm'ın hizmetine verilen şair, Emir-i Âlem Aba-puş'un sohbetlerinde de bulunmuştur. Uzun seyahatlerden sonra İstanbul'a dönen Hudâyî, Mahmut Paşa ve Fatih Sultan Mehmet'in meclislerine katılmıştır. Muğla'ya Mevlevî şeyhi olmuş ve burada 885/1480 tarihinde, yaşı doksanın üzerindeyken vefat etmiştir. Şahidî'nin babasıdır.⁴⁵

İlmî: Bağdat'ta doğan şairin asıl adı Molla Hüseyin Ferahşad'dır. Müderris iken Kahire'ye naib olmuş 987/1579-80'de Irak müftüsü olarak atanmıştır. Hacca gitmiş ve hac

⁴⁰ İhan Genç, Kıbrıs Lefkoşe Mevlevihânesi'nde Yetişmiş Mevlevî Divan Şâirleri, *II.Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi*, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti 24-27 Kasım, L 998.

⁴¹ İpekten vd, age., sf. 436.

⁴² İpekten vd, age., sf. 552-53.

⁴³ İpekten vd, age., sf. 197.

⁴⁴ İpekten vd, age., sf. 212.

⁴⁵ İpekten vd, age., sf. 208.

sonrasında Şam'da Dâli Dede'ye mürid olmuştur. Dâli Dede'nin ölümünden sonra ise onun yerine şeyh olmuştur. Ruhî, Dervîş Samtî, Dervîş Ünsî ve birçok şair İlmî'den öğrenim görmüştür. 1020/1611 yılında Şam'da vefat etmiş ve Kartal Dede'nin yanına gömülmüştür. Üç dilde (Arapça, Farsça, Türkçe) şiirleri vardır. Arapça ve Farsça birçok eser yazmıştır. Ayrıca DivanI ve Şerh-i Cezire-i Mesnevi'si bulunmaktadır. Şeyhi Ekber'in "Fütûhât" ve "Füsûs-ı Hikem" adlı eserlerine talikatları vardır.⁴⁶

Lâlî Dede: Güzelhisar'da doğmuştur. Doğuştan dilsiz iken Horasanlı Ali Dede'ye bağlanmış, onun himmetiyle konuşmaya başlamıştır. Şeyhinin ölümü üzerine onun yerine geçmiştir. 980/1572 yılında vefat eden Lâlî'nin Farsça ve Türkçe şiirleri vardır.⁴⁷

Lisânî: Galata Mevlevî Dergâhı'na giren şair, 1029/1619-20 tarihinde vefat etmiştir. Mezarı dergâhın bahçesinde dir.⁴⁸

Mezâkî: Asıl adı Süleyman olan Mezaki, 1610'lu yıllarda, Saraybosna'nın Çaynice kasabasında doğmuştur. Ailesi hakkında elimizde bilgi olmayan Mezâkî'nin, Mısır valisi Eyüp Paşa'nın akrabası olduğu bilinmektedir. Daha sonra, akrabası Eyüp Paşa'nın yardımıyla, İstanbul'a gelmiş ve Enderun'a girmiştir. Sarayda, çeşitli ilimler ve edebiyat öğrenimi görmüştür. Öğrenimini tamamladıktan sonra sipahi olmuştur. Ayrıca, Mısır valisi Eyüp ve Hamza Paşalar gibi, pek çok paşanın yanında katip olarak çalışmıştır. Mezâkî, bir süre, vezir-i azam Köprülü Mehmet Paşa'nın emrinde, tezkereci olarak görev almıştır. Paşanın, 1661'deki ölümünden sonra, onun oğlu Fazıl Ahmet Paşa'nın katibi olmuştur. Ayrıca, bu paşanın saray katibi olarak da tanınır. Fazıl Ahmet Paşanın, 1676'daki ölümünden sonra; divan öğretmenlikleri, mukabele-i süvari başkanlığı yapmış, kimya ve hattatlıkla da uğraşmıştır.

Mahlası "zevk sahibi" anlamını taşıyan Mezâkî'nin şiirleri yalıdır. Onun şiirlerinde; aşk, doğaya özlem, bir büyüğü ya da sevgiliyi övme ve yöre betimlemeleri vardır. Şiirlerinde Mevlevîlik etkisi görülse de aşk anlayışı bakımından insani aşkı anlatır. Devrin kargaşa içindeki siyasetinden uzak kalabilen Mezâkî, 1676 yılının Ramazan ayında vefat etmiştir. Cenazesi, Galata Mevlevîhânesi'ne gömüldür. Divanı vardır.⁴⁹

⁴⁶ İpekten vd, age.,sf. 227.

⁴⁷ İpekten vd, age.,sf. 259.

⁴⁸ İpekten vd, age., sf. 266.

⁴⁹ Ahmet Mermer, *Mezaki; Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divan'ın Tenkitli Metni*, AKM yayınları, Ankara1991.

Mustafa Safâî: Kasımpaşa’da doğan şairin asıl adı Derviş Mustafa’dır. Şeyh Halil Fazıl tarafından yetiştirilmiş ve Mevlevî olmuştur. 1100/1688-89 tarihinde vefat eden şair, Kasımpaşa dergâhına gömülmüştür.⁵⁰

Nâib Dede: Tezkirelerde “Nâib” mahlasıyla yalnızca bir şair mevcuttur. Ölüm tarihi 1128/1715-16 olan bu şairin İstanbul’da doğduğu, asıl adının Mehmet olup babasının mesleğinden dolayı Müezzîn-zâde adıyla tanındığı, öğrenim görüp mülâzım, müderris ve kadı olduğu belirtilmiştir.⁵¹ Ancak Mevlevî olup olmadığı belirtilmediği gibi Esrar Dede’nin Tezkire-i Şu‘arâ-yı Mevlevîyye adlı eserinde de “Nâib” mahlaslı şaire rastlanmamıştır. Bu nedenle mecmuada yer alan beyitin söz konusu şaire ait olup olmadığını bilemiyoruz.

Nahîfî: Tezkirelerde “Nahîfî” mahlaslı 3 şair mevcuttur. Fakat hiçbiri Mevlevî değildir. Ayrıca Esrar Dede’nin Tezkire-i Şu‘arâ-yı Mevlevîyye adlı eserinde de Nahîfî adlı bir şair yer almamaktadırlar. Mecmuada yer alan beyitin hangi Nahîfî’ye ait olduğunu bilemediğimizden tezkirelerde yer almış bu üç şairi de tanıtmayı uygun görüyoruz.

- 1) Isparta’da doğmuştur. Asıl adı Mehmet’tir. Kınalı-zâde Ali Çelebi’den öğrenim görüp mülâzım ve kadı olmuştur. 1018/1609 yılında İstanbul’da vefat etmiş ve Edirnekapı dışına gömülmüştür.
- 2) İstanbul’da doğmuştur. Asıl adı Süleyman’dır. Öğrenimini bitirdikten sonra yeniçeri kaleminde katip olmuştur. Damat Ali Paşa’nın kaymakamlığı sırasında kalem efendisi olmuştur. Divan’ı, Hilyetü’l Envâr’ı, üç dilde “Kaside-i Bürde Tahmisi” ve manzum mesnevi tercümesi gibi eserleri vardır. Şiirleri âşıkaneedir. 1151/1738-39 yılında vefat etmiştir.
- 3) Guyende Usta Şems adıyla tanınmıştır. Arabistan, İran ve Hindistan’ı gezip görmüştür. Fatih Sultan Mehmet’in önünde güfte ve bestesi kendine ait şarkıları anında icra etmiştir. Türkçe, Arapça ve Farsça şiirleri vardır.

Nâyî: İstanbul’da doğan şairin, asıl adı Osman’dır. Mevlevî şeyhi olduğu için Osman Dede ünvanıyla anılır. Gavsî Dede’nin damadı olan Nâyî onun ölümü üzerine Galata

⁵⁰ İpekten vd., age.,sf. 408

⁵¹ İpekten vd., age., sf. 314.

Mevlevîhânesi'ne şeyh olmuştur. Mûsikî ve hatta usta olan Nâyî'nin "Ravzatu'l-İcaz" adlı Hz. Peygamber'in mucizelerini anlattığı bir kitabı vardır.⁵²

Nazmî Dede: Saraybosna'da doğan şairin, asıl adı Hasan'dır. Mısır'da şeyhlik yapmıştır. 1125/1713 tarihinde vefat etmiştir.⁵³

Nesîb Dede: Konya'da doğan şairin asıl adı Yusuf'tur. Öğrenim gördükten sonra İstanbul'a giderek büyük şeyhlere hizmet etmiştir. Sonrasında seyahate çıkıp Kahire'ye gitmiş ve orada Mevlevî şeyhi Siyahî Dede'ye intisab etmiştir. Nesîb Yusuf, Kıbrıslı Siyahî Mustafa Dede'nin hizmetinde Mesnevî okumuş ve ondan el alarak derviş olmuştur. Daha sonra Konya'ya yerleşerek Bostan Çelebi Efendi'nin hizmetinde mesnevîhanlık yapmıştır. Bostan Çelebi Efendi onu sırasıyla ilk önce Ankara'ya (1104/1692), Şam'a (1106/1694) ve daha sonra Mısır Mevlevîhânesi'ne şeyh tayin etmiştir. Konya'da şeyh iken, Nesîb Yusuf Dede tarîkat hizmetine alınmış ve belli bir olgunluğa ulaştıktan sonra İstanbul'a tayin edilmiştir. İstanbul'da Yenikapı Mevlevîhânesi'nde şeyh olan Pindarî Ahmed Dede'nin ölümü üzerine Yenikapı Mevlevîhânesi'ne şeyh olmuştur. Mevlevîhânedeki üç sene kadar hizmet eden Nesîb Yusuf Dede, 1126/171445 yılında şeyh iken vefat etmiştir. Cenazesi, görev yaptığı Yenikapı Mevlevîhânesi'nin haziresindedir. Şiirlerinin güzelliği bilinen Nesîb Dede'nin sanatla alâkası sadece şiir ve nesirden ibaret değildir Aynı zamanda iyi bir talik sanatkârıdır. Divanı ve Rişte-i Cevahir adlı tercümesi vardır.⁵⁴

Neşatî Dede: Edirne'de doğduğu bilinen şairin doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Asıl adını Mûcib; Mustafa Çelebi, Sâkîb Dede; Süleyman, diğer kaynaklar ise Ahmet Çelebi olarak bildirirler. İlk mahlası Semendî olarak bilinir. Gençliğinde şeyhülislama bir kaside sunmuş, şeyhülislam da kendisinin yetenekli bir genç olduğunu anlayınca: "Semendî at cambazı demektir, senin mahlasın Neşatî olsun." diyerek mahlasını değiştirmiştir. Gelibolu Mevlevîhânesi şeyhi Ağa-zâde Şeyh Mehmet Dede'ye intisab ettiği bilinir. Edirne Mevlevîhânesi'nde şeyhlik yapmış ve burada ölmüştür. Ölüm tarihi kaynaklarda 1085/1674, Asım'da 1089/1678-79 olarak geçer. 17. asır Divan şiirinin

⁵² İpekten vd., age, sf.323.

⁵³ İpekten vd., age, sf. 329.

⁵⁴ Gürdal Semen, Nesîb Dede, Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Rişte-i Cevâhir, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2006, Celal Bayar Üni., Manisa.

ve Hint üslubunun önde gelen isimlerinden biri olan şairin şiirleri şuh ve akıcıdır. Divan'ı ve birçok eseri vardır.⁵⁵

Nigâhî: Aydın'da doğmuştur. Divan-ı Sultanî kâtipliği yapmış ve daha sonra Mevlevî olmuştur. Derviş Nigâhî olarak bilinen şair, 940/1534 yılında vefat etmiştir. Şiirleri güzeldir.⁵⁶

Nûrî: Karahisar'da doğan şairin asıl adı Ahmet'tir. Konya'ya gidip Kara Halil Efendi'den ders almıştır. Esrar Dede ile tanışmıştır. Derviş Nûrî olarak anılan şair, 1201/1786-87 vefat etmiştir. Şiirleri âşıkâne ve ârifânedir.⁵⁷

Pervâne: Konya'da doğmuştur. Şem'î Dede ile İstanbul'a gelen şair, o tarihte İstanbul'da mevlevî tekkesi olmadığı için Şeyh Vefâ dergâhına yerleşmiştir. Derviş Pervâne olarak bilinen şair, 950/1543 vefat etmiştir.⁵⁸

Pirî: Asıl adı İsa olan şair, Derviş Pirî sanıyla tanınmıştır. Uzun süre Bağdatlı Ruhî'yle birlikte seyahat eden Pirî, 1051/1640-41 Şam'da vefat etmiştir. Reşkî Dede'ye yazdığı nazireleriyle tanınan şairin beyitleri "sehl-i mümteni"dir.⁵⁹

Râgıb: Mehmet Râgıb Paşa 1110/1699 yılında İstanbul'da, Mehmet Şevki Efendi'nin oğlu olarak dünyaya gelmiştir. Şiirlerinde kullandığı "Râgıb" mahlasından ötürü Mehmet Râgıb olarak tanınmıştır. Otuz yaşlarından itibaren devlet kademelerinde gösterdiği idareci kişiliği ve başarılarından dolayı kendisine "Koca"lık vasfı verilmiş ve zamanla "Koca Râgıb Paşa" olarak tanınmıştır.

XVIII.yüzyıl Osmanlı şairlerinden olup aynı zamanda sadrazam, diplomat, asker, bilim adamı, mûsikîşinas, hattat ve nasir olarak da tanınmaktadır. Onun devlet kademelerindeki başarılarının yanı sıra XVIII. yüzyıl dîvân edebiyatında "Hikemî" tarzın en büyük temsilcisi ve Klasik Türk Edebiyatındaki Fars tesirini sürdürme konumundaki şair kişiliği asırlar sonra bile kendisinden söz edilmesine vesile olmuştur. Sahip olduğu münevver, ârif, mütevazı ve mütefekkir kişiliği ile döneminin kamuoyunda "Koca"lık

⁵⁵ İsmail Ünver, *Neşâti*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1986. ; Mahmut Kaplan, *Neşâtî Divanı*, Akademi Kitabevi, İzmir 1996.

⁵⁶ İpekten vd., age, sf.338.

⁵⁷ İpekten vd., age, sf.350.

⁵⁸ İpekten vd., age, sf.357.

⁵⁹ İpekten vd., age, sf.358.

ünvânı ile anılan Râgıb Paşa, şahsiyetinin bu çizgilerini şiirine yansıtmış ve didaktik şiirin açık örneklerini vermiş ve onun mısraları mâhallileşmenin de etkisi ile kısa sürede vecize haline gelmiştir.

Ömrü aşırı bir çalışma temposu içinde geçen Koca Râgıb Paşa, Ramazan-24 1176/Nisan-8 1763 tarihinde vefat etmiştir. Koca Râgıb Paşa'nın mezarı Lâleli'deki kendi adını taşıyan Koca Râgıb Paşa kütüphanesinin hazîresindedir. *Dîvân-ı Râgıb*'ın yanında daha birçok eseri bulunan Paşa'nın Divanında birtakım kaside, tahmis, ramazaniyye, rûbâî, tarih(medhiyye) ve yüz yetmiş civarında gazel bulunmaktadır. Bu divanın Koca Râgıb Paşa tarafından değil de Müstakîm-zâde Süleyman Saâdeddin Efendi tarafından bir araya getirildiğine ve H.1253/M.1837 yılında Mısır'da basıldığına kaynaklarca işaret olunmuştur.⁶⁰

Receb Dede: Konya'da doğan şair, Çelebi Abdulhalim himayesinde yetişip Mevlevî olmuştur. Derviş Receb Tarîkati olarak bilinir. Konya Mevlevî Dergâhı'nda uzun süre hizmet eden Receb Dede 1100/1688-89 yılında vefat etmiştir. Güzel yazısı olan şairin vaktini mesnevî yazarak geçirdiği bilinir.⁶¹

Reşkî Ali Dede: İstanbul'da doğan şairin asıl adı Ali'dir. Kapudan Mustafa Paşa'ya mühürdar olmuştur. Bu görevde iken Konya'ya gidip Mevlevî olmuş 1103/1691-92 yılında Konya'da vefat etmiştir.⁶²

Rûhî-i Bağdadî: Bağdat'ta doğan şairin asıl adı Osman olup Kanunî Sultan Süleyman döneminde Bağdat beylerbeyi olan Ayaz Paşa'nın kullarından birinin oğludur. Abbas Paşa'nın ayrılışından sonra ümitsizliğe düşen Rûhî'nin, gençlik yıllarında Bağdat eyâlet ordusunu teşkil eden topraklı sipahilerden biri olduğu ve burada bir tımara tasarruf ettiği bilinmektedir. Ancak daha sonra devlet işlerinde takdir görmeyerek, kendisini tasavvufa adanmıştır. Bağdat'tan da ayrılan Ruhî, ömrünü çeşitli diyarlar gezerek geçirmiş ve 1014/1605 yılında Şam'da vefat etmiştir. Riyâzi onu "mana ruhuna vasıl olmuş" bir şair

⁶⁰ Mesut Aydınar, Râgıb Paşa, TDVİA, C.30, Ankara 2003, sf. 403-406.

⁶¹ İpekten vd., age, sf. 373-74.

⁶² İpekten vd., age, sf.383.

olarak tanımlar. Şiirlerinde el değmemiş mazmunlar çoktur. Divanı vardır. Esrar Dede Mevlevî olduğunu ve Galata, Konya gibi Mevlevî dergâhlarında bulunduğunu söyler.⁶³

Genç⁶⁴'in tesbîtlere göre, Esrâr Dede Rûhî-i Bağdâdî'nin yoruma elverişli olan davranışlarından hareketle onu Mevlevî göstermiştir. Rûhî-i Bağdâdî'nin gerek Bağdat'ta, gerek İstanbul'da Galata Mevlevîhânesi'nde mevlevîlerin içinde bulunmuş olması; Konya'da Mevlânâ'nın türbesini ziyaret etmesi; herkesi dost bilmesi ve Şeyh Gâlib'in, Cevrî'nin Mevlânâ hakkındaki şiirini, onun adına kaydetmesi Esrâr Dede'nin Rûhî'yi Mevlevî kabul edişine zemin hazırlamıştır.

Sabûhî: 17. yüzyılın önemli Mevlevî büyüklerinden olan Sabûhî Ahmed Dede, Tokatlı bir ulemâ ailesine mensuptur. Bazı kaynaklar onun İstanbullu olduğu ve ulemanın torunlarından olduğu bilgisi ile iktifa ederken diğer bir kısım kaynaklar Tokatlı olduğunu bildirmektedir. Bir kısım kaynaklar ise babasının Tokatlı olup görevi sebebiyle İstanbul'a tayin edilmesinden sonra Sabûhî Ahmed Dede'nin İstanbul'da doğduğunu belirterek, bu iki rivayeti birleştirmektedirler. Doğum tarihi hakkında kaynaklarda bir tarih bulunmamaktadır. Önce Bektaşî Kasım Dede'ye intisab etmiş daha sonra Konya'ya giderek Mevlevî tarikatına girmiş ve Hamza Dede'ye intisab etmiştir. Önce Şam Mevlevîhânesi'ne daha sonra Yenikapı Mevlevîhânesi'ne şeyh olmuştur. Sabûhî Ahmed Dede Türkçe, Arapça ve Farsçaya olan vukufiyeti, iyi bir eğitim görmüş olması ve Mevlevî terbiyesiyle yetişmiş olması gibi vasıfları ile kuvvetli şairler yetiştiren Mevlevî Edebiyatı'nın güzide şairlerindendir.

Ölüm tarihi Belîğ ve Asım'da 1057/1647, Mucib'de 1054/1644-45 olarak geçer. Sabûhî Ahmed Dede'nin naaşı Yenikapı Mevlevîhânesi'nin hazîresine defnedilmiştir. Farsça Dîvân, Bülbüliyye, Türkçe Dîvân, Sâkinâme ve İhtiyârât-ı Sabûhî adlı eserleri vardır.⁶⁵

Safâyî Dede: Sinop'ta doğan şair öğrenimi sırasında İskender Paşa'ya bağlanmıştır. Paşa'nın Galata'da veya Riyazî'nin belirttiğine göre Atçılar'da yaptırdığı tekkeye şeyh olur. Gemicilik ve harita konularında geniş bilgisi olduğundan döneminde bütün

⁶³ Abdulhekim Mustafa Rejioğlu, Rûhî-i Bağdâdî, *Kardaşlık*, 1/4, Ağustos 1961, s. 36-37.; İsmet Parmaksızoğlu, Türk Edebiyatında Iraklı Şairlerden Ruhî, *Kardaşlık*, 7/10, Şubat 1968, s. 17-18.

⁶⁴ Esrar Dede *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevlevîyye*, (Haz. İlhan Genç), AKM Yay., Ankara 2000.

⁶⁵ Abdulkadir Algül, Sabûhî Ahmed Dede, Hayatı, Eserleri Ve "İhtiyârât-I Sabûhî" Adlı Eseri 1-100 Varak, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2007, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

gemicilerin şeyhi sayılmıştır. O dönemde tekkeler sanat erbabının sohbet yerleri olduğundan Safayî'nin tekkesi de pek çok kişinin uğrak yeri haline gelmiştir. Esrar Dede, Safayî'yi Sultan Divanî'nin halifesi sayar. Adı geçen tekkenin de Galata Mevlevîhânesi olduğunu belirtir. 940/1534 yılında vefatının üzerine tekke bahçesine gömülür. Sehî, şairin öldüğünde 110 yaşında öldüğünü söyler.⁶⁶

Sâfi: Asıl adı Ahmet'tir. Sultan Divanî'ye bağlanıp Mevlevî olmuştur. 939/1532 tarihinde Mısır'da vefat etmiştir.⁶⁷

Sâhib Dede: Bursa'da doğan şairin asıl adı İsmail olup Hacı Mehmet Ağa-zâde sanıyla tanınmıştır. Belîğ ise lakabını Hammami-zâde olarak belirtmiştir. Ölüm tarihi Esrar Dede'de 1140/1727-28, Râmiz'de 1149/1736-37 olarak geçer. Divanı vardır.⁶⁸

Sâhib Dede 2: Bursa'da doğan şairin asıl adı Salih'tir. Mevlevî tarîkatına mensuptur. Bursa Mevlevîhânesi'ne şeyh olmuştur. 1131/1718-19 tarihinde vefat etmiştir.⁶⁹

Sâlik Dede: İstanbul Kasımpaşa'da doğmuştur. Asıl adı Halil olup Seyyit Dede Efendi'nin oğludur. Mevlevî tarîkatına girdikten sonra Kasımpaşa Mevlevîhânesi'ne şeyh olmuştur. Seyyid Sâlik Dede olarak anılır. Ölümü Esrar Dede'de 1035/1625-26, Safayî'de 1135/1722-23 olarak geçer.⁷⁰

Sâmî: Arpaemîni Osman Efendi'nin oğludur. Babasının görevinden dolayı Arpaemîni-zâde olarak tanınan İstanbullu şairin doğum tarihi bilinmemektedir. Asıl adı Mustafa'dır. Kaynaklar Sâmî'nin kitâbet mesleğinde ilerleme kaydettiğinden, Karakız namıyla tanınan Hâce-zâde Mehmed Efendi'nin yanında sülûs ve nesih öğrendiğinden, icâzet alarak özellikle ta'lik ve şikeste ta'lik yazıda maharetiyle tanındığından söz etmektedir.

Vak'anüvisliğinden ziyade şairliğiyle tanınan Sâmî'nin bazı şiirlerinde mûsiki terimlerine yer vermesi, mûsiki makamları hakkında bir de mesnevî yazması hattatlığın yanı sıra mûsiki ile de uğraştığını göstermektedir. Şiirlerinde yer alan tasavvufî özellikler ve "Mevlevî" redifli bir de gazel yazması Mevlevîliğe intisap ettiği düşüncesini

⁶⁶ İpekten vd., age.,sf. 407-08.

⁶⁷ İpekten vd., age., sf. 410.

⁶⁸ İpekten vd., age., sf. 413.

⁶⁹ İpekten vd., age., sf. 413.

⁷⁰ İpekten vd., age., sf. 422.

doğurmaktadır. Sâmi, şiirde mazmun, nükte ve manayı ön plana alır, bunları şiirin özü olarak kabul eder, fakat lafzın önemini de tamamen dışlamaz. Divanı, Tarihi ve muhtelif nesirleri olan Sâmi . 1146/1734 yılında İstanbul’da vefat etmiştir. Mezarı Ali Paşa-yı Cedîd Camii hazîresindedir.⁷¹

Samî Dede: Konya’da doğmuştur. Semaî, Şûrî, Günahî Dede’lerin hizmetinde yetişerek Mevlevî olmuştur. İlmî Dede ile Şam’a giderek orada Ahmet Vefâyî ve Semâ-i Divânî’yi tanıma fırsatı bulmuştur. 1040/1630-31 yılında Şam’da vefat etmiştir.⁷²

Semâ’î: Divânî’nin ikinci mahlasıdır. Abâ-pûş’un oğludur. Fenâyî Dede tarafından yetiştirilmiştir. Şah İsmail’e elçi olarak gönderilmiştir. Devrinin ileri gelenlerinin saygısını kazanmış; İskender Paşa Kalekapısı’ndaki bahçesini Mevlevî tekkesi olarak kendisine vermiştir. Bir süre sonra Konya’ya dönmüş ve 956/1529 yılında vefat etmiştir.⁷³

Servî: Burdur’da doğmuştur. Önceleri kâtiplik yapan Servî, muid iken tasavvufa yönelmiş ve Mevlevî olmuştur. Müderrislik yapmıştır. İnce uzun boylu olduğu için Servî mahlasını kullandığı bilinir.⁷⁴

Seyyid Ali Dede: Asıl adı Ali’dir. Konya’da Ebubekir Efendi ve Mehmed (Muhammed) Emin Efendi şeyhliğinde mesnevîhân olmuştur. Seyyid Ali Mesnevîhân olarak tanınır. 1189/1775-76 tarihinde vefat etmiştir.⁷⁵

Sıdkî: Esrar Dede’nin Tezkire-i Şu’arâ-yı Mevlevîyyesi’nde Derviş Sıdkî ve Esîf Sıdkî Dede olmak üzere “Sıdkî” mahlaslı iki şair bulunmaktadır. Mecmuada Sıdkî mahlasıyla yazılmış olan gazelin iki şairden birine ait olması kuvvet muhtemeldir. Fakat şiir tezkirede yer almadığı gibi bu şairlere ait bir çalışmada elimizde olmadığı için gazelin hangi şaire ait olduğunu maalesef bilemiyoruz. Esîf Sıdkî Dede hakkında daha evvel bilgi verdiğimiz için burada sadece mevlvî olan Derviş Sıdkî hakkında bilgi vermek yerinde olacaktır.

Derviş Sıdkî, büyük Mevlevî şeyhlerinden biridir. 1050-1640-41 yılında Konya’da vefat emiştir.

⁷¹ Fatma Sabiha, Kutlar, *Arpaemîni-zâde Mustafa Sâmi, Divân*, sf.16-22, Ankara, 2004.

⁷² İpekten vd., age., sf.426.

⁷³ İpekten vd., age., sf. 101-02

⁷⁴ İpekten vd., age., sf.439.

⁷⁵ İpekten vd., age., sf.442

Sîne-çâk Dede: Elbasan'da doğan şairin asıl adı Osman'dır. Zeamet sahibi iken Abdulkerim Dede'ye bağlanıp Mevlevî olmuştur. Onun ölümü üzerine ise Ağa-zâde Mehmet Dede'ye hizmet etmiştir. Yaz-kış bağı açık gezdiğinden Sîne-çâk sanıyla tanınmıştır. 1055/1645 yılında Galata Mevlevîhânesi'nde ölmüştür. Gülşen-i İrfan adlı Farsça bir eseri vardır.⁷⁶

Şefî'î: Küfe'de doğan şairin asıl adı Mehmet'tir. Peygamber soyundandır. Mevlevî tarikatına girmiştir. Bundan dolayı Seyyit Derviş Mehmet diye tanınmıştır. Ölüm tarihini Safayî ve Esrar Dede 1082/1671-72, Belîğ ise 1087/1676 olarak gösterir.⁷⁷

Şehîdî: Edirne'de doğan şairin asıl adı Hüseyin olup Neşatî Dede hizmetinde yetişmiştir. 1082/1671-72 tarihinde vefat etmiştir.⁷⁸

Şeydâ: İstanbul'da doğan şairin asıl adı Abdurrahim'dir. Halvetiye tarikatından birinin oğludur. Mûsikîşinas olduğundan mevlevîhânelere girip Galata Şeyhi Selim Dede'den el almış, ney talim etmiştir. Yenikapı Mevlevîhânesi'nde kudümcübaşı olan Şeydâ'nın, Irak makamındaki âyini çok sevilmiştir.⁷⁹

Şeyh Muhammed Teberdâr: Isparta'da doğmuştur. Saray teberdarı olmuştur. Gençliğinde Kartal Dede'ye hizmet ederek Mevlevî olmuştur. Isparta'daki evini Mevlevîhâne yapmıştır.⁸⁰

Şeyh Attâr: Şeyh Attar mahlaslı bir şair Esrar Dede tezkiresinde mevcut değildir. Manisalı Birrî'nin "Attar" mahlasını kullandığını düşünerek baktığımız divanında mecmuada yer alan Farsça şiire rastlamadık. Bunun dışında bu şiirin, İranlı meşhur şair ve mutasavvıf Ferîdüddin Attâr'a ait olabileceğini düşünmekteyiz. Çünkü Mevlânâ bile Attâr'ı âşıkların önderi saymaktadır ve tasavvuf yolunda onu büyük kendini küçük görmektedir. Bu durum Attâr'ın Mevlevî şairler arasındaki ehemmiyetini arttırmaktadır. Bu nedenle bu mecmuada Ferîdüddin Attâr'a ait bir şiire yer verilmesi kuvvetle muhtemeldir.

⁷⁶ İpekten vd., age., sf. 99.

⁷⁷ İpekten vd., age., sf.269.

⁷⁸ İpekten vd., age., sf.472.

⁷⁹ İpekten vd., age., sf. 482.

⁸⁰ İpekten vd., age., sf. 283.

Şûrî: Bursa Yenişehirlidir. Hazret-i Sineçâk tarafından yetiştirilmiş, Farsça okumuş ve Mesnevi'yi öğrenmiştir. Sineçâk'ın ölümü üzerine tekkenin şeyhi olmuştur. Şam Mevlevîhânesi'nde ikamet ettiği dönemde Mezâkî, Derviş Süleyman, Samtî Dede ve Ruhî-i Bağdadî gibi şairler mesnevî talimleri yaptırmıştır. Şûrî-i Meczûb olarak tanınan şair, 990/1579-80 yılında vefat etmiştir.⁸¹

Tâbî: Karahisar'da doğan şairin asıl adı Ahmet'tir. Mevlevî tarikatına girmiş, Mustafa Dede ve Seyyah Ebubekir Dede'nin halifesi olmuştur. Yusuf-Sîneçâk'ın yanında yetişen Tâbî, özellikle Vardar Yenicali şairlere yazdığı nazireleriyle tanınır.⁸²

Tâlibî: İştîp'te doğan şairin asıl adı Hasan'dır. Selânik Mevlevî Şeyhi Vecdi Dede tarafından yetiştirilmiştir. Selânik ve Mısır'daki dergâhlarda şeyh olmuştur. 1130/1717-18 yılında vefat eden Tâlibî'nin, "Şerh-i Muaddelat-ı Mesnevî" adlı eseri vardır.⁸³

Üveysi: İstanbul'da doğmuştur. Tahsilini burada yapmıştır. Muhammed 'Arzî Dede'nin sohbetlerine katılmış ve onun hizmetinde talik ve rik'a hatlarında eserler meydana getirmiş ve uzun seyahatlere çıkıp eğitimler vermiştir. Hac vazifesini yaptıktan sonra 1080/1669 yılında vefat etmiştir.⁸⁴

Vâsıf: İstanbul'da doğan şairin asıl adı Osman'dır. Bostancıbaşılikten sadrazamlığa yükselen Osman Vâsıf, Elbasanlı Arnavut Halil Paşa'nın kardeşinin torunudur. İstanbul'da doğduğu bilinmekle beraber doğum tarihi hakkında kesin bir kayıt yoktur. Öğrenim yılları ve ilk görevlerinden hareketle yaklaşık 1771'de dünyaya geldiği tahmin edilmektedir. Türk kültür ve edebiyat tarihine birçok şair, hattat, musikişinas ve edip kazandırmış olan Enderun'dan yetiştiği bilinmektedir. Eğitim ve öğrenim gördüğü Enderun Saray Mektebi'nde yetiştiği için Enderunlu veya Enderûnî lakabıyla anılan Vâsıf III. Mustafa, I. Abdülhamid. III. Selim, IV. Mustafa ve II. Mahmud dönemlerinde yaşamıştır.

Kaynaklarda, Vâsıf'ın İstanbul'da Tophane semtinde bir evi bulunduğu ve bunun 1823 yılında çıkan büyük Tophane yangınında tamamen yandığı belirtilmektedir. 1824 yılında İstanbul'da vefat eden Vâsıf'ın mezarı Üsküdar Karacaahmet'tedir. Vâsıf'ın hacimli

⁸¹ Esrar Dede, age., sf. 264.

⁸² İpekten vd., age.,sf. 494.

⁸³ İpekten vd., age.,sf. 501.

⁸⁴ Esrar Dede, age., sf. 44.

bir divanının bulunması, onun çok fazla şiir söylemiş bir şair olduğunu ortaya koymaktadır. Divan şiirinin daha çok şarkılarıyla tanınan son temsilcilerindendir.⁸⁵

Vecdî Beg: Debre’de doğan şair Sarayova’da Tevekkülî Dede olarak yetiştirilmiştir. Yenişehir Fener Mevlevîhânesini kurup orada mesnevî okutmuştur. 1080/1669-70 yılında vefat etmiştir.⁸⁶

Velî Dede: Esrar Dede’nin Tezkire-i Şu’arâ-yı Mevlevîyye’sinde Velî Dede adlı bir şair yoktur. Tezkirelerde ise Velî mahlaslı bir şair vardır fakat o da Mevlevî değildir. Bu durumda mecmuada yer alan beyit ya Tezkirelerde yer alan Velî adlı şaire aittir yahut tezkirelerde yer almamış olan Velî adlı başka bir şaire aittir. Velî adlı bir şairle ilgili herhangi bir çalışma yapılmadığı için biz bu beyitin kime ati olduğunu maalesef bilemiyoruz.

Yahya Efendi: Karahisar’da doğmuştur. Şeyh Osman Efendi’nin oğludur. 1181/1767-68 tarihinde vefat etmiştir.⁸⁷

Yâver: 1179/1765-66 yılında doğan Yâver’in asıl adı Hasan’dır. Enderun’da eğitim görmüştür. Trabzon’da dünyaya geldiği, İstanbul’a gelip bir müddet Divan-ı Hümayun kalemine devam ederek bazı vezirlerin divan kitabeti memuriyetiyle bazı yerlerin tahrirat kitabeti hizmetini gördükten sonra rütbe-i hâcegânîyi kazanarak yine tahrirat kitabeti hizmetiyle Yanya’ya gittiği ve orada vefat ettiği bilinmektedir.⁸⁸

Yâver, Mevlevîlik tarîkatına gönülden bağlıdır ve bu tarîkatın kurallarına uygun bir hayat sürmüştür. Bu bağlılık şairin şiirlerini etkilediği gibi şairliğinin kabul edilmesinde ve bulunduğu çevrelerde itibar kazanmasında da önemli rol oynamıştır. Akıcı yalın ve âşıkane bir şiir dili olan Yâver, kendine özgü, yeni mazmunlar bulma yolunu benimsemiş bir şairdir.⁸⁹

⁸⁵ Haluk İpekten, *Enderunlu Vasıf*, Kültür Bakanlığı yay., Ankara 1999.

⁸⁶ İpekten vd., age., sf. 524.

⁸⁷ İpekten vd., age., sf. 534.

⁸⁸ Yasemin Okutan, *Divan-ı Yaver*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2009, KATÜ, Trabzon.

⁸⁹ Bayar, Bilal, *Yâver Hayatı-Edebi-Kişiliği ve Divanı*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2010, Muğla Üniversitesi, Muğla

Yûsuf: Konya'da doğmuştur. Bostan Efendi ve Galata Mevlevîhânesi Şeyhi Âdem Dede tarafından yetiştirilmiştir. Mûsikîdeki yeteneğinden dolayı IV. Murad'ın meclisine katılan Yûsuf saraydan ayrılmak isteyince kendisine ulufe bağlanmıştır. Beşiktaş Mevlevî Şeyhi Hasan Dede'ye damat olmuş ve Hasan Dede'nin ölümünden sonra onun makamına geçmiştir. Mesnevî'ye 120 bin beyitlik naziresi ve "Ravzatu'n-Nur" adlı Farsça 10 bin beyitlik eseri vardır. 1080/1669-70 yılında vefat etmiştir.⁹⁰

Za'fi: Asıl adı Ali'dir. Gerek manevi karakterine gerekse fiziki yapısına uygunluğu dolayısıyla "Za'fi" mahlasını seçmiştir. Za'fi'nin doğum tarihi yıl olarak belli değilse de, onun 1500'lü yıllarda II. Bayezid döneminde doğduğu bilinmektedir. Za'fi'nin medrese eğitiminden geçtiğini, bir süre de ilim tadrîsâtı ile uğraştığını, ancak daha sonra bir meslek olarak bu ilim tadrîsâtından ferâgat ettiği bilinir. Za'fi, İbrâhîm-i Gülşenî'nin kurduğu Gülşeniyye tarîkatına mensuptur. Gerek dîvânında Mevlânâ'ya ve onun Mesnevî'sine atıflarda bulunması, gerekse bazı Mevlevî tekkelerinde birçok Mevlevî şahsiyet ile görüşmüş olması, Za'fi'nin Mevlevîyye tarîkatı ile ciddî ilişkiler kurduğunu göstermektedir. Bu durum Esar Dede'nin Za'fi'yi Mevlevî bir şair kabul etmesine yol açmıştır.

Za'fi mutasavvıf bir şâirdir, Arapça, Farsça ve Türkçe'nin iki lehçesi (Çağatayca ve Oğuzca) ile mülemmalar yazan kudretli bir şâirdir. Şâirin dikkat çeken bir yönü de, birçok şehrengîz yazmış olmasıdır. Yine XVI. yüzyılda dîvân edebiyâtı için yepyeni bir çıkış olan denizcilik alanında şiir yazan şâirlerden biri Za'fi olmuştur. 974-978/1566-1570 yılları arasında vefat eden Za'fi'nin Türkçe Dîvânı, Farsça Dîvânçesi, Hurûfliğe İlişkin İsimsiz Bir Risâlesi, Tâc Hakkında Risâle-i Mahsûsa adlı eserleri vardır.⁹¹

Zeyneüddin Efendi: Kütahya'da doğmuştur. Muzaferüddin Efendi'nin oğludur. Önce Sultan Celâl Argun'dan sonra Burhaneddin İlyas Efendi'den öğrenim görmüştür. Mevlevîliğe intisab eden ârif bir şairdir. 800/1389 yılında vefat etmiştir.⁹²

⁹⁰ İpekten vd., age., sf. 537.

⁹¹ Abdurrahman Adak, Za'fi-i Gülşenî Hayatı, Eserleri, Edebî Şahsiyeti ve Dîvânının İncelenmesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 2006, Ankara Üniversitesi, Ankara.

⁹² İpekten vd., age., sf.549.

Zihnî-i Necef-zâde: Bağdat'ta doğmuştur. Asıl adı Abdulkadir olup Necef-zâde sanıyla tanınmıştır. İskender Paşa oğlu Ahmet Paşa ile İstanbul'a gelmiş ve Gazi Giray Han tarafından bazı görevlere tayin edilmiştir. Esrar Dede, bir süre Konya'da kaldığını Bağdat'a dönüp orada öldüğünü söyler. Ölüm tarihi Esrar Dede'de 1000/1591-92, Faizî'de 1023/1614'tür. Türkçe, Farsça şiirleri, Riyazî'ye göre "Yusuf u Züleyha"sı vardır. Güzel yazısıyla ve mûsikîdeki maharetiyle de tanınmıştır.⁹³

⁹³ İpekten vd, age.,sf. 205.

II. BÖLÜM

METİN

1.1. ESERİ YENİ HARFLERE AKTARMADA İZLENEN YÖNTEM

- Mecmû'a-i Eş'âr-ı Mevlevîyân'ın transkripsiyonlu metninin oluşturulması safhasında, metinde tahrip olmuş okunamayan hiçbir yer yoktur.

- Eserde farklı yüzyıllarda yaşamış şairler olduğu için yazımda birlik olması amacıyla Eski Anadolu Türkçesi fonetik özelliklerine uyulmuştur.

- Metin oluşturulurken, mecmuada ismi geçen şairlerin, varsa divanları ya da üzerinde çalışılan tezler bulunmaya çalışılmış ve mecmuadaki şekilleriyle karşılaştırılmıştır. Böylece doğru metne ulaşılacak amaçlanmış, sözcük, mısra, beyit, farklılıkları varsa bu farklılıklar dipnotta gösterilmiştir.

- Metni tamir ederken yaptığımız eklemelerde metinde olmayan sözcük yahut ekleri [] işaretiyle gösterilmiştir

Çalışmamızın metin bölümünde eserin transkripsiyonlu metni verilmiştir. Metin oluşturulurken şu hususlara dikkat edilmiştir:

- Metnin oluşturulmasında Ankara Milli Kütüphanesi'ndeki yazma nüsha esas alınmıştır.

- Metin kısmında ve inceleme kısmındaki örnek ibarelerde Klasik edebiyatımızdaki bilimsel transkripsiyon sistemine bağlı kalınmıştır.

- Arapça ve Farsça kelime ve kelime gruplarının imlasında, İsmail Ünver'in "Çeviri Yazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler"⁹⁴ adlı makalesi esas alınmıştır.

- Metinde varak numaraları [1b] şeklinde, beyit numaraları ise 1. seklinde verilmiştir.

- Metin içerisindeki Farsça ve Arapça ibarelerin de transkripsiyonu yapılmıştır.

- Metindeki ayetler ve Farsça beyitlerin tercümesi dipnotta verilmiş, ayetlerin meallerinde Türkiye Diyanet Vakfı'nın "Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali"⁹⁵ kullanılmıştır.

- Sadece özel isimlerin baş harfleri büyük harfle, diğerleri küçük harfle yazılmıştır.

- Metin içerisinde başka yerden alıntılanmış beyitler, mısralar, ayetler, özlü söz ve atasözleri tırnak işareti içerisinde verilmiş ve Arapça yahut Farsça yazılmış olan kısımların anlamları dipnotlarda belirtilmiştir.

⁹⁴ İsmail Ünver, Çeviri Yazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler, *Türkoloji Dergisi*, 2.C,Ankara 1993, sf.51-89.

⁹⁵ Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali, (Haz. Hayrettin Karaman, Ali Özbek, İbrahim Kafi Dönmez, Mustafa Çağrı, Sadrettin Gümüş, Ali Turgut), Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1997.

1.2. TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

Sesliler:			
a) Kısa	ا : a, e, ı, i, u, ü	ه : a, e ی : ı, i	و, و : u, ü, o, ö
b) Uzun	ی, ا : ā	ی : î	و : ū
Sessizler:			
ء	’	ص	ş
ب	b	ض	đ, ž
پ	p	ط	ţ
ت	t	ظ	ẓ
ث	ṯ	ع	‘
ج	c	غ	ġ
چ	ç	ف	f
ح	ḥ	ق	q
خ	ḫ	ك	k, g, ñ
د	d	گ	g
ذ	ẓ, z	ل	l
ر	r	م	m
ز	z	ن	n
ژ	j	و	v
س	s	ه	h
ش	ş	ی	y

Farsça sözcüklerde bulunan “vâv-ı ma‘dûle”, “ˆ” işareti ile gösterilmiştir.

1.3.ŞAİRLER İNDEKSİ

Şairler	Sayfa No:	Şairler	Sayfa No:
Âdem Dede	85	Nâyi	61
Âdil Dede Efendi	102	Nazmî Dede	106
Âgâh	109	Nesîb Dede	48, 105
Ahmed Âgâh	112, 134	Neşâtî Dede	103
Ahmed Âşık Dede	86	Nigâhî	107
A.Kemâl Dede	104	Nûrî	115
Âkif	79	Pervâne	90
Avni Beg	105	Pîrî	88
Ayşî Dede	102	Râgîb	112
Bâkî	79, 113	Receb Dede	94
Belig	113, 114	Reşkî Dede	92
Birrî	47, 61, 76, 90	Rûhî	57
Cünunî	55	Sabûhî	67
Çelebi Efendi	93	Safayî Dede	98
Dânişî	63	Safî Dede	74, 99
Deştî	92	Sâhib Dede	75
Emîr Dede	99	Sâhib Dede 2	97, 99
Enisî Receb Dede	86	Sâlik Dede	56
Enisî Mustafa Dede	87	Sâmî	44
Es'ad	112	Samtî Dede	101
Esîf	87	Semâ'î	74

Şairler	Sayfa No:	Şairler	Sayfa No:
Esrar Dede	43,49,52,63,64,65,77,78,80,83,114,117,120,135	Servî	98
Fasîh Dede	59, 103, 115	Seyyid Ali Dede	95
Fatih	116	Sıdkî	56
Fennî Dede Efendi	101	Sine-çâk Dede	92
Gâlib Dede	95, 102, 111	Şefî'i	98
Gavsî Dede	48, 57	Şehidî	66
Hâletî	91	Şeydâ	96
Hâlis	59	Şeyh Atar	108
Handî Dede	93	Şeyh Teberdâr	104
Hasan Semaî	96	Şûri	96
Hasan Zihnî Dede	92	Tabi	61
Heyatî Rahmetullah	90	Tâlibî	58
Hicâzî	54	Üveysî	87
Hüdayî	46	Vâsıf	85, 88, 89,109
İlmî	60	Vecdi Beg	94
Lâlî Dede	105	Velî Dede	91
Lisânî	106	Yahyâ	55, 116
Mezâkî	45	Yâver	111
Mustafa Safâyî	100	Yusuf Dede	107
Nâib Dede	88	Za'fi	73
Nahîfî	112	Zeyneüddin Efendi	93
		Zihnî	94

1.4. MECMÛ‘A-İ EŞ‘ÂR-I MEVLEVÎYÂN’IN ÇEVİRİYAZI HARFLERİYLE LATİN ALFABESİNE AKTARIMI

[12b]

Der-kenar

Esrâr Dede

1

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

1. ‘Aşq kim maẓhar-ı Mevlânâdur
Hânedân-perver-i Mevlânâdur
2. Ez-ezel tâbe-ebed ehlu’llâh
Cümlesi çâker-i Mevlânâdur
3. Şeref-i t̄ali‘-i ‘âlisine baq
Şems-i dîn aḥter-i Mevlânâdur
4. Āyet-i çâr-sebaq ser-tâ-ser
Ma‘ni-i defter-i Mevlânâdur
5. ‘Arş-ı Raḥmân deyü meşhûr olan
Ḳubbe-i aḥzar-ı Mevlânâdur
6. Āhlar var ki derūnumda benüm
Yâdgâr-ı der-i Mevlânâdur
7. Çerḫe **Esrâr** n’olur nâz itse
Sâ’il-i ber-der-i Mevlânâdur

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

1. Muttaşıldur menzil-i taḥkîke rāh-ı Mevlevî
Meş‘al-efrüz-ı Hüdâdur sūz-i āh-ı Mevlevî
2. Bir yire gelmiş tecerrüd pişegān-ı ‘aşk-ı Hāk
Mecmā‘-ı rūḥāniyāndur ḥānqāh-ı Mevlevî
3. Peyk-i zerrīn-tāc şāhı kişver-i tecrīddür
Sālik-i çabük-rev-i şāhib-külāh-ı Mevlevî
4. Mülk-i istiğnāda sulṭān oldığın telmīḥ ider
Deste nār aldıkça ḥalk-ı kec-külāh-ı Mevlevî
5. Rūḥ-ı Mevlānā’dan itse kesb-i feyz-i Mesnevî
Kürsi-i çerḥ-i berīndür cilvegāh-ı Mevlevî
6. Çerḥ urup tennūre ile olsa ser-germ-i semā’
Dūd-ı āh⁹⁶ ile döner şemse cibāh-ı Mevlevî
7. Bī-def u nāy u rebāb olmaḥ iledür⁹⁷ **Sāmiyā**
Ḥücreinde zühd-i ḥuşk ile günāh-ı Mevlevî

⁹⁶ Divanda bu tamlama: “sūz-i aşk” şeklindedir. Fatma Sabiha Kutlar, *Arpaemini-zāde Mustafa Sāmî, Dîvân*, Ankara 2004, sf.383.

⁹⁷Divanda “olmaklıgıdur” şeklinde kullanılmıştır. Kutlar, age., sf. 383.

fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilātün fâ‘ilün

1. Şuffe-i ‘arş-ı berîndür⁹⁸ hânķāh-ı Mevlevî
‘Arşda dağı döner dirler külāh-ı Mevlevî
2. Beste-çeşm olsa cihāndan n’ola eylerken semā‘
‘Ālem-efrüz-ı başiretdür nigāh-ı Mevlevî
3. Ey gönül çün reh-ı rev-i⁹⁹ ‘aşķ olmağa ‘azm eyledüñ
Toğrı yol isterseñ işte şāh-rāh-ı Mevlevî¹⁰⁰
4. Şevķ-i Mevlānā ile gerdān olur dirse felek
Müdde‘āya mihr ile mehdür güvāh-ı Mevlevî
5. Kıo ‘avām-ı nās¹⁰¹ şāh-ı dehre itsün istinād
Melce’-i hāşşü’l-havāşş imiş penāh-ı Mevlevî
6. Kıuţbu’l-aķţāb-ı velāyet Hāzret-i Monlā-yı Rüm
Kim kıul olmaķdur derinde ‘izz ü cāh-ı Mevlevî
7. Şevķ-i medhiyle **Mezākı** her seher cüş eyle kim
Bādı-i feyz-i deründür şubķ-gāh-ı Mevlevî

⁹⁸ Divanda “berinde” şeklinde kullanılmıştır. Ahmet Mermer, *Mezākı: hayatı, edebî kişiliği ve Divanının tenkidli metn.* Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi, Ankara 1994, sf. 421.

⁹⁹ Tezkirede “reh-ber-i” tamalamsı kullanılmıştır. Esrar Dede *Tezkire-i Şu‘arā-yı Mevlevîyye*, (haz. İlhan Genç), Atatürk Kültür Merkezi Yayınları. Ankara 2000, sf.478.

¹⁰⁰ Divanda 3. ve 4. beyitler birbiriyle yer değiştirmiştir. Mermer, age., 421.

¹⁰¹ Divanda “avāmü'n-nās” şeklinde tamlama yapılmıştır. sf. 421.

[13 a]

4

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1. Ey dil isterseñ eger kāmīl ola noqşānuñ
Sikkesi altına gir Hāzret-i Mevlānā’nuñ
2. Hāk-i dergāhını iksīr bil ol zātñ kim
Ğıll u ğışdan arınup hālīş ola imānuñ
3. Şıdqla sālīk olan rāh-ı Celāleddīn’e
Şübhesiz vāşıl olur raḥmetine Raḥmān’uñ
4. Mesnevī’den işidüp cümle kelāmu’llāhı
Bilür esrārını künhiyle kamu eşyānuñ
5. Nāy-parmağıla yol gösterüp irşād eyler
Neydügin sırr-ı semā’ın bize ol sulṭānuñ
6. Virseler bir kavline zerre kadar meyl itmez
Kāfdan Kāfa degin salṭanatun dünyānuñ
7. Şevk-ı şemsiyle **Hudāyī** göge çıksa n’ola söz
Zerre-i hāk-i rehisin kamu dervişānuñ

5

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. Dil-penāhumdur benüm dergāh-ı şāh-ı Mevlevī
Cilvegāhumdur ḥarīm-i tekyegāh-ı Mevlevī

2. ‘Aşk-ı Mevlânâ’yı nālân eyledikçe dem-be-dem
Şevk-ı Mevlânâ’yı ızhâr eyler āh-ı Mevlevî
3. Kılısalar cevlân olur tāvūs-ı cennet gıbta-keş
Reşk-i firdevs-i cenāndur cilvegāh-ı Mevlevî
4. Būy-ı ma’nā şemm idüp kılmışlar anı zīb-i ser
Gonca-i gülzār-ı qudsîdür külāh-ı Mevlevî
5. Dilleri pür-feyz-i şems-i ma’nevîden māh olur
Nīm-femdür āşikār olduğca āh-ı Mevlevî
6. Āşinā ol eyle kesb-i rüşenā ey tîre-dil
Maṭla’-ı nūr-ı haḳîḳatdür cibāh-ı Mevlevî
7. Bes zer-i ḥālîş gibi ey **Birri** maḥlaş saña
Pāye-i ‘izzet yeter ol ḥāk-i rāh-ı Mevlevî¹⁰²

[13b]

6

fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

1. Kürre-i ‘aşk-ı Hudādur ḥānḳāh-ı Mevlevî
Püte-i iksîr-i ḥikmetdür külāh-ı Mevlevî
2. Çeşm-i zāhir-bîni kullanmaz mā’anî gösterür
Dîde-i dilden zuhūr eyler nigāh-ı Mevlevî
3. Tūşesi ihlāşdur tecrîd-i dildür reh-beri
Dergeh-i maḳşūda eyler şāh-rāh-ı Mevlevî

¹⁰² Bu gazel Birri’nin Divanı ve Bülbüliyye’sinde yer almamaktadır.

4. Mālī ta‘dād itmeden meyl eylemez māl ādeme
Hāşılı ta‘dād-ı eşyādur günāh-ı Mevlevī
5. Güft-gūyī dehr-i **Ġavşī** gönlüne koymasaña
Rāstī nefy-i nişāndır pencgāh-ı Mevlevī

7

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

1. Nāmūs u cāhı çāhe atan Mevlevīlerüz
Dünyā-yı dünı hıçe şatan Mevlevīlerüz
2. Deh-rūze kār u bārını dehrüñ hebā bilüp
Peygüle-i fenāda yatan Mevlevīlerüz
3. Ārāmımız semā’ iledür rüzgārda
Gird-āb-ı baħr-ı ‘aşķa batan Mevlevīlerüz¹⁰³
4. Telhī-i fāķa itmek içün nefsimüz helāk
H‘ān-ı vücūda zehr ķatan Mevlevīlerüz
5. Biz ey **Nesīb** devlet-i Monlā-yı Rūmda
Dünyā-yı dünı hıçe şatan Mevlevīlerüz

8

müstef‘ilün müstef‘ilün müstef‘ilün müstef‘ilün

1. Ey Mevlevī ey Mevlevī diñle şadā-yı bi-ş’nevi¹⁰⁴
Ey feyz-ħāh-ı Meşnevī diñle şadā-yı bi-ş’nevi

¹⁰³ Divanda 3. ve 4. beyitler yer deġiştirmiştir. Ahmet Selahattin Hidayetoglu, *Nesib Dede, Hayatı, Eserleri ve Divanı'nın Tenkitli Metni*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 1996, Selçuk Üniversitesi, Konya, sf.369.

¹⁰⁴ Mevlânâ'nın Mesnevîsi'nin ilk sözü: "Dinle"

2. Dīvānevār ḥāmūş ol da‘vāyı ҡo bī-hūş ol
Başdan ayağa gūş ol diñle şadā-yı bi-ş’nevi
3. Gör ‘ālem-i ma‘nā nedür sırr-ı dil-i dānā nedür
Bil feyz-i Mevlānā nedür diñle şadā-yı bi-ş’nevi
4. Sırr-ı ‘Alī’ye vāķıf ol dil Kā‘besinde ‘ākif ol
Noķta rümūzun ‘ārif ol diñle şadā-yı bi-ş’nevi
5. Ol tıfl-ı ebced-ḥān-ı aşķ añla nedür burhān-ı ‘aşķ
Çün oķına dīvān-ı ‘aşķ diñle şadā-yı bi-ş’nevi
6. Monlā yüzünden zü’l-minen etdi tecellī-i sūḥan
Āgāh ol sırr u ‘alen diñle şadā-yı bi-ş’nevi

[14a]

7. Vaḥy-i Ḥudā’dur Meşnevī şer‘-i beķādur Meşnevī
Ḥaķ’dan şadādur Meşnevī diñle şadā-yı bi-ş’nevi
8. Dersūñ olursa Meşnevī keşf ola feṭḥ-i ma‘nevī
Rūşen olur göñlüñ evi diñle şadā-yı bi-ş’nevi
9. Bildünse de virme ḥaber aġyārdan eyle ḥazer
Ḥāl-i dile eyle nażar diñle şadā-yı bi-ş’nevi
10. Mes’uldür sem‘ u başar da‘vā ider gūş u nażar
Ḥaķķını vir ey bī-ḥaber diñle şadā-yı bi-ş’nevi
11. Öğrenmeden da‘vāyı ҡo anlatmağa ġavġāyı ҡo
Taḥşīle baķ sevdāyı ҡo diñle şadā-yı bi-ş’nevi

12. Nefsi riyāzet-pīşe kı1 bir kez şoñun endīşe kı1
Kendiñi şīr-i pīşe kı1 diñle şadā-y1 bi-ş’nevi
13. Gitme bu yolda leng ü lök eyle ‘ibādāt-ı sülūk
Dilden gide şirk ü şükūk diñle şadā-y1 bi-ş’nevi
14. Neymiş bilür misin ‘aceb bu rāh-ı pāk-i münteħab
Eyle şadākatla taleb diñle şadā-y1 bi-ş’nevi
15. Ğayra nazār etme hemān ol Meşnevī’den ders-ħān
Nefse esīr olma amān diñle şadā-y1 bi-ş’nevi
16. Lāzım saña ‘ilm ü ‘amel rūbeh gibi etme ħıyel
Kılma fesāneyle cedel diñle şadā-y1 bi-ş’nevi
17. Feyz al reh-i Şiddīķ’dan mest-i mey ol taşdıķden¹⁰⁵
Düşme şaķın tevfiķden diñle şadā-y1 bi-ş’nevi
18. Eslāfa uy eyle devām miħrāb-ı ‘aşķı kı1 maķām
Tā Meşnevī olsun imām diñle şadā-y1 bi-ş’nevi
19. Ol mürşid-i ħayydur saña kı1 Meşnevī’ye iķtidā
Zāhir olur rāh-ı ħüdā diñle şadā-y1 bi-ş’nevi
20. Tıt Meşnevī-dānuñ sözün sür pāyına dā’im yüzüñ
Maħv eyle anda kendözün diñle şadā-y1 bi-ş’nevi
21. Ey merd-i rāh-ı Mevlevī giydüñ külāh-ı Mevlevī
Ol rāh ħāh-ı Mevlevī diñle şadā-y1 bi-ş’nevi

¹⁰⁵ Divanda bu mısra: “Feyz al reh-i Şiddīķ’dan mest ol mey-i taşdıķden” şeklindedir. Osman Horata, *Esrar Dede, Hayatı, Eserler, Şiir Dünyası ve Divanı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998, sf. 561.

22. Ülfeti cāhillerle kes rüsvālīga itme heves
Besdür bu pendüm saña bes diñle şadā-yı bi-ş'nevi
23. Vaqtini zāyi' eyleme hem de türrehāt söyleme
Cehlını şāyi' eyleme diñle şadā-yı bi-ş'nevi
24. Bu reh ma'ārif rāhıdur 'ārif bu rāhuñ şāhıdur
Derviş söz āgāhıdur diñle şadā-yı bi-ş'nevi
25. Taḥşil iderseñ ma'rifet bulduñ erenlerden şıfat
Ḥaḳ'dan olursun mültefet diñle şadā-yı bi-ş'nevi
26. Başka şafādur 'ilm-i cān taḳrīre gelmez pek nihān
İster iseñ olsun 'ayān diñle şadā-yı bi-ş'nevi

[14b]

27. Nūr-ı hüviyyetdür o söz mühr-i haḳıḳatdür o söz
Bir başka şoḫbetdür o söz diñle şadā-yı bi-ş'nevi
28. İsterseñ ey merd-i sa'īd Allāh ile güft ü şinīd
Ol Meşnevī'den müstefid diñle şadā-yı bi-ş'nevi
29. Bir 'ārif e ḳul it özin andan ayırma hiç yüzün
Diñler iseñ **Esrār** sözün diñle şadā-yı bi-ş'nevi
30. Monlā Celālüddīn-i Rūm baḫş eyledi feyz-i 'ülüm
Doldı bütün bu merz-büm diñle şadā-yı bi-ş'nevi

9

Muhammes**fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün****I**

1. Şu‘lelenüp derd ü ğam u ıztırāb
2. İtdi gönül mülkini yek-ser ħarāb
3. Āteş-i hecr eyledi baġrum kebāb
4. “Āh mine’l-‘aşkı ve ħālātihī
5. Aħraķa ķalbī bi-ħarārātihī”¹⁰⁶

II

1. Başladı bī-dāda o şāh āh āh
2. Ĥālimi pek itdi tebāh āh āh
3. Ķaldı hemān dilde bir āh āh āh
4. “Āh mine’l-‘aşkı ve ħālātihī
5. Aħraķa ķalbī bi-ħarārātihī”

III

1. ‘Aşķ şalup başumı ġavġālara
2. Virdi yine ‘aķlumı yaġmālara
3. Ĥayf düşürdi beni sevdālara
4. “Āh mine’l-‘aşkı ve ħālātihī
5. Aħraķa ķalbī bi-ħarārātihī”

¹⁰⁶ Hüseyinî âyininde okunan bu mısralar Mevlânâ’nın bir rubaîsinden alınmıştır. “Ah aşktan ve aşkın hallerinden! Gönlümü hararetiyle yaktı yandırdı.”

IV

1. Gördüm idi bir gün o meh-peykeri
2. N'olduğumu bilmem o günden beri
3. Āteşe düşdüm gezerüm serseri
4. “Āh mine'l-‘aşkı ve hālātihī
5. Aḥraḳa ḳalbī bi-ḥarārātihī”

V

1. Maṭlabuñ ey sākī-i mehveş nedür
2. Mey yerine virdigüñ āteş nedür
3. ‘Aşḳ mı bu şu‘le-i ser-keş nedür
4. “Āh mine'l-‘aşkı ve hālātihī
5. Aḥraḳa ḳalbī bi-ḥarārātihī”

VI

1. Gün-be-gün **Esrār**'a bir efsün ider
2. Bağrını ḥūn eşkini ceyḥūn ider
3. Hālını gitdikçe dīger-gūn ider
4. “Āh mine'l-‘aşkı ve hālātihī
5. Aḥraḳa ḳalbī bi-ḥarārātihī”

[15a]

10

1. Dilā sa‘ādet-i cāvid ‘āşığı bāşed¹⁰⁷
Kesī ki ser-keşed ez ‘āşıkī şākiu bāşed
2. Megü ki kuvvet-şād ez ‘āşıkī niku nāmī
Gedām/Kodam nām-ı nikū zi ‘āşıkī bāşed
3. To behr-i maşlahat-i hīş mikonī kārī
Benām-ı benlegī-yi haq ne şādıkī bāşed
4. Zi ğayr-i düst be coz ‘āşıkān ne perhizend
Pes ān ki ‘aşq ne verzed ne mutteki bāşed
5. Zi cām-ı ‘aşq **Hicāzī** ki hest mest-i elest
Henüz neş’e be cān behr-i mā bākī bāşed

11

mef’ülü mefā’ilü mefā’ilü fe’ülün

1. Men tūti-i kudsem ten-i hāki kafesümdür
İhyā iden emvātı Mesih-i nefesümdür
2. Ol lem’a-i ruhsāra durur aşl-ı semā’um
Tūti-şifatum nūr-ı seher muhtesebümdür

¹⁰⁷ Ey gönül ölümsüz mutluluk âşıklıktır
Ki eğer biri âşıklığı terk ederse bu şakiliktir
Âşıklık yüzünden iyi adlılık öldü deme
Hangi iyi ad âşıklıktan iyi olabilir
Sen kendi maslahatın için bir iş yapıyorsun
Hakka kulluk adına bu sadıklık olmaz
Âşıklardan başkası sevgili dışındakilerden sakınmazlar
Öyleyse aşk beslemeyen takvalı olamaz
Aşk kadehinden Elest sarhoşu olan Hicâzî
Bizim için henüz can da bir, neşe bakîdir

3. Dil virmedi dünyāya olan ‘ārif-i bi’llāh
Bunda sebab-i mekş hevā vü hevesümdür
4. Ben bār-ı emānet çekici ol şütürem kim
Nālem reh-i maşşūdıma bang-i ceresümdür
5. Gencīne-i esrār olalı kalb-i **Cünūnī**
Nefs ejderi haqqā ki kemīne ‘asesümdür

12

fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

1. Mübtelā-yı miḥnet-i didār¹⁰⁸ ider ‘aşq ādemi
Gāh olur Maşşürveş ber-dār ider ‘aşq ādemi
2. Taķılan zencirine yoķdur ḥülāşa çāre hiç
‘Ākībet sūzān olarak nār ider ‘aşq ādemi
3. Dünya vü ‘uķbā görünmez çeşmine aşlā anuñ
Şöyle bil ey müdde‘ī ḥünkār ider ‘aşq ādemi
4. Perde-i nāmus u ‘ārı mahv ider her lem‘ası
Şıdķ ile pür-rü’yet-i dīdār ider ‘aşq ādemi
5. ‘Aşq-bend ol sen de **Yahyā** koyma elden cām-ı Cem
Bir gün evvel vāķıf-ı esrār ider ‘aşq ādemi

¹⁰⁸ Bu sözcük tezkirede “dildār” olarak kullanılmıştır. Esrar Dede, age., sf.534.

13

Sâlik Dede

1. Bâde yek duĥter-i ĥoş endâmeſt
‘Âşık-ı ũ müdâm nâ-kâmeſt
2. Ĥâr kerdend kâfirân ũ râ
Ĥürmeteş der meyân-ı İslâmeſt¹⁰⁹

[15b]

14

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

1. Ser-fürü eyler görince serv-i refârâuñ senüñ
Lâl olur bülbül işitse zâr u güftârâuñ senüñ
2. Leb kıızıl ruĥlar kıızıl destüñde câm-ı mey kıızıl
Kim kıızıl dîvâne olmaz görse dîdârâuñ senüñ
3. Ab-ı la‘lünle yetiş imdâda ey şüh el-meded
Yağdı yandurdı beni bu tâb-ı ruĥsârâuñ senüñ
4. Cân alur şimşîr-i ġamzeñ cân virür şîrîn lebüñ
Allah Allah ne temâşâdur bu eţvârâuñ senüñ
5. Kâkülün miskînine vaşf ile her dem **Şıdkıyâ**
Çîn ũ Mâçîn’i mu‘atţar kılsun eş‘ârâuñ senüñ

¹⁰⁹ İçki güzel endamlı bir kıızdır
Onun aşığı hiç amacına ulaşamaz
Kafirler onu zelil kıldılar
Onun saygınlığı İslam içindedir

15

mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Şevk-i hayâl-i dost tenüm cân-ı cân ider
Süd u ziyân u zevk u gamı bî-nişân ider
2. Gâhî tebessüm ile selâm-ı tamâm-ı nâz
'Aşk âşinâya secde[ye]¹¹⁰ âyet beyân ider
3. Bir tâb var ki şu'le-i ruhsâr-ı yârda
Cibrile 'aşkı lem'asına dîde-bân ider
4. Bî-hüş ider o gamze-i mestür 'âşıkı
Lâyık mı mergine nigeñ imtiñân ider
5. **Ğavsî** kemîne mu'cize-i hüsn-i yâri gör
Kâfir rakîbi düşmen-i bî-imtinân ider

16

fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün

1. 'Aşk câmı nüş idüp anlar ki medhüş oldılar
Cân u dilden hû diyüp bir kerre hãmüş oldılar
2. Kıldılar "el-fakru fahrî"¹¹¹ nüktesin anlar ki güş
Atlasına bakmayup çerhiñ 'abâ-püş oldılar
3. Dön şurâhî bezm-i Cem nuqline açduğda dehân
Diñleyüp meclisde bir bir câmlar güş oldılar

¹¹⁰ Metinde "secde-i" şeklinde kullanılmıştır. Metin tamiri Esrar Dede Tezkiresi'yle karşılaştırılarak yapılmıştır. Sf.159.

¹¹¹ "Fakr övüncümdür.", Hadis-i Şerif.

4. ‘Aşq ile cān virdigiyçün añılup ‘ālemde Qays
Yohsa şāh-ı dehr olanlar hep ferāmūş oldılar
5. Bāde-i ‘aşkuñ alanlar neş’esin şun’ānveş
Terk idüp seccāde vü tesbīhi mey-nūş oldılar
6. Germ olanlar āteş-i ‘aşkıyla **Rūhi** şem’veş
Tenlerüñ yaqup belā bezminde hāmūş oldılar

[16a]

17

fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

1. Nūr-ı dīdem çeşm-i pür hūnumla cāyuñdur senüñ
Ferş olmuş la’lden şırça serāyuñdur senüñ
2. Tūtīyā-yı zerrece hiç gözime göstermesün
Kühü u erbāb-ı başiret hāk-i pāyuñdur senüñ
3. Berq şanma şu’le-i āh-ı derūnumdur dilā
Ra’d zann itme sadā-yı hūy u hāyuñdur senüñ
4. Qaşlaruñ zīr-i cebīnūñde kamer altında rā
Didüm ol dil-ber didi bu hūsn-i rāyuñdur senüñ
5. Şāh-ı gamsın leşker-i hicrān ile ceng itmege
Tālibi āhuñla qaddüñ ok u yayuñdur senüñ

18

mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Sâķī ki 'aks-i rüyını sâğarda gösterür
Āteşle ābı hāşılı bir yirde gösterür
2. Ruḥşārı üzre sāye-i zülfi düşüp çü dūd
Ol şem'-i bezm-i hüsni siyeh-çerde gösterür
3. Gül-berg üzre sünbül-i ğarrā şanur gören
Kāküllerin ki yār ruḥ-ı terde gösterür
4. Yir yir felekde necm-i leḫāfet midür yāḫūd
Ol meh 'izār-ı pākini ḫoy-kerde gösterür
5. Bilmez ki dağını ne maḫal 'arz ide **Faşih**
Geh dilde geh ciğerde gehī serde gösterür

19

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Gören kūyında cūş-ı mevc-i giryem yem kıyās eyler
O gül-ruḥşār ise mānend-i şeb-nem nem kıyās eyler
2. Eger zehr olsa nūş eyler raķibūñ şundiğı cāmı
Ben aña āb-ı ḫayvān daḫı dirsem sem kıyās eyler
3. Dil istib'ād ider ol deñlü neyl-i devlet-i vaşlı
Eger rām olsa ol āhū-yı maḫrem rem kıyās eyler

4. Ğam-ı la‘li ile ħūn-ābe-pāş-ı miĥnet olduĥça
Sirişk-i çeşümü seyr iden ādem dem kıyās eyler
5. Senūñ her bir sözūñ bir gevher-i sencidedür **Ĥāliş**
Velī keĥ-ṭab‘ olan yārān-ı ebkem kem kıyās eyler

[16b]

20

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

1. ‘Uşşāka fenā menzolidür cāy-ı iĥāmet
Yoĥlukda olur ehl-i dile emn ü selāmet
2. Ārāyış-i kevnıyle dil olmaz mütesellī
Bend eyleyemez ‘āşıkı esbāb-ı nedāmet
3. Dildār iledür ‘ārifūñ eglencesi her dem
Şanmañ anı ālūde ide keşf ü kerāmet
4. Ol maĥzen-i gencīne-i ‘aşĥ-ı ezelīdür
Eşkiyle ruĥuñ sīm u zeri aña ‘alāmet
5. Maĥv eyledi aĥyār ĥayālātını **‘İlmī**
Taĥyir¹¹² idemez ĥātırını gerd-i melāmet

21

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. Mübtelāsı olduĥum dil-ber bilür bilmezlenür
Ser-güzeşt-i mihri ol ezber bilür bilmezlenür

¹¹² Tezkirede, nüshaların bazısında “tefsir” olarak geçtiĥi belirtilmiştir. Esrar Dede, age., sf.347.

2. Pāy-būsiyla müşerref¹¹³ oldıgumdan zevk ider
Nüktelerle şiveler eyler bilür bilmezlenür
3. Kendi çok cevri itdüğinden ğayrı ol naḥl-i şafā
Ṭa‘n-ı ağyārı daḡı ekşer bilür bilmezlenür
4. Yalñuz çeşmüm degül şehbā vü sākī cām-ı la‘l
Leblerüñ rengi mey-i aḡmer bilür bilmezlenür
5. Añlamazsın naġme-i zevk-i meyi sen zāhidā
Mest iken Nāyī anı añlar bilür bilmezlenür

22

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. Ḳadd-i dildārıñ elif ‘uşşāḡ-ı zāruñ lām-elif
Ḳalb olınsa bir elif bir lām olur bir lām-elif
2. Nefyi işbāt eyleseñ illāya vāşıldur begüm
Fehm iden lā-büd bu remzi elf oḡur hem lām-elif
3. Ey elif-ḡadd ḡaddümi lām itmege bā‘iş nedür
Egrilik lāyık mıdur ṭoġrı gezerse lām-elif
4. Toġrılıp geldüm temennā-yı vişālüñ eyleyüp
Lā dime Allāh için olsun ḡabībüm lām-elif
5. Ḳāmetüñ vaşfinda **Birri** bir elif-lām söyledim
Söylesün şā‘ir olan böyle elif-lām lām-elif¹¹⁴

¹¹³ Tezkirede bu sözcük yerine “şeref-yāb” sözcüğü kullanılmıştır. Esrar Dede, age., sf. 498.

¹¹⁴ Bu gazel Birri’nin Divanı ve Bülbüliye’inde yer almamaktadır.

[17a]

23

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

1. Țarīķ-i ‘aşķa irmez bī-ser ü pā olmayan kimse
İrişmez menzil-i temkīne şeydā olmayan kimse
2. Țarābāt erlerinüñ añlamaz remz u rümüzından
Girüp bāzār-ı ‘aşķa mest ü rüsvā olmayan kimse
3. Eli irmez deķāyık dürrine baķr-ı haķāyıkdan
Dil-i āvāresi vüs‘atde deryā olmayan kimse
4. Ne bilsün leyletü’l-isrāda olan vecd ü hālātı
Enīs-i sūre-i Yāsīn ü Țāhā olmayan kimse
5. Ebed Sīmurģınıñ görmez ne yüzden itdigin¹¹⁵ pervāz
Ezel Țāf-ı ķademde **Tābi** ‘Anķā olmayan kimse

24

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

1. Mest iken o şūhuñ leb-i hāndānını öpdüm
Baķdum haberi olmadı her yanını öpdüm
2. Girdüm ki şebistānına yatmış o siyeh-mest
‘Aķlum taģılup zülf-i perişānını öpdüm
3. Mestāne nigāh itdi didi kim nedür ‘aşık
İhsān didüm gūşe-i dāmānını öpdüm

¹¹⁵ Tezkirede bu sözcük “itdügi” olarak kullanılmıştır. Esrar Dede, age., sf. 71.

4. İzn oldı henüz buseye bā-ḥaṭṭ-ı hümāyūn
Sulṭān-ı cemālūñ ḥaṭ-ı fermānını öpdüm
5. Naḳl-i sırr-ı meclis dükenince bu şeb Esrār
Her cāmda bir sīb-i zenaḥdānını öpdüm

25

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Ağlar inler pāyına yüzler sürer göñlüm gözüm
Ḥāk-i pāya āh u eşkin 'arz ider göñlüm gözüm
2. Dīde vü dilde ḥayāl-i çeşm ü la'lüñ var iken
Nergis ile goncaya kılmaz nazar göñlüm gözüm
3. Dilde 'aks-i la'l-i dil-ber gözde ḥün-āb-ı sirişk
Sāḳi-i rindān elinden kan yuṭar göñlüm gözüm
4. Sevdi göñlüm göz göre bir kanlı zālīm āfeti
Ḳanda ise bī-vefā dil-ber sever göñlüm gözüm
5. Ben nice nālān u giryān olmayam ey **Dānişī**
Mā-cerā-yı rāz-ı 'aşḳı fāş ider göñlüm gözüm

26

[17b]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1. Allah ḥarīm-i ḥazretine reh bağışladı
Hem-derd ile şad āh-ı seḫergeh bağışladı

2. Aldı fütāde gön̄lümü bī-dil ıodı beni
Şoñra yerine bir dil-i āgeh bağışladı
3. Kim men‘ ider ‘atıyye-i ‘aşkı faķīrden
Şultān-ı ‘ālem olsa n’olur şeh bağışladı
4. Efrād-ı Mevlevī’ye o hem-pālık itdi hem
Kendi rehinde kendini hem-reh bağışladı
5. Cāh-ı vücūduñ içre dile mülk-i vaħdeti
Mışır ‘Azīzi Yūsuf’a da¹¹⁶ çeh bağışladı
6. İhsān-ı şems-i ‘aşk ile **Esrār**’a bī-dirīğ
Meh-pāre-i cemālını ol meh bağışladı

27

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. Allah Allah hayli tuğyān itdi haı
‘Ārız-ı dildārı pinhān itdi haı
2. Milket-i envār iken ruħsar-ı dost
Geldi āhir kāfiristān itdi haı
3. Tıfl iken ‘uşşāķına ol āfeti
İtdiği cevre peşimān itdi haı
4. Zülfile hem mezheb-i āşüb olup
Küfr-i yāra çokdan imān itdi haı

¹¹⁶ Divanda “da” edatı mevcut değıldir. Horata, age., sf. 572.

5. Leşker-i fitneyle itdükde hücum
Kişver-i hüsni perîşân itdi haṭ
6. Nev-ķumāş-ı hüsni mebzül eyledi
Ülfet-i dildârı erzân itdi haṭ
7. Şerḥ idüp metn-i kitâb-ı ‘işmeti
Râh-ı teng-i vaşlı âsân itdi haṭ
8. Şevķ-i ruhsârıyla eylerken hurüş
Fikret-i **Esrâr**’ı hayrân itdi haṭ
9. Feyz-i Şems’i mâh-ı keşmîr aḥz idüp
Şâm-ı vaşlı¹¹⁷ ḥâveristân itdi haṭ
10. Halkâsından hû-yı gül-bang ‘arz idüp
Hâzret-i Hünkâr’a îmân itdi haṭ

[18a]

28

mef’ülü mefâ’ilü mefâ’ilü fe’ülün

I

1. Mir’ât-ı muşaffâ mı degül rûy-ı dil-ârâ
2. Kim görmeyesin anda bu gün Haḳķı hüveyd
3. Bu pendümi güş eyle gönül kim budur evlâ
4. Dil virdigine şıdķ ile vir cânuñı zîrâ
5. Men mâte mine’l- ‘aşķi feķad mâte şehîden¹¹⁸

¹¹⁷ Divanda “şâm-ı zülfü” tamlaması kullanılmıştır. Horata, age., sf. 422.

¹¹⁸ “Kim ki aşktan dolayı ölmüştür (o) şehit olmuştur.” Hadis-i şerif.

II

1. Cān vir yolına yār ola dirseñ saña Aḥmed
2. Zīrā ki odur ‘āşık-ı şādıklarā maqşad
3. Bu mışra‘la ġāfil olanlar ola sermed
4. Yād itmedi mi bunı cihān faḥrı Muḥammed
5. Men māte min’el ‘aşkı feḳad māte şehiden

III

1. Seyrümde gezerdüm bu gice derd ile maḥzūn
2. Bir na‘re işitdüm didi ey dīde-i pür-ḥūn
3. Bākī mi şanursın ‘acabā kec-rev-i gerdūn
4. Vir cānını cānān yolına olma dīger-gūn
5. Men māte min’el ‘aşkı feḳad māte şehiden

IV

1. Aldanma şaḳın bākī şanup fāni cihānı
2. Senden ilerü bunda gelenler göre ḳanı
3. Şādıklıġla çünki dilā sevdüñ o cānı
4. Aḥir anuñ ‘aşkı ile vir rūḥ-ı revānı
5. Men māte min’el ‘aşkı feḳad māte şehiden

V

1. Her kim diler ise ire her derdine dermān
2. Ḥāk-i reh-i cānāna ide cānını ḳurbān
3. Bunu dir iken ġuşuma irişdi ḥoş-elḥān
4. Bu mışra‘ı yād eyle **Şehīdī** daḥı vir cān
5. Men māte min’el ‘aşkı feḳad māte şehiden

Terci‘-Bend-i Haḳīḳat-Me‘āl

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

I

1. Ey ʔılısm-ı ḥazāine-i envār
V’ey muḥīṭ-i cevāhir-i esrār
2. Ey zemīn ü zemān maḳşūdı
V’ey güzīn-i netice-i her-kār
3. Sen seni bil ki maḫhar-ı külsün
Sensin āyīne-i ruḥ-ı dildār
4. Eyle ḫalvet-serāy-ı ḥāşşa duḫūl
Gezme bīgāneler gibi zinhār

[18b]

5. Varlıḡuñ sedd-i rāh-ı ma‘nādur
Varı yoḡ eyle kim ola yoḡ var
6. İ‘tibār-ı vücūda virme vücūd
Ḳoma mir’āt-ı dilde jeng-i ḡubār
7. ‘Ayn-ı vaḫdetle ḳıl cihāna naḫar
Bir görinsün gözine her ne ki var
8. Bir ḫaḳīḳatdür ey **Şabūḫī** ḳamu
‘Aks ü mir’āt ü dīde vü dīdār
9. ‘Aşḳ u mā‘şūḳ u ‘āşıḳ oldı yār
“Leyse fi’d-dāri ḡayrehū deyyār”¹¹⁹

¹¹⁹ “Kainatta ondan başka bir şey yoktur.”

II

1. ‘Aşk çün perdeden ‘ıyān oldu
Mā-sivā-yı Hudā nihān oldu
2. Çekdi ‘uşşākı mülk-i ıtlāka
‘Āşk minhāc-ı ‘āşıkān oldu
3. Dīde-i ‘āşıkun zıyāsı ‘aşk
Hüsn ü dil-berden ‘aşk-ı ān oldu
4. Tā bilindi haqīkat-i eşyā
Her varak defter-i beyān oldu
5. Zerre mihr-i cihān-firūz oldu
Katre deryā-yı bī-kerān oldu
6. Zerreden tā varınca hürşīde
Maẓhar-ı zāt-ı ğaybdān oldu
7. Kāmil oldu tılsım-ı genc-i vücūd
Cism-i hāki qarīn-i cān oldu
8. İrdi Haqdan nesīm-i vahdet-i zāt
Pīr-i hum-geşte nev-cüvān oldu
9. Nüş idenler **Şabūhī** cām-ı meyi
Mest-i medhūş-ı cāvidān oldu
10. ‘Aşk u mā‘şūk u ‘āşık oldu yār
“Leyse fi’ d-dāri ğayruhū deyyār”

III

1. Eger esfel egerçi a‘lādur
Maẓhar-ı zāt-ı pāk-i Mevlādur
2. Perde olur egerçi zāta şifāt
Görür ol kimseler ki bīnādur
3. Vech-i dil-ber nihāndur aḥvālden
Gerçi ol gün gibi hüveydādur
4. Kimisini bu hayret almışdur
Kimi bu sūzīş ile şeydādur

[19a]

5. Cūyveş kimi cüst ü cū eyler
 Çatıre iken kimisi deryādur
6. Kimi ‘āşık olup kimi ma‘şūķ
 Kimi Mecnūn kimisi Leylādur
7. Dil-berān ol cemāle mazhardur
 ‘Āşıkān ol cemāle yağmadur
8. Ğayrı yokdur vücūd vāhiddür
 Keşrete aldananlar a‘mādur
9. Zāhiren her biri bir işde velī
 Ey **Şabūhī** kaması yektādur
10. ‘Aşķ u mā‘şūķ u ‘āşık oldu yār
 “Leyse fi’ d-dāri ğayruhū deyyār”

IV

1. Şāh-ı ma‘nā zuhūra çekdi ‘alem
 Tıtdı kevnı şadā-yı ğayl ü ğaşem
2. “Küntü kenzeñ”¹²⁰ demi ‘ıyān oldu
 Çapladı kā‘inātı nūr-ı kadem
3. Nūr u zulmet çü imtizāc itdi
 Oldı mir’āt-ı vech-i pāk Ādem
4. Yetdi vuşlat şafāsına ‘āşık
 Oldı maħrem olanlar ehl-i ğarem
5. Ni‘met-i vuşlata şalā dindi
 Her gedāya irişdi nāz ü ni‘am
6. İrişür menzil-i murāda yaķın
 Şol ki merdāne ķor bu yolda kadem
7. Cür‘a-i cām-ı bezm-i vaħdetdür
 Ehl-i ‘aşķa bu nükte-i mübhem

¹²⁰ “Ben bir gizli hazineydim bilinmeyi istedim.” anlamındaki kudsî hadisin başı.

8. Bu haqāyıqdan añlamaz münkir
Diyübilmez nedür dem-i hātem
9. Ben **Şabūhī** anuñla bīnāyem
Çande baqsam ānı görür dīdem
10. ‘Aşq u mā‘şūq u ‘āşık oldu yār
“Leyse fi’ d-dāri ğayruhū deyyār”

V

1. Sālik iseñ tarīk-i vahdete gir¹²¹
Dāmen-i ‘aşkı tüt odur reh-ber
2. Kime konılsa¹²² sāğarı ‘aşkuñ
Anı mest-i cemāl-i dil-ber ider
3. ‘Aşkdur bir muhīt-i a‘zam kim
Anuñ emvācıdur nuķuş u şuver

[19b]

4. ‘Aşq bir zātdur velī her dem
Nice biñ keşretiyle cilve ider
5. Gāh imān olur gehī inkār
Gāh Birāhīm olur gehi Āzer
6. Gāh dervīş olur gehī sulţān
Gāh Dārā olur geh İskender
7. Gāh envār-ı Aḫmed-i Ümmī
Gāh esrār-ı sīne-i Ḥaydar
8. Gāh olur nāţık-ı suḫan-ārā
Gāh nuţk-ı **Şabūhī**-i kemter
9. Görmege her libās ile ānı
Ey **Şabūhī** kanı bir ehl-i nazār
10. ‘Aşq u mā‘şūq u ‘āşık oldu yār
“Leyse fi’ d-dāri ğayruhū deyyār”

¹²¹ Tezkirede bu sözcük yerine “ger” sözcüğü kullanılmıştır. Esrar Dede, age., sf. 274.

¹²² Tezkirede bu sözcük yerine “şunılsa” sözcüğü kullanılmıştır. Esrar Dede, age., sf. 274.

ĠAZEL

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. Bu mezāhir her kim vücūd-ı muṭlaḳ ızhār eyledi
Kendidür kim kendüsine ‘arz-ı dīdār eyledi
2. Şatdı ḥüsün aldı ‘aşḳın ara yirde¹²³ kimse yok
Kendi aldı kendi şatdı kendi bāzār eyledi
3. Kendüsiyken ma‘nada rāzı ene’l-Ḥaḳ söyleyen¹²⁴
Şüretā Manşūr’a isnād itdi ber-dār eyledi
4. Ādem için ḥaḳ itmişken dıraḥt-ı kendümi
‘İllet-i ‘işyān idüp adın¹²⁵ günah-kār eyledi
5. Birinüñ adını Mūsā birinüñ Fir‘avn idüp
Kendünüñ emrini yine kendi inkār eyledi
6. Şatmada şatan öziyken bu ne ma‘nādur görüñ
Özge şüretten gelüp kendin ḥarīdār eyledi
7. Özge binādur ki yapduḳda vücūd-ı ādemi
Ḳubbe-i şeş-sü düzetdi çār-dīvār eyledi
8. Bu ne ḳudret bu ne tebdil-i ḥaḳīḳatdur görüñ
Āteş-i Nemrūd’ı İbrāhim’e gülzār eyledi

¹²³ Divanda”ara yirde” sözcükleri yerine “arada bir” sözcükleri kullanılmıştır. Abdurrahman Adak, Za’fi-i Gülşenî Hayatı, Eserleri, Edebî Şahsiyeti ve Divânının İncelenmesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 2006, Ankara Üniversitesi, Ankara, sf. 127.

¹²⁴ Bu mısra divanda, “Kendi iken ma‘nide rāz-ı ene’l-Ḥaḳ söyleyen” şeklindedir. sf. 334.

¹²⁵ Divanda bu sözcük yerine “kendin” sözcüğü kullanılmıştır. sf. 219.

9. Kāfirūñ küfri zarūrī mü'minūñ imānı hem
Her birin bir bend ile ya'nī giriftār eyledi
10. Ĥamdüli'llāh irgürüp dārü'ş-şifā-yı vaḥdete
Ža'fi-i bī-çārenūñ derdine tīmār¹²⁶ eyledi

[20a]

31

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. 'Ārif-i b'illāh olup 'ālemde ey maḳbül-i nās
Herkesi ḫālince Ḥaḳ bildüñse olduñ Ḥaḳ-şinās
2. Gün yüzün gördükçe¹²⁷ yārūñ şevḳi artar göñlümūñ
Mihirden meşhürdur bu māh ider nūr iḳtibās
3. 'İşret-i rindāna vā'iz şoḫbetūñ beñzer dime
Zevḳ-i ehl-i 'aşḳı ḫazḳ-ı nefsine itme kıyās
4. Ehl-i tecrīde 'abā maḡrūr-ı dünyāya ḳabā
Her kişiye kendü miḳdārınca lāyıḳdur libās
5. Pertev-i ḫüsnūñ görüp her māh-rūdan zevḳ alur
Ma'nide zevḳ-i **Semā'ī** senden eyler iḳtibās

¹²⁶ Divanda bu sözcük yerine “derman” sözcüğü kullanılmıştır.

¹²⁷ ق (ḳ) ile yazılan bu sözcük imlası gereği ك (k) ile yazılmalıdır. Tezkirede imlaya uygun yazılmıştır. Sf. 170.

32

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1. Bildi bir dürr idügin atmadı yābāna seni
 Țođdıguñ gibi şarup şarmaladı ana seni
2. Țo bu bilmezligi kim kendüyi bildirmek için
 Țodı ħallāğ-ı ezel şüret-i insāna seni
3. Raĥm-ı māder gibi zindāna giriftār olduñ
 Mālik idince Ĥudā Yusuf-ı ‘irfāna seni
4. Sükker-i nazm ile mir‘āt-ı şafāyı ħalbüñ
 Söyledirse n’ola Țūfi gibi yārān seni
5. Muĥlişüñ **Şāfi** ise terk ide gör ğıll ü ğışı
 İrgürür himmet-i ‘ālī daĥı aĥrāna seni

33

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fa‘ülün

1. Nükhet mi virür zerre ħadar zülf-i dü-tālar
 Bī-hüde hevā yire yeler bād-ı şabālar
2. Dā’im evinüñ Ka‘be-i kūyuñ gözedürler
 Bildüm ħatı āhen-dil imiş ħible-nümālar
3. Dil-fülki yem-i ğamda yatur ħaldı şikeste
 Pey-der-pey olup yine gelür mevc-i belālar

4. Fikr-i dehenüñle yerimüz sūy-ı ‘ademdür
Yāhū seni şimden gerü ey şūh du‘ālar
5. Ancağ saña maḥşūşdur ey **Şāhib**-i hoş-dem
Bir tāze zebānsın hele bu ḥüsn-i edālar

[20b]

34

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

I

1. Bülbülānuz sīne-i pür-dāğdur gülzārumuz
2. Sīne-çāk olsa n’ola gūş eyleyüp gülzārumuz
3. Hem-çü serv-āzādeyüz bu bāğda yok bārumuz
4. Oldı istiğnā bu bāzār-ı fenāda kārumuz
5. Biz gedāyuz gerçi kim şāhānedür eṭvārumuz
6. Ḥāzret-i Monlā-yı Rūmī’dür bizüm ḥüñkārumuz

II

1. Āstānına kı lup nağd-i dil ü cānı nişār
2. Cān u dilden ḥidmet-i dergāhı¹²⁸ itdüm iḥtiyār
3. Ḳulluğıyla ‘ālem-i ma’nāda olduğ şehriyār
4. Devlet-i dünyāya¹²⁹ itmezsek ‘aceb mī ī‘tibār¹³⁰
5. Biz gedāyuz gerçi kim şāhānedür eṭvārumuz
6. Ḥāzret-i Monlā-yı Rūmī’dür bizüm ḥüñkārumuz

¹²⁸ Bu sözcük tezkirede ve divanda “dergāhuñ” şeklinde kullanılmıştır. Esrar Dede, age., sf.110.

¹²⁹ Bu sözcük tezkirede “dünyāda” şeklinde kullanılmıştır. Esrar Dede, age., sf.110.

¹³⁰ Bu mısra Birrî Divanı’nda yer almamaktadır.

III

1. Bes odur serdār-ı merdān-ı Hudā bî-iştibāh
2. Her gedā-yı āstānı bir şeh-i şāhib-külāh
3. Bendegāna hıdmet-i dergāhı besdür ‘ızz ü cāh
4. N’ola itmezseñ cihāna iltifātıyla nigāh
5. Biz gedāyuz gerçi kim şāhānedür eṭvārumuz
6. Hāzret-i Monlā-yı Rūmī’dür bizüm hünkārumuz

IV

1. Her gedā kim dergehinde bende-i fermān olur
2. Pādişāh-ı tahtgāh-ı milket-i ‘irfān olur
3. Gerçi ‘ālī-ḳadr olanlar hāk ile yeksān olur
4. Ma‘nide ammā ḫaḳīḳat gevherine kān olur¹³¹
5. Biz gedāyuz gerçi kim şāhānedür eṭvārumuz
6. Hāzret-i Monlā-yı Rūmī’dür bizüm hünkārumuz

V

1. Gülşen-i ‘aşḳında bülbüller terennüm-sāz dur
2. ‘Āşīḳānı şad-hezārāndur diyenler¹³² az dur
3. Kemterīn ‘uşşāḳı **Birri**-i suḫan-pervāz dur
4. Gör bu beyti nālemüz¹³³ fehm it neye¹³⁴ dem-sāz dur
5. Biz gedāyuz gerçi kim şāhānedür eṭvārumuz
6. Hāzret-i Monlā-yı Rūmī’dür bizüm hünkārumuz

¹³¹ Bu mısra divanda yer almamaktadır.

¹³² Bu sözcük divanda “dinürse” şeklinde kullanılmıştır.

¹³³ Bu sözcük divanda “nagmemüz” şeklinde kullanılmıştır.

¹³⁴ Bu sözcük divanda “yine” şeklinde kullanılmıştır.

[21a]

35

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Neş'e-ḥāh-ı 'aşk dā'im derd-nüş olmak gerek
Sālik-i rāh-ı fenā bī-hiṣ ü hūş olmak gerek
2. Ḥod-be-ḥod mümkin midür kesb-i vuḳūf-ı sırr-ı cām
Çok zamān mest-i sebū-yı mey be-düş olmak gerek
3. Ḥar u ḥāşāk-ı sivādan dīdeyi ḥıfz itmege
Şu'le-i āh-ı dehānı rüy-püş olmak gerek
4. Şem'i ol bezm-i ğamuñ ya şem'ine pervāne ol
Bāri ateş olmaduñsa şu'le-püş olmak gerek
5. Dil gibi bir maḥrem-i esrāra hem-dem olmadan
Güft-güy-ı ḥarf-i maṭlabdan ḥamūş olmak gerek
6. Ādemiyyetden ğaraż āyine-i dīdār olup
Bī-muḥābā secde-fermā-yı sürüş olmak gerek
7. Pek de şüret virme sırr-ı "aḥsenü't-taḳvīm"¹³⁵e kim
Bilmem ammā mā-verāsı bī-nuḳūş olmak gerek
8. Deşt-i dilden bir ğubār oldu be-dīd varsa yine
Şāh-ı ğamdan hedm-i cān için cüyüş olmak gerek
9. Neş'e-i 'aşkı dilinde¹³⁶ ḥıfz idüp sāĝar gibi
Meclis-i aĝyārda penbe be-güş olmak gerek

¹³⁵ "Biz insanı en güzel şekilde yarattık." Kurān-ı Kerim, Tīn Suresi, ayet: 4.

¹³⁶ Bu sözcük Divan'da "dilinden" şeklinde kullanılmıştır. Horata, age., sf. 449.

10. Mey gibi meclis saña **Esrār** olursa münḥaşır
Ol zamān ḳulḳul-nevāz u pür-ḥurūş olmaḳ gerek

36

Esrār Dede**mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fa'ülün**

1. Vā'iz senüñ olsun yine mescidde cemā'at
Besdür baña mey-ḥānede bir yār-i muvāfiḳ
2. Zāhid özini baḥr-ı ma'ānī şanur ammā
Bī-çāre ki ḳalmış ḳurı da'vāda bulānıḳ¹³⁷

[21b]

37

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1. Ehl-i dil cānlara meyl it şeref ü 'izzet bul
Nazaruñ kānlara ḳıl cevher-i zer-ḳıymet bul
2. Gelme bī-nām u nişān ehl-i ḥarābāt içre
Yüri var şehir-i melāmetde biraz şöhret bul
3. Ḳoyalum sāğarı zāhid saña hem-reng olalum
Bize keyfiyet-i şahbā gibi bir ḥālet bul
4. Meclis-i va'za oturmaḳ ḳatı alçaḳlıḳdur
Şadr-ı mey-ḥāne-i 'irfāna yetiş rif'at bul

¹³⁷ Bu beyitler Esrar Dede Divanı'nda, tamamı 13 beyitlik olan 143. gazelin 10 ile 11 beyitlerdir. sf 440.

5. Zāhid ol şıķlet ile uçmaĝa ĥazırlanma
Çıķar ol cübbe vü destārı biraz ĥiffet bul
6. Bī-riyā merd-i Ĥudāsın bilürüz ey şūfī
Ėaražuñ raĥmet-i Ĥaķdur o ķadar raĥmet bul
7. Mey içüp mest-i müdām olsa ‘aceb mi **Bāķī**
Derd u ĝamsuz ĝüzārān eyleye bir sā‘at bul

[22a]

38

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. Sāķiyā bir cām ile taĥvīl-i ĥāl itmez misin
Ĥāķırum azāde-i renc-i melāl itmez misin
2. Mezĥeb-i ĥübānda yoķ mı ķabūl-i ma‘zeret
Ben ķuşur itdümse sen ‘afv u ĥelāl itmez misin
3. Şāh-bāz-ı evc-i istiĝnā iseñ de lütf idüp
Āşiyān-ı vuşlata taĥrik-i bāl itmez misin
4. Geçdi ‘ömrüm derd-i hicranıñla cānā ba‘d ez-īn
Bendeñi memnūn-ı iĥsān-ı vişāl itmez misin
5. İtdüĝüñ va‘d-i ‘ināyet ĥāķıra gelmez mi ĥiç
Bezm-i ülfet demlerin fikr u ĥayāl itmez misin
6. ‘**Āķif**-i zāruñ lisānın şormaz iseñ ĥālını
Bir nigāh-ı luţf ile bari su‘āl itmez misin

Esrār Dede**fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün**

1. H̄āce ta‘n eyleme ben ser-ḥoşa düşdümse eger
Gözi dil-berde olanuñ ayağı çok sürçer
2. H̄āk-i zilletde gil-ālūd isem ey şüret-bîn
Gel derünümde olan ‘izzetüme eyle nazār
3. Günāhum bir şanemüñ zülfine bağlandum odur
Beni ihvān-ı tarīküm dahı tekfir eyler
4. Kāfir ağlardı eger görse perīşān ḥālümü
Beni bir derde düşürdi ki firāk-ı dil-ber
5. Mübtelā-yı elem-i firqat-i cānān olalı
Zülmü bī-dādı koyup ḥālüme devrān ağlar
6. Nār-ı ḥüsrānda görüp ḥālüme ḥayrān olma
Vaqt olur āteşi Allāh gülistān eyler
7. Ben o mestem ki bu başumda mey-ālūda külāh
Nice Cemşid’e ider istese bahş-ı efser
8. Hırқа tennüre küleh cümle mey-ālūd idi
İttifākan baña dūş oldu bugün şüfi-i ḥar
9. Çok şükür eyledi aḥvāline çün gördi beni
Kūçe-i meykede üftādesi bī-pā bī-ser

10. Tevbe teklif idermiş baña gūyā ol dem
Oturup yanuma bilmem ne fesāne söyler
11. Bir uzun kışşa düzüp hūr-ı cinān ad kıoymış
Neyleyim yoqdur arasında şenā-yı dil-ber
12. O tehī sözlerini tūl-i dirāz eylemede
Benüm ammā yine fikrimde leb-ā-leb sāgar

[22b]

13. Bādeden gayrısını yāduma alursam eger
Yazıla defter-i ‘uşşāqda nāmum ebter
14. Bādedür bā’iş-i tertīb-i vücūd-ı ‘ālem
Bāde oldı yine şūrīş-dih-i haşr-ı maşşer
15. Bādedir hūr-ı behişt olmağa da bādī hep
Bāde nūş itmege ol bezmde ebnā-yı beşer
16. Bādedir aqdem-i ikrām-ı Hudā-yı mi‘rāc
Bāde-nūş itmege gitdi o gice Peyğam-ber
17. Yār peymāne be-kef geldi bu bezme ammā
Kimine zehr içürdi kimine gül-şeker
18. Zāhidi mest-i gurūr ‘ābidi mağrūr itdi
‘Āşıkuñ ‘aqlını yağmālara virdi yek-ser
19. Beni çirk-āb-ı melāmetde görüb ta‘n itme
‘Āşıkı dürlü-be-dürlü elem ü derde şalar

20. İtme ta'yīb 'azīzüm ki muḥabbet ḥālī
Nice dīdārlaruñ yüzi şuyın ḥāke döker
21. Beni mey-ḥāneye dek eyledi pūyān āḥir
Seni mescidde iden zühd ü şalāḥa mażhar
22. Dost için āḥ u niyāz ise ğaraż ey şūfī
Mescide қоyma beni gūşe-i mey-ḥāne yiter¹³⁸
23. Ḥaberüñ yok ki senüñ secdelerüñ mescidde
Beni bu ḥāle қоyan dil-beredir ser-tā-ser
24. Ya nice 'aḫ-ı nigāḥ eyleyeyim mescide kim
Künc-i mey-hānede gördüm o büti bāde içer
25. Ṭavr-ı mestānem ile şanma şerāba қandum
Çeşm-i maḥmūrını gördükçe gönül bāde diler
26. İhtiyārum nerde zülfüni boynuma taқup
Bī-muḥābā beni mey-ḥāneye her laḫza çeker
27. 'Ahd-nāme diledüm ḥaḫḫ-ı ruḫundan **Esrār**
Yazdı "lā-ted'u me'allāhi ilāhen āḫer"¹³⁹

40

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fa'ülün

1. Yā Rab bu benüm baḫḫ-ı siyāhum ne belādur
Ḥurşid-i cihāna nażar itsem de қaradur

¹³⁸ Divanda bu mısra "Mescidde iden zühd ü şalāḥa mażhar" şeklindedir. Horata, age.,sf. 368.

¹³⁹ "Allah'la beraber başka Tanrı tutup tapma." Kur'an-ı Kerim, Sure no: 88.

2. Feryād elinden saña yā Rabb ki¹⁴⁰ bu halkuñ
Dünyāda ‘adāvātı anuñ dağı bañadur
3. Yā Rab ne dükenmez bu muşībet bu melāmet
Cān yandı gönül qalması cism ise fenādur
4. Yā Rab hele bu halka ne kıldum ki dem-ā-dem
Gördükçe ğam u derdümi dirlar ki sezādur
5. Her lahza beni bir büte meftün ider ‘aşq
Her sevdüğüm āfet dağı mecbūr-ı cefādur
6. Gezdikçe düşer silsile-i zülf-i bütāna
Yā Rab dil-i divāne ne özge budalādur
7. Ben derd ü cefā çekmedeyim halka ne olmuş
Her birisi bir şüret ile ta‘ne-serādur
8. Yārān-ı tarīkat beni tekfīr iderler
Kim bir şaneme bende olup ehl-i hevādur
9. Bir yañadan ağıyār yaqar bir yañadan yār
Bu āteş ile yandı gönül cümle hebādur
10. Ta‘n eylemeye ‘uşşāq-ı perīşān ‘azīzüm
Geldi mi senüñ başına hiç hükmi-i kazādur

[23a]

11. Dervīş ola da düşmeye derd u ğam-ı ‘aşqa
Bi’llāh anuñ sikkesi ālāt-ı riyādur

¹⁴⁰ Divanda “ki” eki kullanılmamıştır. Horata, age., sf.183.

12. Baş koydum önünde hele ben bir şanemün kim
Her secdesine dîn ile imân fedâdur
13. Bir serv-ğadün sâye gibi pâyına düşdüm
Kim kâmet-i tûbâ-yı cinân dinse sezâdur
14. Ben nûr-i Muğammed görürüm rûy-ı şanemden
Sen söyle ki ey şûfi bu küfr ü bu hağâdur
15. Bu tarz-ı melâmet baña tâ hükmi-i kâderdir
Men' eyle eger kâdir iseñ 'aşğ-ı 'ağâdur
16. Ol şûğ cefâ eylesün ancak baña dâ'im
Bu düşdi benim hişşeme tağdir-i Hüdâ'dur
17. İtmezse baña neyleyeyim luğf-ı tekellüm
Bir derd ki bu çâresi her lağza rızâdur
18. Ağyârâ uyup eyledi bu bendeyi nâlân
'Aşğında ise şâdık olan bir bu gedâdur
19. Şanmâ uşanur cevri ü cefâ ile bu 'aşık
Cevri baña her vech ile ihsân-ı revâdur
20. Ammâ ki ne çâre dimez imiş o cefâkâr
Esrâr benim 'aşıkum olmağâ sezâdur

[23b]

41

Vāşıf**mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fa'ülün**

1. Bir sâķi-yi nevres iki üç cāndan aķbāb
Keyfümce benüm meclis-i 'işret budur işte

Velehu

42

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fa'ülün

1. Kaydum degil eylerse de yārān beni ta'yīb
Cān sevdi nedür çāre ne dirlerse disünler

Velehu

43

2. Bir būse vir al gönümü alış viriř olsun
Edersen de bu bāzāra ne dirlerse disünler

44

Ādem Dede**mef'ülü fā'ilätü mefâ'ilü fā'ilün**

1. Göz yum cihāndan aç gözini kendü hāline
Sen göz yumup açınca bu 'ālem gelür gider

45

Ahmed 'Aşık Dede**mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fa'ülün**

1. Bezm ehline sākī bugün āmāde mi geldün
Yā bī-ķadeḥ ü bāde hemān sāde mi geldün
2. Her ḥūba esīr olmada şad ķayda düşersin
'Aşık nicesin 'āleme āzāde mi geldün

Velehu

46

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1. Nev-kīse-i zamānedan iḥsān uman ķişi
Ḥayfā ki şūret-i [berg-i]¹⁴¹ gülden gül-āb umar¹⁴²

47

Enisī Dede**fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün**

1. Ḳadem-i şıdķ ile cem'ıyyet-i ḥātır dileyen
Pīşgāh-ı nażar-ı ḥāliş ider pā-pūşın

¹⁴¹ Metinde mısra eksiktir.

¹⁴² Bu mira tezkirede: "Ḥayfā dirīg şūret-i gülden gül-āb umar" şeklindedir. Esrar Dede, sf. 24.

48

Esif Dede**fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün**

1. Gül gibi olmak dilerseñ şād u hāndān ey gönül
Lāleveş elden bırakma cāmı bir ān ey gönül

49

Enisî Dede**fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün**

1. Nālesin ney sırnı aña kudüm eylemeyen
Ne bilür dā'ire-i Hāzret-i Mevlānā'yı

50

Üveysî Dede**mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün**

1. Ne meges ki şevî şayd-i 'ankebüt Üveysî
Be-per-be lāne-i vahşet zi dāmgāh-ı hasān¹⁴³

¹⁴³ Sinek değilsin ki örümceğe av olasın ey Üveys
Aşağılıkların tuzağından yalnızlık yuvasına uç

51

Derviş Pîri**fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün**

1. Ka'be göñül ney aña zer-nāvdān
Zemzemesi zemzem-i eşk-i revān

52

Nāib Dede**mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün**

1. Zevk-i vişāl-i yāri tefekkür kılanlara
Sihr-i helāl-i hāldir el-ḥaqq şadā-yı ney

53

Vāsıf**mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fa'ülün**

1. Yār-ı qadīmin itmez imiş dūstān fedā
Yārānda mürüvvet o da bir zamān imiş

Velehu

54

mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün

2. Yan gel serāy-ı dilde her ay ey ḥayāl-i yār
Bād-ı hevā bu ḥāne senüñdür kirāsı yok

Velehu

55

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

3. Şimdi kayd itmezler ammā vaqt olur itdüklerün
Yoqlanur haţtuñ gelince eski defterler gibi

Velehu

56

müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

4. Olur cihānda 'ilm u hüner-i şeref
Bağ reng u bŷy zīnet ü şāndur çiçeklere¹⁴⁴

Velehu

57

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

5. Hicrānı cā-be-cā toz ider hān-ı ŷlfetün
Lezzet viren efendi nemekdür yemeklere

[24a]

58

Derviş Pervāne

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1. Merd-i 'aşkam diyenün lāfına baqmaz 'ārif
Şaḥn-ı 'aşq içre o kim merd ola merdāne gelür

¹⁴⁴ Bu mısradā vezin aksıyor.

59

Ḥayātī Raḥimetu'llāh**fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün**

1. Yār eger 'arz-ı cemāl eyleye gülzāra gele
Çāk ide yaqasını ğonca vü gül-zāra gele

60

Birrī Dede**fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün**

1. Ney gibi bağrumı oy sīnemi del başımı kes
Ben senüñ ḥidmetine beste-miyānum neysem¹⁴⁵

Velehu

61

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

2. Nāy-ı Mevlānā-yı Rūmī genc-i esrār-ı Ḥudā
Her demi miftāḥ ile açdı bu kenz-i evliyā¹⁴⁶

La-edrī

62

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1. Rub'-ı meskūnda olan dūde-i şem'-i 'iṣyān
Bir yire gelse ruḥ-ı raḥmete bir ḥāl olmaz

¹⁴⁵ Bu beyit Birrī'nin Divanı'nda ve Bülbüliyye'sinde yer almamaktadır.

¹⁴⁶ Bu beyit Birrī'nin Divanı'nda ve Bülbüliyye'sinde yer almamaktadır.

63

Derviş Hâletî**fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün**

1. Ser-i kuyıñda alur murğ-ı dil-i nālānum
Eve geldükçe gönülsüz gelürem sulānum

64

Velî Dede**fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün**

1. Nice yüzüñ dil-rübā var ‘āşık ammā biñde bir
‘Āleme insān-ı kāmil gelmez illā biñde bir

65

Sineçāk Dede**fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün**

1. Yüzi nūrından görünmez ol hilāl-ebrü-yı yār
Şems-i nūrından görünmez mäh-ı nev nişf-ı nehār

66

Deştî**mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün**

1. Rā aşlarını ‘āşıkā her dem urur¹⁴⁷ bükür
Olmasa dil-rubālaruñ işte bu rāları

¹⁴⁷ Tezkirede, “dürer” kelimesi kullanılmıştır. Esrar Dede, age., sf.202.

67

Hasan Zihni Dede**fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün**

1. İstedüm büse lebinden deheni itdi süküt
Teng yirden ne disün cāy-ı cevāb olmayıcağ¹⁴⁸

68

Reşkî Dede**fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün**

1. Dehenüñ nüşha-i rüyuñda çü nün-ı tenvîn
Sözde peydâ vü kitâbetde nihândur cānâ

69

Zeynü'ddîn Efendi**fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün**

1. Nisbet-i Mevlâ yiter 'abde şeref
Neylesün mışr-ı sedād-ı 'izzeti
2. Şöhret ü şānı olınca Mevlevî
İstemez andan ziyāde rif'ati

¹⁴⁸ Tezkirede bu mısralar bir kıtanın ilk iki mısrası olarak yer almıştır. Esrar Dede, age., sf.207.

70

Handi Dede**mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün**

1. Ağyāra mūnis oldı o vaḥṣī gāzālümüz
Āḥir şikār olur göresin gösteriş budur

71

Çelebî Efendi**mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün**

1. Ne naḳş itdiyse üstād-ı ezel bî-'aybdır cümle
Kemāl-i şun'na eyler delālet ḥüsn-i taşvîri

72

Zihnî Dede**mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün**

1. Geldi ḥayāl-i la'l-i leb-i yār gönlüme
Cān karşı çıkdı didi ki ehlen hoş āmedî

Velehu

73

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fâ'ülün

1. Sākî getir ol bādeyi kim rūḥa gıdādur
Dil āyinesin rüşen ider ṭab'a şafādur

74

Vecdî Beg**müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün**

1. Maḥv-ı vücūd iden ider kendüyi maḥz-i nūr-ı Haḳ
Arada ḥā'il olmasa sāyede āfitāb olur

75

Receb Dede**fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün**

1. Cānumuz yoluña fedā idelüm
Ölmeden borcumuz edā idelüm
2. Pāk-bāzān içinde sulṭānum
Ney gibi biz de ḥoş-şadā idelüm

Velehu

76

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1. Ser virüp cānı ber-murād idelüm
Ḥak-i pāyiñle ittiḥād idelüm
2. Cevr-i hecri ki sen revā göresin
Biz kimüñ dergāhına dād idelüm

[24b]

77

Gālib Dede**mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün**

1. 'İbāret merd-i şāfi-ḫinete sūz-i derūn besdür
Egilmek nā-becādur cāyi mihrāb olsa da şem'ūñ

78

Seyyid 'Alī Dede**mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün**

1. Sulṭān-ı 'aşq menzidür dil medīnesi
Ḥalvet-serāy-ı sīnedür anuñ ḥazīnesi
2. Ḥ'āhiş-kerān-ı sikke-i 'irfāna müjde kim
Pürdür nuḫūd-ı şevḫ ile ḳalbüm defīnesi

79

Ḥasan Semā'ī Dede**fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün**

1. Küfr-i zülfüñ şanemā 'arız-ı rengīn üzre
Dāldır tā ezeli kim yazılır dīn üzre
2. Şafaḳ içre seherī mihr-i münevver şandum
Tābiş-i mihr-i ruḫuñ bāliş-i zerrīn üzre

80

Derviş Şürî**mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün**

1. Gel ey nâşih kıo pendî hâl-i dilden bî-ğabersin sen
Benî dîvâne kıldı ol perî bilmem ne dîrsin sen

81

Derviş Şeydâ**mefâ'ilü mefâ'ilü mefâ'ilü mefâ'ilü**

1. Kıl oldum bir cefākāra cihān bāğında gül-femdür
Mecālüm yokdur inkāra firākı baña mātemdür
2. Göñül sevdi o şeh-bāzı dükenmez şîve vü nāzı
Güzellerüñ ser-efrāzı gören vaşlına irsem dir

Velehu

82

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fâ'ülün

1. Cānā saña dil bāğlamaz erbāb-ı muğabbet
Bir dağı bu Şeydâ ile hem-dem olamazsın

83

Sāhib Dede**mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün**

1. Mağv it vücūdı püte-i hîdmetde er gibi
Şāfî 'ayār-ı sîretüñ olunca zer gibi

Velehu

84

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

1. Ne hācet hālūñe zülfüñ dağı eyler şikār ānı
Göñül murğına ister dāne ister dām hep birdür
2. 'İzāruñ sāde olmuş müydan yāhuṭ ber-āverde
Ne māni' 'āşıkuñ yanında şubḥ u şam hep birdür

85

Derviş Servî**fā'ılātün fā'ılātün fā'ılātün fā'ılün**

1. Şol 'arağ kim ol gül-endāmuñ yañağında çıkar
Selsebilüñ 'aynıdur firdevs bāğında çıkar
2. Nāya didüm yāre karşı āh u feryād eyleme
Bir kulağında girerse bir kulağında çıkar

86

Şefi'i**mefā'ılün mefā'lün mefā'ılün mefā'ılün**

1. Zebān olsa ser-i küyünda her müyuñ hicāb olmaz
Süküt itmek gibi 'ālemde nā-dāna cevāb olmaz

87

Şafāyī Dede**mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fā'ülün**

1. Sen şāha esīr eyledi çünki beni Allāh
Servüñ gibi āzādeyem el-minnetü li'llāh

88

Şāfi Dede**mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün**

1. Der-i devlet-serāyından seher cānānumuz çıqdı
İşigüñ bekledük tā şubḥ olunca cānumuz çıqdı

89

Emir Dede**mefā'ilün mefā'ilün fa'ülün**

1. Dimişler la'lüñ için qanda beñzer
Haṭā itmişler anı qanda beñzer

[25a]

90

Şāhib Dede**mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün**

1. Olup şikeste meded sākiyā sebū-yı şarāb
Dökilmesün yire luṭf eyle āb-ı rü-yı şarāb

2. Ne feyzdür bu ki rindân-ı mey-kedenüñ¹⁴⁹
Akar ayağına her dem mişâl-i cüy-ı şarâb

Velehu

91

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

3. Yâyı çekilmez oldu o ebrü-kemânumuñ
Her müyü döndi tîre dil-i nâ-tüvânumuñ

Velehu

92

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

4. Bu levhada mişâl-i elif müstaķim olan
İtmez kadın edâniye vaķt-i selâm lâm

93

Muşafâ Şafâyî Dede

mefâ'ilün mefâ'ilün fa'ülün

1. N'olur dil-ber baña itse cefâyı
Budur âdâb-ı tarz-ı âşinâyî
2. O da bir ilţifât-ı ma'nevîdür
Ne bilsün ehl-i şüret bu edâyı

¹⁴⁹ Mısrada vezin aksıyor.

3. Şafâ-yı hâtırım var derd-i dilden
Şafâyî gamda buldum ben şafâyı

94

Dervîş Fennî Efendi

mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fa'ülün

1. 'Âşık ki vuzû eylemeye eşk-i teriyle
Sâcid olamaz kible-i maşşûda yeriyle
2. Reşk eylerem ol 'âşık kim bezm-i belâda
Zinet vire fevvâre-i hûn-ı cigeriyle

Velchu

95

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Sikender-seyr iseñ de sedd-i nuṭṭ it pîş-i kâmilde
Felâṭûn-ı haḳîkat-bîne naḳl-i mâcerâ olmaz

96

Şamti Dede

mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fa'ülün

1. Ben bilmez idüm gizli 'ıyân hep sen imişsin
Cânlarda vü dillerde nihân hep sen imişsin

2. Senden bu cihān içre nişān ister idüm ben
 Āhir bunı bildüm ki cihān hep sen imişsin

97

‘Ayşī Dede

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. Hançer elde tīg belde bāde serde sīne-çāk
 Şeh-levendüm tarz-ı hāşşuñ ādemi eyler helāk

98

‘Ādil Dede Efendī

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. Levh-i dil kim sāde-i her naqş olur
 Hāfiz-ı esrār ğaybü’l-ğayb olur
2. Levh-i maḥfūza olup āyīne-dār
 ‘Ayn-ı şānī nüşha-i lā-reyb olur

99

Ġālib Dede

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilün fa‘

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilün fa‘

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fa‘ül

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilün fa‘

1. Ey kāşif-i esrār-ı Hudā Mevlānā
2. Sulţān-ı fenā şāh-ı bekā Mevlānā

3. ‘Aşk itmededür hazretüñe böyle hıṭāb
4. Mevlā-yı gürūh-ı evliyā Mevlānā

Velehu

100

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilün fa‘
 mef‘ülü mefā‘ilün mefā‘ilün fa‘
 mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fa‘ül
 mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilün fa‘

1. Her kim ki talebkār-ı dil-i merdāndur
2. Terk itmez ise irādesin şeyṭāndur
3. Benlik burada küfrdür imān ise de
4. Teslīm ü rızā küfr ise de imāndur

101

Neşāṭi Dede

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1. Kām-baḥşā sen o şehsün ki olur bī-şübhe
 Yüz süren dergehüne nā‘il-i şad-güne murād

[25b]

102

Faşıḥ Dede

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilün fa‘
 mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilün fa‘
 mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü mefā‘ilü fa‘ül
 mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilün fa‘

1. Zerrem olamaz mihr-i cihān-ārālar
2. ‘Aynümde degül kaçre kadar deryālar
3. Ol pādişeh-i mesned-i faḡram ki Faşīḡ
4. Dārātuma reşk itmededür dārālar¹⁵⁰

103

Aḡmed Kemāl Dede

mef’ülü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün

1. Dün ‘aşḡ didi baña ki ben nāzikāneyem
Cümle niyāz ol baña çün saña nāz idem
2. Terk eyle nāzı sen baña cümle niyāz ol
Tā kendözimi ben daḡı cümle niyāz idem

104

Şeyḡ Muḡammed Teberdār

mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün

1. Beyā tebdil-i sīret kon ki āḡir şūret u cān
Mubeddel bā-kef-i ḡāk u kefen gerded kih u mihrā
2. Brev in dīde-i ser rā bebend u çeşm-i sır b’ḡüşā
Ki tā bīnī ‘ıyān aşl-ı heme çiz u bed u bih rā¹⁵¹

¹⁵⁰ Bu mısra divanda, “Dār itme reşk-āver olur dārālar” şeklindedir. Mustafa Çıpan, Fasīḡ Ahmed Dede-Hayatı-Edebi Kişiliḡi-Eserleri ve Divanı’nın Tenkdli Metni, 2 Cilt, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 1991, Selçuk Üniversitesi, Konya, sf.370.

¹⁵¹ Gel huyunu deḡiştir çünkü sonunda büyük küçük herkesin sureti,canı bir avuç topraḡa ve kefeneye dönüşür. Git bu başındaki gözü kapat, sureti aç da böylece her şeyin iyisini ve kötüsünün aslını açıkça göresin.

105

Nesib Dede

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1. Hüsni-i hulq olmaz imiş hüy-i redîye tebdil
Mişk¹⁵²-i ezfer yine bir dağı dönüp hün olmaz

106

‘Avnî Beg

mefâ‘ilün fe‘ilātün mefâ‘ilün fe‘ilün

1. Türâb-ı bâb-ı resûl-i celîli şîr-i Hudâ
Olunca şevk ile ruh-süde âfitâb gibi
2. Felek görüp didüğüm bu türâb olurdu yine
Cihânda bir güher olsaydı bu türâb gibi

107

Lâlî Dede

Güzelhîşariyyü’l-mevlid olup sefinede zıkr buyurıldığı üzere lâl-i mâder-zâd iken Hürâsânî ‘Alî Dede cenâblarına intisâb ile güşâyîş-i zebânı hâşıl ve zebân-âverlik mertebesine dağı vâşıl olup vâfir âşâr-ı nazmiyyeye muvaffak olmuştur.

mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fa‘ülün

1. Lâlî kuluñı eyledi ol lü’ lü-i lâlâ
Feyz-i nefes-i himmet ile tûti-i güyâ

¹⁵² Rişte-i Cevahir’de, “müştg” sözcüğü kullanılmıştır. Gürdal Semen, Nesib Dede, Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Rişte-i Cevâhir, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2006, Celal Bayar Üni., Manisa, sf.94.

2. Mir'ât-ı kerâmetdür anuñ mâh-ı vücûdı
Yokluklar ile olsa n'ola ol şeh-i lâlâ

108

Dervîş Lisânî

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Seyr eyle turma ey gönül âşâr-ı rahmeti
Bağ nev-bahâr-ı hañdaki reng-i leñafeti
2. Gör nür-ı sebz-i hañtı beyâz-ı cemâlde
Yâd eyle Hıyderiyyeti bil Añmediyyeti
3. Dervîş-i Mevlevî gibi şâh-ı şükûfe-ñiz
Şemsî urındı bâşa külâh-ı irâdeti

109

Nazmî Dede

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Olur âğuşte-i hün-ı sitem tığ-i melâmetle
Şehîdân-ı muñabbet eylemez şemşîrden feryâd

110

Dervîş Nigâhî

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Ey Kudüs ü Hicâz'a gidenler konak konak
Yâr eşigin koyup ne kaçarsız ırak ırak

111

Yusuf Dede

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fa'ülün

1. Bir sīnede kim nār-ı muḥabbet eṣeri yoḳ
Zulmetdedür ol nūr-ı Ḥudā'dan ḥaberi yoḳ

[26a]

112

Lā-edrī

mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün

1. Sen şāha bende itdi beni ḥākim-i ezel
Alur göziyle baḳ kölesi oldıḡum güzel

113

Lā-edrī

fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün

1. Şöyle düşdüüm kūy-i yārime ki ölem ḥāk olam
Rūz-ı maḥşer olmayınca başımı ḳaldırmayam

114

Lā-edrī

fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün

1. Bilür aḥvāl-i dil u cānımı cānān bilürem
Çünkü cānānımı cān içre nihān cān bilürem

115

Şeyh ‘Attār

1. Eger cānān ne-bāşed cān ne-bāşed
Çe sevdā zi-cān eger cānān ne-bāşed¹⁵³

116

Lā-edrī**fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün**

1. O Hüdāvend kulumı pek de ferāmūş itmez
Hele bir kez bu tarafından dağı ihtār idelüm

117

Lā-edrī**fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilün**

1. Der-ḥayāl itdükçe gül-reng-i ruhuñ bu çeşm-i ter
Şişe-i inbiķ-i zilden gül şuyu taķtīr ider

118

Lā-edrī**fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün**

1. Gelse mīzān-ı cemāl ortaya ey Yūsuf-ı ḥüsn
Kıatı çok kimselerün ipiligi pāzāra çıkar

¹⁵³ “Eğer canan yoksa can yoktur, eğer canan yoksa candan ne sevda olur?”

119

Lā-edrī

1. Hāk-i pāyuñ oldıgum gördi didi kāfir raķīb
Taş ile gögsin dögüp “yā leytenī küntü turāb”¹⁵⁴

120

Āgāh**mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün**

1. Ne şışeyem ne sebū-yi meyem ne āyīne[yem]¹⁵⁵
Düşer mi seng-i melāmetden ihtirāz baña

121

Vāşif**fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilün**

1. ‘Aks-i hüsñüñ seyr ise maķşūd al baķ göñlüme
Böyle bir mirāt-ı şāf-ı bī-mişālīm var saña
2. Hāķkumı hāķķ eyle hāķķında dil-i divānenüñ
Ey şeh-i hūbān-ı ‘ālem ‘arz-ı hālüm var saña

¹⁵⁴ “Keşke ben toprak olsaydım.” Kur’an-ı Kerim, Nebe Suresi, Ayet:40.

¹⁵⁵ Metinde “āyīne” şeklinde kullanılmıştır.

Velehu

122

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1. Biñ bir olsun biñ ise şāhum esīr-i zūlfūñ
Gel efendim beni de kendiñe kı1 bende bu şeb

Lā-edrī

123

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. Gerçi dūrum senden ammā her nefes yānumdasın
Ġayrılar yānumda ammā sen benüm cānumdasın

Lā-edrī

124

1. Hezār bülbül-i gūyā ki der-derūn-ı menest
Be-gayr-ı midḥat-i zātet suḥan nemī gūyed¹⁵⁶

Lā-edrī

125

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fa‘ülün

1. Dest-i emelüm dāmen-i iḥsānuñı tıtdı
Ḥāşā ki kemāl-i keremüñden ola maḥrūm

¹⁵⁶ “İçimde binlerce bülbül senin övgünden başka söz söylemiyor.”

Lā-edrī

126

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Ateş-i nezzâreden huy-kerde olduçça o şüh
Şanki gül-berg-i ruħından gül şuyı taqtır ider
2. Şevk-i mir'ât-ı ruħuñla ey şeker-hâ dâ'imâ
Tütî-i tab'um meħasin-i ħüsñüñi tezkır ider

127

Ġālib Dede

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1. Birgün olursañ iki gözüm sen de 'aşka yār
Bu mā-cerāyı ben o zamān söylerüm saña

128

Yāver

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1. İhtiyārumla kazandum senüñ 'aşkuñ cānā
Ne kadar cevr ü cefā eyler iseñ az baña

[26b]

129

Naḥifî**fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün**

1. Hele ben gülşen-i kūyından o şūḥuñ dürem
Senüñ ey bülbül-i şūrīde nedür efgānuñ

130

Āgāh**fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün**

1. Geçme şadr-ı meclis-i ‘irfāna Agāhem deyü
Her sözüñ maḳbül-i erbāb-ı sūḥan-dān olmadan

Lā-edrî

131

müstefilün müstefilün faülün

1. İtmez kerīm olanlar bāb-ı ricāyı mesdūd
Kılmaz raḥīm olanlar ehl-i niyāzı merdūd

132

Rāḡıb**mefāilün mefāilün mefāilün mefāilün**

1. Libās-ı nev ne bula ey olan ārāyişe māil
Kemālinden ḥaber vir kimse senden iḥtişām almaz

Lā-edrī

133

mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün

1. Cāmı görünce çehre-i şūfi buruşdırur
Ammā meyān-ı meclise kendin şoğuşdırur

134

Bākī

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Derūnuñ pür ma'ārif hem-nişinüñ merd-i 'ārif kııl
Açılma ey yüz-i gül şahş-ı nā-dāna kitābāsā

135

Beliğ

fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün

1. Bed-zebānlık yaqışur şūreti çirkin olana
Herkesiñ uygun olur zātına elbet şıfāt

136

Es'ad

mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün

1. Öğren lisān-ı 'aşr u rüsüm-ı zamāneyi
Bağ tab'-ı¹⁵⁷ nāsa vaqt-i münāsib tekellüm it

¹⁵⁷ Metinde, "tab'a" şeklinde yazılmıştır.

Lā-edrī

137

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1. Hāliki başka degül mezheb-i küfr ü dīnün
Harem-i Ka’be vü put-ḥānede birdür ma‘būd

138

Esrār Dede

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. Sübha ber-kef vird ber-leb çeşm ber-dildārdur
Zāhid-i Hāḡ-gū meded āḡir şanem-ḡān olmasun

139

Beliḡ

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fa‘ülün

1. Göz gözdriyor şayda o şeh-bāz-ı melāḡat
Murḡ-ı dil-i āvāremüz Allaha emānet

Lā-edrī

140

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

1. Muḡibb-i şādık odur muḡtezā-yı ḡāl üzre
Ya şarf-i māl ide aḡbābına ya bezl-i vücūd

Lā-edrī

141

mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün

1. Fazl u hünerde medḥali olsa kıyāfetün
Lāzım gelürdi serv u çenār ola mīvedār

Lā-edrī

142

fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün

1. Güfte end ehl-i vefā bi'l ittfāk
Eş'abu'l-eyyām eyyāmu'l-firāk¹⁵⁸

143

Faşih Dede

mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün

1. Kaşd¹⁵⁹-ı sitem idersün idüp ğayre iltifāt
Hep şüret-i vefāda idersün cefā baña

144

Nürī

mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün

1. Kendi elimle yāre kesüp yirdigüm kalem
Fetvā-yı hün-ı nā-ḥaķımı yazdı iptidā

¹⁵⁸ “Vefa ehli ittifakla günlerin en zoru ayrılık günleridir dedi.”

¹⁵⁹ Bu sözcük metinde “kaşd” olarak kullanılmıştır.

145

Fâtih**fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün**

1. Bilmezem bu halket-i 'âlemde mi inşâf yok
Olmadum mı yoḥsa ben ḥâlâ sezâ-yı merḥamet¹⁶⁰

146

Yahyâ**mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fa'ülün**

1. Dünyâda naşîbüñ sitem ü cevr ise ey dil
Aḥbâbuñ ider anı da a'dāya ne ḥâcet

Lâ-edrî

147

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Nihâl-i gül dinürse kadd-i ḥübâna leṭâfetle
Saña naḥl-tecellî dinse lâyıḳdur bu ḳâmetle

Lâ-edrî

148

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

1. Ḳomaz ḥuzûra seni rûzgârîñ etvârı
Ġubâr iseñ de ider gâh pest ü gâh bülend

¹⁶⁰ Mecmu'ada Fatih mahlasıyla yer alan beyit "Avnî" mahlasını kullanan Fatih'e aittir ve Divan'ında mevcuttur. Muhammed Nur Doğan, Avni(Fatih)Divanı, Kültür ve Turizm Bak., İstanbul 2005, sf. 39.

[27a]

149

Neşide-i Mevlevîyân

fe'îlâtün mefâ'ilün fe'îlün

1. A Elifî nemeddür ey reh-vār
 uşanan toğrı eylesün irār
2. Be bu bir biñ güne işāretdür
 Ki olur idmetinde leyl ü nehār
3. Te tamāmı o idmetüñ teslīm
 'Adedi de rızādur eyle şümār
4. Se Şevāıb-ı Menākıbı ousun
 Nev-niyāz-ı tarıka-i hünkār
5. Cim celāl eyle[me]¹⁶¹ celāl idene
 Tā görine saña cemāl-i nigār
6. a elāl olma ister iseñ nān
 idmet it kendin eyleme bī-kār
7. ı ilāfet nihāyet-i idmet
 ora gese zūhūr ider ey yār
8. Dal def u nāy ile semā' eyle
 Sīne-gūyān u zār ol devvār

¹⁶¹ Horata, age., sf.191.

9. Zāl zevk-i ʔarīkat ey dervīş
Şoĥbet-i pīr ile olur her bār
10. Re rūsūma ri‘āyet eyleyenīñ¹⁶²
Zāhir u bātını olur muĥtār
11. Ze zamānı geĥürme sa‘y eyle
Olma ehl-i kemālden bīzār
12. Sin semā‘īñ ‘ayān olur sırrı
Maĥv u fāni olursañ ey huşyār
13. Şın şikāyet idüp cefālardan
Dime şunda şu var bunda bu var
14. Şad şabr eyle kim hicāb açılır¹⁶³
Görine yār maĥv ola aĥyār
15. Dāl dālāletdür ehl-i tevĥīde
İkilige bu yolda olma duĥār
16. Tı ʔaleb kııl kemāl erbābın
Kulı ol ĥidmetinde eyleme ‘ār
17. Zı zulmdür me‘āşinüñ aşlı
Kendüye ĥayra eyleme āzār
18. ‘Ayn ‘ilm-i ledünnīdür ders al
Ya‘ni var Mesnevī okı hem-vār
19. Ėayn Ėālib Dedem olup haĥķa
Dersi ben andan almışam **Esrār**

¹⁶² Bu sözcük divanda“eyleyen” olarak kullanılmıştır. Horata, age., sf.191.

¹⁶³ Bu sözcük divanda“açılır” olarak kullanılmıştır. Horata, age., sf.192.

20. Fe fenāya virüp bütün vārum
Oldum ol āstānda bir seg-i hār
21. Kaf kaddümüñ sadāsını diñle
Ki ider Haqqa zıkr u istiğfār
22. Kef külāh-ı nemed ne a'lādur
Ki anuñ şāhibi olur hünkār
23. Lam laf urmazam haqīkatden
Mevlevī bahşıdur bu dār u diyār
24. Mim Monlā-yı Rūm'dur pīrüm
Mesnevīsi gibi kerāmeti var
25. Nun nāya kulağ urup diñle
Ne imiş sırr-ı Hayder-i Kerrār
26. Vav varlık kadar günāh olmaz
Ġaflet itme birader ol bīdār
27. He hüve o heves yolını urur
Maḡlabuñ ġayrı olmasun zinhār
28. Lām-elif "lā"yı maḡv ider "illā"
"Leyse fi'd-dāri ġayruhu deyyār"¹⁶⁴
29. Ye yazup hāme-i şikeste-raḡam
Bu da ihvāna oldı bir āşār

¹⁶⁴ Cüneyd-i Bağdadi'ye isnād edilen bir söz."Evde (kâinatta) ev sahibinden (Allah'tan) başkası yoktur."

[27b]

150

Mübârek-Nâme-i Esrâr**fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün**

1. Bâreka'llâh ey 'ulûm-ı vaḥdet-i Monlâ-yı 'aşk
Ḥâzret-i Ḥünkâr-ı Ekber memleket-ârâ-yı 'aşk
2. Menşe'-i ser-çeşme-i sırr-ı ḥaḳîḳatdür özüñ
Câmi'-i esrâr-ı erkân-ı ṭarîḳatdür sözüñ
3. Nûr-ı feyzüñden zühûr itmiş bu cümle kâ'inât
Zâtuñı göstermede ḥalka merâyâ-yı şîfât
4. Şemssüñ maḥlûk şem'-i hüsnüñ pervânesi
Rişte-i envârınuñ cân baḡlu bir divânesi
5. Kible-i ehl-i nâzar oldı anuñçün ḥâzretüñ
Kim bilür herkes 'alâ-ḳadri nâzar mâhiyyetüñ
6. Heb 'avâlimden idüp cevân geldüñ âdeme
Künbed-i ṭâḳ-ı 'anâşırda idersüñ zemzeme
7. Nâgmelerle eyledüñ her dürlü taḥmîd ü şenâ
Gâh tenzîh gâh teşbîh gâh illâ gâh lâ
8. Adını gerçi Celâlü'l-Ḥaḳḳ Rûmî söyledüñ
Lîk gâh Âdem gehî Ḥâtem gehî Ḥıdır didüñ
9. Âdemiyyet ḥâtemiyyet vaşfiniñ 'unvânıdur
Cân-ı âlemsen vücûduñ kâinâtuñ cânıdur

10. Devr-i Aḥmed'de zuhūruñ oldu ḥatmü'l-evliyā
Sende zāhir oldu heb esrār-ı ḥatmü'l-enbiyā
11. Evliyā-i ḥazreti'l-ḳuds-i Muḥammed ser-te-ser
Ḥātemiyyet sendedür diyü şehādet itdiler
12. Şeyḫ-i şadrü'l-Ḥaḳḳ u ḳuṭbu'l-'ārifin İbn-i 'Arab
Senden aḫz itdi Fütūḫāt-ı İlahiyyātı hep
13. Şeh Ferīdü'ddīn 'Aṭṭār u Şenāyī mū-be-mū
Eyledi dergāhuña şıdk-ı dil ile ser-fürü
14. Ey muḫaḳḳikler saña burhān-ı tebşir oldılar
Bende oldu saña o şāhān ki hep pīr oldılar
15. Senden aḫz itdi rüsümüñ Şeh Bahā-i Naḳşbend
Zülfüne oldu senüñ sünbül gibi bir merd bend
16. Gülşenī gülzār-ı 'aşḳında senüñ bülbül gibi
Rüşenī çeşm-i çerāguñ yaḳdı senden gül gibi
17. Nūr-i vaḫdet zulmet-i keşret celāl ile cemāl
Neydigin añlar iken ḫarf-i lebinden ehl-i ḫāl
18. Meşnevī'den [mısr 'ayni] oldu mürşid ṭālibe¹⁶⁵
Bir beyit besdür yeter irşād 'aḳl-ı ḡālibe
19. Lā ile illā'yı beyne'l-'uşbu'in eyler 'ıyān
Maḫzar-ı zāt oldıḡın andan bilür ehl-i beyān

¹⁶⁵ Mısra eksik. Mesnevi'de bu mısra: "Meşnevī'den mısra 'ayni oldu mürşid ṭālibe" şeklindedir. Hikmet Atik, Esrar Dede'nin Mübarekname Adlı Mesnevisi, *Ankara Üni.İlahiyat Fak.Dergisi*, C.XLIV, Sayı 1, 2003. sf. 373-398.

20. Zîr-i destine alup kevn ü mekânın gerdişin
‘Uşbu ‘în ile açar îmân ü küfrüñ bî-ħaşın

[28a]

21. Destine mazhar yedü’llâh sırrı bî-çün ü çerâ
Şübhe yoğdur bende ey ‘ayn-i Muħammed Mustafâ

22. Merħabâ ey mazhar-ı esrâr-ı cümle enbiyâ
Merħabâ ey hazretüñ burhân-ı cân-ı evliyâ

23. Merħabâ rûhu’l-ğudüs âyinedâr-ı hazretüñ
Merħabâ ‘İsâ vü cân müştâk-ı feyz-i şöbetüñ

24. Merħabâ ey Nûh-ı tûfân-ı mezâhir merħabâ
Merħabâ kim bendedür dünyâ vü mâ-fihâ saña

25. Merħabâ ey kâinātuñ muħliş u ħâlişi
Merħabâ sensüñ kemâle irdiren her nâkışı

26. Merħabâ ey mihr-i ‘âlem-tâb-ı cân-ı cân-ı cân
Ey nihân-ender-nihân olan tecellî-i ‘ıyân

27. Merħabâ ey şüretüñ terkîb-i ma’nî-i ilâh
Merħabâ ey ‘âlemi ihyâ iden ‘âyîn-i nev¹⁶⁶

28. Ehl-i Rûmı eyleyen ‘âyîn-i ‘aşka âşinâ
Ğudretiyle vaz‘iden her güşeye bir reh-nümâ

¹⁶⁶ Mısra farklıdır: Merħabâ ey milket-i ma’nîde ‘âlî pâdişâh. Bu beyitten sonra:
“Merħabâ ey şah-ı Mansûru’l-livâ-i dîn-i nev
Merħabâ ey Rûm’da ihyâ iden ‘âyîn-i nev”
beyiti gelmektedir. Atik, agm., sf.381.

29. Nûrî ile on sekiz biñ âlemi memlû iden
‘Arş ü ferşîñ arasın pür-nefîa-i hû hû iden
30. Pertev-i ruhsârînuñ yek lem‘ası hürşîd-i şûz
Şemsi pervâne ider envârî itdükçe be-rûz¹⁶⁷
31. Kim ki bir kerre diye yâ Hâzret-i Monlâ-yı Rûm
Şübhesiz cûş eyler ol dilde yenâbi‘-i ‘ulûm
32. Kûfl-i genc-i ‘ilm-i muṭlaḳdur o nâm-ı müctebâ
Ol isimle açılır dergâh-ı ‘irfân-ı Hüdâ
33. İsm kim mecmû‘a-i ism-i Celâlu’llâhdur
Zâtına vâkıf olanlar Hâḳḳ ile âgâhdur
34. Fitne-i devrâna bâ’iş cünbiş-i ebrûsıdur
‘Âlemi ḥaşr eyleyen yek na‘ra-i yâ hû’sıdur
35. Âşîyan itmiş vücûd-ı pâkini ‘Ankâ-yı ‘aşḳ
Kâlîb-ı ra’nâsı olmuş şûret-i zîbâ-yı ‘aşḳ
36. Zâhir olmuş ‘âleme bu şûret-i ra’nâ ile
Velvele şalmış cihâna şevḳ-i hûy u hây ile
37. Şûreti şûret degildür cânı cân-ı ma’nidür
Şûretinüñ geldiği ‘âlem cihân-ı ma’nidür
38. Şûreti şûret degül âyîne-i dîdârdur
‘Aşḳdur başdan başa kendüni izhârdur
39. Kendüsin bu ‘âleme izhârdan makşûdı var
Yoḥsa mümkün mi ola şûret o nûr-i Kird-gâr

¹⁶⁷ Mesnevide, “pervâz” sözcüğü kullanılmıştır. Atik, agm., sf.381.

40. Mağşudı ol kim cihānı eyleye āgāh-ı ‘aşk
Tā bileler kimdigin ‘ālem o şāhen-şāh-ı ‘aşk

[28b]

41. ‘Aşkdur ism-i şerīfi şoñra Mevlānā dimiş
‘Aşkla kendüni¹⁶⁸ ‘ālemde ‘āşık eylemiş

42. Bir bölük üftāde-i ‘aşk ile itmiş müstevī
Şoñra dönmüş adların koymuş gürüh-ı Mevlevī

43. Her birisi ‘aşkdan ğayrı vücūduñ münkiri
‘Aşkdır zīrā ser-ā-ser kāinātuñ mazharı

44. Oldılar müstehlik-i deryā-yı bi-pāyān-ı zāt
Başlarından uşdı emvāc-ı zuhūrāt-ı şıfāt

45. Lā-mekāna irdiler gülbang-i rühānīlerüñ
‘Arşuñ üstünde çalarlar kūs-i şulţānīlerüñ

46. Reh-neverd-i ‘aşkı kim turmaz semā’-ı raşş ider
Hem sefer ender-vaţandur hem vaţan ender-sefer

47. Raşşa-i mihr-i vücūduñda iderler reşş-i nūr
Şeş cihet envārına hem mazhar hem dūrdur

48. Çün elif çizī nedāreddür semā‘at ‘ārifi
Sāye-i haţţ-ı istivā-yı şemsüñ oldur vākıfı

49. Yek medār üzre döner pergār-ı tedbīrātdur
Āsmān-ı cāndan te’şīr-i ‘ulvīyyātdur

¹⁶⁸ Mesnevide, “‘Aşk iken kendüsini” şeklinde kullanılmıştır. Atik, agm., sf.382.

50. Oldı her bir devri bir ‘āyīne-i āşār-ı Hâk
İştıyâkından görindi şüret-i dîdâr-ı Hâk
51. Gūşe gūşe mihr ü mâh u aḥter-i çarḥ-ı cemâl
Devrinüñ kesbince te’şiriñ bulur dâ’irde ḥâl
52. Çarḥ çarḥ ecrām-ı ‘ulviyyât-ı eflāk-ı vücūd
Ol zamân ahkâmınuñ icrāsına eyler vürüd
53. Devr devr ol āfitābuñ pertev-i efzün olur
Dem be dem germiyyet-i āşarı dīger-gün olur
54. İptidāñı çarḥda ‘ārif bilür kim kâ’inât
Yek-medâr-ı noḡta-i zât üzredür eyler şifât
55. Hem ikincide bilür kim noḡtanuñ sırrı beyân
Devr-i dâ’ir sür’at-i noḡtayla zâhirdür hemân
56. Noḡtanuñ esrārını şoñra beyân idem saña
Daḥı ilerüde ol sırra olursuñ āşinā
57. Şimdi bu devrüñ beyānıñ diñle gūş-ı ḥūş ile
Dâ’irâtı añla bu manzūme-i pür-cūş ile
58. Şālişüñ ahkāmı bî-nuḡk-ı zebân eyler zuhūr
Bil üçüncinüñ rumūzuñ nūr-ı nūr-ı nūr-ı nūr
59. Baḡ¹⁶⁹ üçüncide beyân olmaz neler zâhir olur
Vardıḡuñ dem aña kim ne şiveler bâhir olur

¹⁶⁹ Mesnevide, “Yok” olarak kullanılmıştır. Atik, agm., sf.383.

60. Turra-i zülf-i şanem oldu gülü-gırüm benüm
Yoğsa vaşf-ı hüsnüñe yetmişdi taqrirüm benüm
61. Kıl u kâlüm mû-be-mû yağmaya viridi kāküli
Kılca fikrüm kalmadı araya girdi kāküli
62. İktidārum kalmadı güftāra ammā n'eyleyem
Kalmasun bu nev-suḥān nākış hemān ben söyleyem

[29a]

63. Feyz-i Mevlānā beni tütī-i güyā eyledi
Nuḥki-i¹⁷⁰ rūḥ-ı 'ināyātıyla iḥyā eyledi
64. Çıkmasun¹⁷¹ ser-rişte-i **Esrār** elümden ey Hüdā
Eyle bu levḥ-i beyānuñ hüsn-i tekmilin 'aṭā
65. Cünbiş-i göñlüm meded dest-i rızādan çıkmasun
Sırr-i güftārum derün-i āşinādan çıkmasun
66. Söyle ey kilik-i suḥān-pirā 'ināyet vaḳtidür
Yārdan luṭf u kerem feyz-i hidāyet vaḳtidür
67. İstimā' eyle semā'ın sırrını ey Mevlevī
Tā ki feyzinde zühür itsün fütūḥ-ı ma'nevī
68. Nüh-felek nā-būd iken var idi 'ālemde semā'
'Ālem-i zāt idi yoğ iken bu iremde¹⁷² semā'
69. Lā-mekānıñ āfitāb-ı bī-zevālidür semā'
Ḥazretiñ mir'āt-ı envār-ı cemālidür semā'

¹⁷⁰ Mesnevide, "Nuḥkumı" şeklinde kullanılmıştır. Atik, agm., sf.384.

¹⁷¹ Mesnevide, "Çıkmadan" şeklinde kullanılmıştır. Atik, agm., sf.384.

¹⁷² Mesnevide, "ademde" olarak kullanılmıştır. Atik, agm., sf.384.

70. Ravza-i mülk-i semâ‘ oldı behişt-i ‘âşıkân
Halk olup nür-i semâ‘ ile sirişt-i ‘âşıkân
71. Her birisi ‘aşk-ı Mevlânâ ile hayrettedür
Hâliyâ müstağrak-ı didâr olup cennettedür
72. Va‘de-i ferdâyı bilmez ‘âşık-ı şeydâları
Bu‘l-‘aceb dīvânelerdür hâldür ferdâları
73. Öyle Mevlânâyâ ‘âşıkdur ol hayrânlar
Şıdk ile Mevlâ’sıdur ‘âlemde ki şulţânla
74. Cenneti kayd eyleyüp bir gūşe-i dergâhına
Eylemiş tertīb-i meclis düdmân-ı rāhına
75. Cem’ idüp ol meclise maḥşûl-i sūr u mātemi
Lübb idüp bir bezme almış germ ü serd-i ‘âlemi
76. Tâ ki ser-mest olalar bir cām ile ehl-i fenâ
Ĝarḳ-ı deryâ-yı şerâb-ı feyz olup ser-tābe-pâ
77. Öyle bir meclisdür ol meclis ki sākîsi Hudâ
Gūşe gūşe mest-i müstağrak hezārân-ı evliyâ
78. Rūḫ-i Aḫmed zīb-i şadrıdur o bezm-i dil-keşüñ
Sırr-ı Haydar sāğarıdur ol şerâb-ı bî-ğısuñ
79. Devr-i Ādem gerdiş-i peymānesinden müncelî
Meclisinde dönmede devriyye-i sırr-ı ‘Alî
80. Sırr-ı devr-i ‘Ādem anda ‘âlemü’l-ekber odur
Sırr-ı devrü’l ‘âlem anda ‘âdemü’l-ekber odur

81. ‘Aşkdur ol meclisüñ germiyyet-i bāzārı hep
‘Aşka āgāh olmayan eṭvārına eyler ‘acep
82. ‘Aşkdur sākī vü cām ü bāde vü nuḳl ü nedīm
‘Aşkdan ğayrı vüçüduñ aşlı yok Allāh ‘alīm
83. ‘Aşğ olur ser-tā ḳadem nüh cur’a-nüş-ı sāğarı
Neş’e-i aşliyyesiyle ülfet eyler her biri
84. ‘Aşğ kim ehl-i dile rindānedür her cilvesi
Neş’e-i zātuñ bilen insānadur her cilvesi

[29b]

85. ‘Aşğ ol gencīnedür kim mā-cerāsı dildedür
Perdesi maḥfūzına zıddiyyet-i kāmildedür
86. ‘Aşğ oldı cāmi‘ü’l ezdād-ı āşār-ı vüçüd
Cem‘a vü farḳa anıñla mütteḥid büd u nebüd¹⁷³
87. ‘Aşğ sırr-ı fāş-ender-fāş iken bu ‘āleme
Perde perdedür gelen idrāk ibn-i Ādeme
88. ‘Aşğ bi’z-zat ‘āleme rüsvālīga mecbürdur
Şüretā geh Ḳays ü geh Ferhād ü geh Manşür’dur
89. Adını añduḳça Esrār’ı ider rüsvā-yı mest
Gezdirür mey-ḥānelerde bī-ser ü bī-pāy-ı mest
90. Bilmem ol sākī bu gūne mest idüp¹⁷⁴ neyler beni
‘Aḳlumı yağmalayup āşufte-gū n’eyler beni

¹⁷³ Mesnevide bu mısra, “Cem‘an vü farḳan anıñla mütteḥid büd u nebüd” şeklindedir. Atik, agm., sf.386.

¹⁷⁴ Mesnevide, “eyleyüp” şeklinde kullanılmıştır. Atik, agm., sf.387.

91. Oldı bu gönüm ħarāb-ender-ħarāb-ender-ħarāb
Oldıgı günden berü tā cur’asında neş’e-yāb
92. Āh āh ey ‘aşk-ı kâfir āh āh ey bî-vefā
Eyledüñ aĥvālümü yek-ser tebāh ey bî-vefā
93. Ey gönül ey maĥşer-i ğavġā-yı ‘aşk-ı fitne-ser
Eyledüñ Esrār’ı da kendüñ gibi bî-pā vü ser
94. Gerdün-i cāna taĥup zincîr-i şevġin ‘aşk-ı pāk
Rüy-i ‘aġlı nāĥun-ı eyvāh eyler çāk çāk
95. Dürlü dürlü fitneden yüz gösterüp ‘ālemlere
‘Āşıkı muĥtāc ider zehrden¹⁷⁵ merhemlere
96. Ey nice Mansūr-ı Ĥaġ-güyı şanem-ĥān itdi ‘aşk
Ey nice ħuĥbuñ mekānın kâfiristān itdi ‘aşk
97. Ey elinden ‘āciz Eflātun u Cālinūslar
Ey anuñ derdiyle çāk çāk olur nāmūslar
98. Ey nice temkînler yaġmaya viridi derd-i ‘aşk
Ĥırmen-i ‘aġlı bütün esdi şavurdi derd-i ‘aşk
99. ‘Aşkdur ‘ālemleri ġavġalara dūş eyleyen
Ĥün-ı ‘uşşākı döküp deryā-yı pür-cūş eyleyen
100. Fitnesiyle rüy-i ĥaĥ u ĥāle baġlar ba‘zısın
Berhemeneş zülfdn zünnāra baġlar ba‘zısın
101. ‘Aşk oldı feylosofi eyleyen aĥter-perest
‘Aşk itdi millet-i tersā-yı peyġāmbereperest

¹⁷⁵ Mesnevide, “abdan” sözcüğü kullanılmıştır. Atik, agm., sf.387.

102. ‘Aşq itdi Aḥmed-i Muḥtārı ma‘şūḳ-ı Ḥudā
Kendüyi kendinde sevdi Ḥazreti Rabbü’l-verā

103. ‘Aşq ol cānānedür kim kâināt dil-ḥastesi
Ḥūr-ı cennet ṭurra-i ṭarrārınuñ ser-bestesi

104. Ḥānumān-ı ‘āşıḳa āteş urup başdan başa
Urdur āḥir ser-i sevdāsını ṭaşdan ṭaşa

105. Ğamzesine dūş olanlaruñ oñulmaz yāresi
Ğarḳa-ı deryā-yı ḥūn olur dil-i şad-pāresi

[30a]

106. Tıḡ ber-kef olsa bir kez maḥv olur mülk-i cihān
Çarḫ-ı heftümde düşer kerrūbiyāna¹⁷⁶ el-emān

107. Ḥasm-ı cānı Zāl ü Sām’ın ḳahramān-ı fitnesi
Pādişāhlar hep esīr-i nā-tuvān-ı fitnesi

108. Perde-ender-perde-ender-perdedür bāzārlıḡı
Yārdur ammā sever ḡāyet ile āḡyārlıḡı

109. ‘Āşıḳına bildirüp kendüsini biñ nāz ider
Şoñra ‘āşıḳdan dönüp arz-ı niyāz āḡāz ider

110. Eyleyüp sūz u güdāz eyler hezār eḡḡān u zār
Kendi ḥüsününden diler kendüsin itsün kām-kār

111. Ṭüti vü mir’ātveş ‘āşıḳ olup ḥayret-edā
‘Aşq ider pīş u pesi mir’āt-ı ḥaşr-i mā-cerā

¹⁷⁶ Mesnevide, “geri beyane” şeklinde kullanılmıştır. Atik, agm., sf.388.

112. ‘Aşk-ı Hakkı kuñ ‘āşıkı Hakk ise ‘aşkuñ ‘āşıkı
Farq olunmaz bir taraftan fā’iğından lāhikı
113. Şems-i vahdet-tāb-ı eflāk-ı hüviyyetdür ol
İsmdür ammā müsem mā-yı rubūbiyyetdür ol
114. “Küntü kenz”¹⁷⁷ esrārını imā ider her nüktesi
“Lī-ma’allah”¹⁷⁸ remzini ifşā ider her nüktesi
115. ‘Aşkuñ āh-ı derūnı nūr-ı Ahmed’den gelür
‘Aşk-ı ‘āşık nāle hep kūy-i Muḥammed’den gelür
116. Hakk Cenāb-ı Aḥmed’i gönderdi kim bu ‘āleme
Sırr-ı ‘āşıkı eylesün tebliğ ibn-i Ādeme
117. Evvelā nāzil olan āyet ki “bismi’llah”dur
Noḳtanuñ remzin pes-i bā’da gören āgāhdur
118. Ancağ ol bir noḳtanuñ tefsīridür Qur’ān hep
Oldı herkes sırrını taḥkīkde ḥayrān hep
119. Hāmīl-i ‘ilm-i ledünnī Aḥmed-i Muḥtār’dur
Noḳtanuñ sırrına vāḳıf Ḥayder-i Kerrār’dur¹⁷⁹
120. Nūr-ı Ahmed noḳta-i Ḥayder’de oldı ber-ḳarār
Medd-i zıllü’ş-şems ol ser-ḥalkayı eyler medār
121. Şems-i Tebrīzī ki oldur noḳta-i āteş-feşān
Virdi her bir zerresi Tūr-ı tecellīden nişān

¹⁷⁷ “Ben bir gizli hazineydim.” Hadis-i Kudsi.

¹⁷⁸ “Benim Allah ile öyle anım olur ki.” Hadis-i Kudsi.

¹⁷⁹ Bu beyitte mısralar yer değıştirmiştir. Atik, agm., sf.389.

122. Mevc-i deryāyı şadā-yı Şems-i Tebrīz itdi cūş
Çarḥ-ı çārumda Mesīhā gūş idüp oldı hamūş
123. Şems sırrı bir ‘azīm esrārdur ey Mevlevī
Līk lafz u ḥarfe şıgmaz ol rumūz-ı ma‘nevī
124. Dīde çünki nazra-dār-ı cānib-i Tebrīz olur
Eşkümuñ her kaçresi deryā-yı āteş-ḥīz olur
125. Āsumān-ı fikrūme ism-i şerīfi çün gelür
Cism-i pāki¹⁸⁰ ser-be-ser ḥurşīd-i āteş-rīz olur

[30b]

126. ‘Aşkdur ser-tā-ka-dem ol noқта-i devr-i ‘Alī
Ḥazret-i Ḥünkār’ dandur bu rivāyāt-ı Celī
127. Noқта tefsīr olsa ger zāt-ı ‘Alī zāhir olur
Ḥayder’iñ ma‘nāsı Şemsü’ d-dīn’den bāhir olur
128. Şems tefsīr olsa ser-tā-pā beyān-ı ‘aşkdur
Zāt-ı pāki şu‘le-pāş-ı āsumān-ı ‘aşkdur
129. ‘Aşq tefsīr olsa Mevlānā Celālū’ d-dīn çıkar
Ol mu‘ammādan anuñ resm itdügi ‘āyīn çıkar
130. ‘Aşq Mevlānā’ya mazhar oldıgiçün ‘aşkdur
Şanma kim ol ‘aşka mazhar oldıgiçün ‘aşkdur
131. Hānedānından anuñ terbiye gördi iptidā
Şoñra ‘aşkum diyü şaldı ‘āleme şad-mācerā

¹⁸⁰ Mesnevide, “Hāki” sözcüğü kullanılmıştır. Atik, agm., sf.390.

132. Tıfl-ı hâne-perveridür ol Hüdāvend'ün ki 'aşk
Hüsninün pāmālī oldu Mısr u Bağdād u Dımışk
133. 'Aşkuñ oldur neydügin ta'līm iden tā Ādeme
Belki 'aşkı 'aşk idüp irsāl iden bu 'āleme
134. Derd-i 'aşka dūş iden devrānı ol meh-pāredür
Cümle 'aşkından anıñ kevn ü mekān āvāredür
135. Hālet-i zibāsınuñ hayrānı 'ālem bīş u kem
'Aşkınuñ āşuftesidür ehl-i dil Rūm u 'Acem
136. Müntehā-yı menzil-i 'uşşākdur ol bārgāh
Āsitān-ı feyz-i Monlā'ya düşer her merd-i rāh
137. Her sülukuñ mültecāsıdur nigāh-ı pīr-i 'aşk
Ser-bülend-i ğayridür şāhib-külāh-ı pīr-i 'aşk
138. Zīr-i destinden olur sālklere taqsīm 'aşk
Bi'l-fi'ıl celb-i rızāsıyla olur teslīm 'aşk
139. Sūfiyānuñ hāliyā oldur veliyy-i ni'meti
Evliyānuñ küt-ı cānıdur ziyā-i şöḫbeti
140. Mülket-i Rūm'un huşūşan bā'ış-i iqbālidür
Āl ü evlādı bu mülküñ şimdi hüsn-i kālīdür
141. Āl ü evlādıyla eflāk-ı zemān itmekde nāz
Cümle ol dergāha eyler kā'ināt 'arz-ı niyāz
142. On sekiz biñ 'ālemün evlād-ı Monlā cānıdur
Rāh-ı taḫkikün bütün ol zātlara burhānıdur

143. Yā ilāhī Āl-i Mevlānā'yı eyle müstedām
Haşre dek evlād-ı Şiddīkī'ye vir hüsni-i devām

144. 'Aşq-ı Mevlānā'dan itme gönümü ya Rab cüdā
Ancağ ol lāzım baña dünyā vü 'uqbā bir yaña

[31a]

151

Li-nāmıkihi El-Fakir

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fa'ülün

1. Dillerüñ olup mışkale-i 'aşkla ısfā
İtmekde iken her biri bir şüret-i inşā
2. Ressām-ı ezel peykeriñi levha-i dilde
Yazmış mı 'aceb hāme-i kudret ile cānā
3. Hayretdeyem ol resm ki hātırda münakkaş
Sensin bilürem fark idemem ey şanem ammā
4. Āşufteligümden dil-i zār oldı perişān
Sevdā-yı cünün eyledi efkārımı yağmā
5. Lütfüñ ile **Agāh** olayım bende kerem kııl
İhsān da senüñ kul da senüñ ey şeh-i vālā

Esrār Dede**fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün**

1. Şive-i hüsnini dil-berde qodı cilve-i ‘aşq
‘Āşığı cevır u cefālarda qodı cilve-i ‘aşq
2. Şāni‘-i muṭlaḳı göre eyledügi hilḳate baḳ
Şun‘ ile cism-i muşavvirde qodı cilve-i ‘aşq
3. Zülmet içre yaradan āb-ı ḫayātı ne ‘aceb
Zir-i gīsū-yı mu‘anberde qodı cilve-i ‘aşq
4. Vaşl u faşluñ giderek nāz u niyāza yetürüp
Heçr ile vuşlatı bir yirde qodı cilve-i ‘aşq
5. ‘Āşıḳa şanki cemāl ‘ārife āşār-ı kemāl
Ḳahr ile luṭfını bir yirde qodı cilve-i ‘aşq
6. PİR-i mey-ḫāneyi gör kim naḫar-ı ‘ayn-ı kerem
Feyz-i bādeyle göñüllerde qodı cilve-i ‘aşq
7. Hele ‘aşq olsun ey **Esrār** bu zemīn-i neve kim
Rūḫdur rişte-i mıştarda qodı cilve-i ‘aşq
8. Mevlevī meslegine feyzini bālā itdi
Vecd ü ‘irfānı ber-ā-berde qodı cilve-i ‘aşq

SONUÇ

Ankara Milli Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu'nda kayıtlı olan Mecmû'a-ı Eş'âr-ı Mevlevîyân" 34 varak, 68 sayfadan oluşmaktadır. Toplam 85 şaire ait, gazel, kaside, kıta, mesnevi, muhammes, müseddes, naat, rübaî, tercî-bend gibi nazım şekilleri barındıran eser muhtelif beyitlerin toplamıyla birlikte 162 şiirden oluşmaktadır.

Tezimizin başında da, edebiyat tarihinin birinci dereceden kaynakları olan tezkirelere yansımamış, isimleri ve şiirleri unutulmuş, çeşitli sebeplerle edebiyat tarihinde olması gereken yere gelememiş birçok şaire rastlamanın mümkün olacağını belirtmiştik. Nitekim Mecmû'a-i Eş'âr-ı Mevlevîyân'ın da tertipleycisi olarak belirttiğimiz Ahmed Âgâh da şu ana kadar edebiyat tarihinde adı geçmemiş şairlerden biri olarak şiirleriyle mecmuamızda yer almıştır. Böylece hem edebiyat tarihinde hem Mevlevî tarihinde adı geçmeyen bir şair gün yüzüne çıkmıştır. Ve yine Esrar Dede'nin Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevlevîyye'sinde Velî Dede adlı bir şair yoktur. Tezkirelerde ise Velî mahlaslı bir şair vardır fakat o da Mevlevî değildir. Bu durumda mecmuada yer alan beyit ya Tezkirelerde yer alan Velî adlı şaire aittir yahut tezkirelerde yer almamış olan Velî adlı başka bir şaire aittir. Velî adlı bir şairle ilgili herhangi bir çalışma yapılmadığı için biz bu beyitin kime ati olduğunu maalesef bilememekte ve Velî adlı şairin "Dede" unvanından dolayı tezkirelere geçmemiş bir Mevlevî şairi olduğunu düşünmekteyiz.

Ayrıca Âkif, Avni Beg, Es'ad, Nâhifî, Nâib mahlaslı şairler hakkında tezkirelerde Mevlevî olduklarına dair hiçbir bilgi yer almamıştır. Ve bu şairler hakkında tezkirelerde aynı mahlası taşıyan bütün şairlere ait şiirler incelenmiş fakat mecmuamızda yer alan şiirlerin hiçbirine ulaşılamadığı için bu şairlerin tezkirelerde yer alan şairlerden biri olup olmadığı konusunda net bir bilgiye ulaşılamamıştır. Hakkında çalışma yapılan şairlerden Âkif'e dair iki adet çalışma bulunmakta ve bu çalışmalar "Selânikli Âkif'in Divanı'nın Tahlili" şeklindedir. Oysa ki edebiyat tarihinde adı geçen 8 Âkif mevcuttur. Avnî'ye dair ise yalnızca bir çalışma yapılmış ve bu çalışma "Yenişehirli Avni Bey'in Divanı'nın Tahlili" şeklindedir. Tezkirelerde Fatih dışında "Avnî" mahlasını kullanmış 4 şair daha mevcut iken "Avnî Beg" mahlasını Yenişehirli Avnî'nin kullandığı bilinmektedir. Bu

nedenle bu beyitin Yenişehirli Avnî'ye ait olabileceğini düşünsekde divanına ulaşamadığımız için net bir ifade kullanamamaktayız. Es'ad ile ilgili yapılmış tüm çalışmalara tarafımızca ulaşılmış fakat mecmuamızda yer alan beyitin hangi Es'ad'a ait olduğu bulunamamıştır. Zîra edebiyat tarihinde Es'ad mahlaslı 10 şair yer almıştır ve bunların tümü hakkında çalışma yapılmamıştır. Bu sebepten ötürü bahsedilen beyit ya hakkında çalışma yapılmış Es'ad adlı şairlerden birine ait olup eserlerine dahil edilmemiştir yahut hakkında çalışma yapılmamış diğer Es'ad adlı şairlerden birine aittir. Nâhifi ile ilgili ise 5 ayrı eserin çalışması yapılmış ancak bu beş eserde asıl adı "Süleyman" olan şaire aittir.

Yine daha evvel değindiğimiz gibi bir şairin herhangi bir sebeple divanına koymadığı veya daha sonra yazdığı şiir veya yazılar mecmualarda bulunabilir. Bunun göstergesi olarak da divanına ulaştığımız şairlerden biri olan Birrî'nin de hem Divan'ında hem Bülbüliyye'sinde yer almamış 2 gazel ve 2 beyit bu mecmuada yer almıştır.

Son olarak ilmî çalışmalarda en doğru müellif nüshasına ulaşmak ve bundan ötürü sağlam bir metin teşkili oluşturmak bakımından vazgeçilmez kaynaklar olarak belirttiğimiz mecmuaların önemini bu noktada yaptığımız çalışmada da görmüş olduk. Zîra divan ve tezkirelerde yaptığımız karşılaştırmalar neticesinde eksik sözcük, mısra yahut beyitlere rastlanılmış bunlar en doğru şekliyle tamamlanıp sağlam bir metin teşkili oluşturmak adına metin tamiri yapılmıştır.

Yapmış olduğumuz bu çalışma Edebiyat Tarihimizde mecmualarla ilgili yapılan çalışmalara küçük de olsa bir katkı sağlamak ve Edebiyat Tarihimizin önemli kaynaklarından olan mecmualara dikkat çekmek düşüncesiyle ortaya koyulmuştur. Nihai amacımız ise edebiyat sahasına ve kültürel çalışmalara katkı sağlamaktır.

KAYNAKÇA

Adak, Abdurrahman, Za'fi-i Gülşenî Hayatı, Eserleri, Edebî Şahsiyeti ve Dîvânının İncelenmesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 2006, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Akpınar, Şerife, Âgâh Divanı ve İncelenmesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 2006, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Aksoy, Hasan, Enis Receb Dede, *TDEA*, S-III, sf. 48-49

Algül, Abdulkadir, Sabûhî Ahmed Dede-Hayatı-Eserleri ve “İhtiyârât-ı Sabûhî” Adlı Eseri(1-100 Varak), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2007, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Arslan, Mehmet, Sâmi ve Âsafnâme Mesnevisi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 1987, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.

Atik, Hikmet, Esrar Dede'nin Mübarekname Adlı Mesnevisi, *Ankara Üni.İlahiyat Fak.Dergisi*, C.XLIV, Sayı 1, 2003. sf. 373-398.

Aydemir, Yaşar, “Şairlerin Edebi Kişiliğinin Tespitinde Mecmuaların Rolü”, *Bilig: Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, C:39, Sayı:464, 2001.

Aydemir, Yaşar, Şiir Mecmualar ve Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü”, *Bilig: Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:19, Sayfa: 147-156, 2001.

Bayar, Bilal, Yâver Hayatı-Edebi-Kişiliği ve Divanı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2010, Muğla Üniversitesi, Muğla.

Çıpan, Mustafa, Fasîh Ahmed Dede-Hayatı-Edebi Kişiliği-Eserleri ve Divanı'nın Tenkdi Metni, 2 Cilt, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 1991, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Lûgat*, Aydın Kitabevi, 23. Basım, Ankara 2003.

Doğan, Muhammed Nur, *Avnî (Fatih) Divanı*, Kùltür ve Turizm Bak., İstanbul 2005.

Erkul, Rasih, *Manisalı Birrî Mehmed Dede, Hayatı, Eserleri, Edebî Şahsiyeti ve Divanı*, Manisa Valiliđi Yayınları, Manisa 2000.

Esrar Dede, Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevlevîyye, (haz. İlhan Genç), Atatürk Kùltür Merkezi Yayınları. Ankara 2000.

Genç, İlhan, Kıbrıs Lefkoşe Mevlevîhânesi'nde Yetişmiş Mevlevî Divan Şâirleri, *II.Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi*, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti 24-27 Kasım, L 998.

Horata, Osman, *Esrar Dede, Hayatı, Eserleri, Şiir Dünyası ve Divanı*, Kùltür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998.

İpekten, Haluk; Mustafa İsen, Recep Toparlı, Naci Okçu, Turgut Karabey, Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü, Kùltür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 942, Kaynak Eserler Dizisi 12, Ankara 1988.

İpekten, Haluk, Enderunlu Vâsıf, Kùltür Bakanlığı Yay., Ankara 1999.

İpekten, Halûk, *Bâkî, Hayatı, Sanatı, Eserleri*, Akçağ Yay., Ankara., 1993

Kaplan, Mahmut, *Neşâtî Divanı*, Akademi Kitabevi, İzmir 1996.

Karaca, Mine, Birrî Mehmet Dede Dîvânı'nın Muhtevâ İncelemesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2008, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Karaca Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali, (Haz. Hayrettin Karaman, Ali Özbek, İbrahim Kafi Dönmez, Mustafa Çağrııcı, Sadrettin Gümüş, Ali Turgut), Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1997.

Kut, Günay, Mecmualar, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/ İsimler/ Eserler/ Terimler, Dergâh Yayınları*, C.VI, İstanbul 1986.

Kutlar, Fatma Sabiha, *Arpaemîni-zâde Mustafa Sâmî Dîvânı*, Ankara 2004.

Küçük, Sabahattin, *Bâki Divanı*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1994.

Levend, Agâh Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, C. 1, Ankara 1998.

Mermer, Ahmet, *Mezâkî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı'nın Tenkitli Metni*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1991.

Semen, Gürdal, Nesîb Dede, Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Rişte-i Cevâhir, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2006, Celal Bayar Üni., Manisa.

Soysal, Faysal, Koca Râgıb Paşa'nın Farsça Manzumeleri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2006, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.

Şemseddin, Sâmî, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 2006.

TDK Türkçe Sözlük, TDK Yay.:549, 10. Baskı, Ankara 2005, sf. 1359

Uzun, Mustafa, "Mecmua", TDVİA, 28. C. , Ankara 2003, s.265-268.

Ünver, İsmail, *Neşati*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1986.

DİZİN
(Şahıs, Yer ve Eser Adları)

A

Abdi-zâde Âtıf Efendi, 15
 Abdalbâki, 5
 Abdulhayy, 19
 Abdullah Öztemiz, 7
 Abdullah, 20
 Abdü'l-Halim Efendi 19
 Âdem Dede, 9, 13, 42, 85
 Âdil Dede Efendi, 9, 13, 42, 101
 Agâh Sırrı Levend, 4
 Âgâh, 9, 13, 42, 111
 Ağazâde Şeyh Mehmet Dede, 20
 Ahmed Âgâh, 7, 9, 14, 42, 108, 133
 Ahmed Âşık Dede, 9, 14, 42, 86
 Ahmed Dede, 11
 Ahmed Kemâl Dede, 9, 14, 42, 103
 Ahmed, 16, 20, 23, 24, 130, 131
 Ahmet Paşa, 38
 Ahmet Vefâyî, 33,
 Âkif Mustafa Efendi, 15
 Âkif Yusuf Efendi, 15
 Âkif, 9, 12, 15, 42, 80, 135
 Ali İbrahim Efendi, 20
 Ali Nutkî Dede, 23
 Antakya, 13, 15, 18
 Arnavut Halil Paşa, 25
 Arpaemîni Osman Efendi, 23

Arpa-zâde, 16
 Arzî Mehmet Dede, 14, 35
 Arzüddin, 14
 Âsım, 28, 31
 Aşçı İbrahim Dede Mecmû'ası, 5
 Avnî Beg, 9, 12, 15, 42, 104, 135
 Avnî Mehmed Efendi, 16
 Ayaz Paşa, 30
 Aydın, 29
 Ayşî Dede, 9, 16, 42, 101
 Ayvansarayî Mecmû'ası, 5
 Aziz Yusuf, 65
 Azmi-zâde 24

B

Bağdat, 14, 17, 18, 20, 21, 22, 26, 25,
 Bahyî, 8, 11, 13, 74
 Bâkî, 9, 12, 16, 42, 79, 112
 Belig, 9, 17, 42, 112, 113
 Beyanî, 15, 22
 Bingazi, 15
 Birrî, 9, 17, 42, 48, 63, 77, 90, 136
 Bostan Çelebi Efendi, 20
 Bostan-ı Evvel, 11
 Bozok, 15
 Budinli Hisalî, 4
 Buhara, 11

Burdur, 33
 Burhaneddin İlyas Efendi, 37
 Bursa, 16, 17, 18, 32, 35
 Bülbüliyye, 136
 Bülbül-nâme, 20

C

Câmi'ü'n-nezâir, 4
 Cebbar-zâde Süleyman Bey, 15
 Cem, 38, 40, 58, 82
 Cevrî, 31
 Cezire-i Mesnevi, 26
 Cünûnî, 9, 18, 42, 56

Ç

Çatalfırın, 17
 Çelebi Abdulhalim, 30
 Çelebi Efendi, 9, 10, 18, 42, 93

D

Dâli Dede, 26
 Dânişî, 9, 10, 18, 42, 64
 Debre, 26
 Deştî, 9, 10, 18, 42, 91
 Diyarbakır(Âmid), 12, 15
 Dukakinzâde, 21

E

Ebu İshak, 20

Ebubekir Efendi, 24
 Edirne 12,14, 19, 20,24
 Edirneli Nazmi, 4
 Egridirli Hacı Kemal, 4
 Emir Dede, 9, 10, 18, 42, 98
 Emir-i Âlem Aba-puş, 25
 Enîsî Mustafa Dede, 9, 10, 19, 42, 87
 Enîsî Receb Dede, 9, 10, 19, 42, 87
 Es'ad, 9, 10, 12, 19, 42, 112, 136
 Esîf Sıdkî Dede, 9, 10, 12, 21, 42, 87
 Esrar Dede, 9, 10, 12, 21, 43, 44, 52, 54,
 64, 65, 66, 78, 80, 82, 85, 113, 118, 119,
 126, 134, 135
 Es-Sohbetü's- Sâfiyye, 23
 Eş'arnâme-yi Müstezâd, 5
 Eş'arnâme-yi Müstezâd, 5
 Eşref-zâde Şerif Efendi, 16
 Eyüp Paşa, 26

F

Faizî, 25
 Farisî Muslihîd'din, 25
 Fasih Ahmed Dede Mecmû'ası, 5
 Fasîh Dede, 9,10, 21, 43, 60, 102, 114
 Fatih, 9, 10, 12, 13, 15, 22, 26, 27, 43,
 135
 Fazıl Ahmed Paşa, 21
 Fazıl Ahmet Paşa, 22
 Fazıl Halil Dede, 17
 Fazıl Halil Dede, 26
 Fennî Derviş Efendi, 9, 10, 22, 43, 100
 Feridun Bey, 5

Fetva Mecmû'aları, 4

Filibe, 16

Firavun, 49, 73

Fütûhât, 18

Fütüvvetnâme-i Esrar, 21

G

Galata, 11, 15, 17, 18, 19, 21, 22, 24, 25, 27

Gâlib Dede, 9, 10, 22, 43, 95, 101, 110

Gavsî, 9, 10, 23, 43, 49, 58

Gazi Giray Han, 38

Güldeste-i Riyâz-ı İrfan, 17

Gül-i Sad-berg, 17

Günahî Dede, 33

Günay Kut, 5

Güzelhisar, 26

H

Hâce-zâde Mehmed Efendi, 32

Halep, 25

Hâletî, 9, 10, 12, 24, 43, 92

Halil-zâde, 16

Hâlis, 9, 10, 24, 43, 61

Hamza Dede Efendi, 20, 21, 22

Hamza Paşa, 26

Handî Dede, 9, 10, 24, 43, 93

Hasan Semâî Dede, 9, 10, 25

Hasan Zihnî Dede, 9, 10, 25, 92, 95

Hasîb Dede, 25

Hattat Hüseyin, 5, 6

Hayati Rahmetu'llah, 9, 10, 25, 90

Hayretî, 24

Hicazi, 9, 10, 12, 25, 55

Hind, 19

Hoca Neşet, 20, 23

Hoca Sâdeddîn Efendi, 20

Horasan, 17

Horasanlı Ali Dede, 18

Hüdayî, 9, 10, 25, 47

Hüseyin Ayvansarayî, 5

Hüsn ü Aşk, 23

Hz. Ali, 8

Hz. Ebubekir, 8

Hz. Emîr İmareti, 13

Hz.Muhammed, 67, 84, 120, 121, 130

I

Irak, 18,25

Isparta, 25

İ

İbrahim Ağa, 20

İbrahim Gülşenî, 24, 27

İbrahim, 73

İlmî, 9, 10, 25, 61

İmâm-zâde, 23

İran 3,14, 19, 21

İskender Paşa, 31, 32, 38, 72

İsmail Rusûhi Ankaravî, 24

İstanbul, 15, 16, 18, 20, 21, 22, 23, 24,
25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35,
36, 38
İştîp, 25
İzzet Molla, 26

K

Kâbe, 50,73
Kafzade, 24
Kahire,19, 25, 28
Kalem Makalesi, 22
Kanunî Sultan Süleyman, 17, 30
Kapudan Mustafa Paşa, 30
Kara Halil Efendi, 20
Kara Müftü-zâde, 15
Karahisar, 25,26
Karaman, 13
Kargazâde, 16
Kârî Ahmed Dede, 19
Kartal Dede, 26, 34
Kasımpaşa, 19, 25, 27, 32
Kays/Mecnun, 40, 47, 59, 82
Kıbrıs, 24, 28
Kocabekir Paşa, 15
Komanıçe, 18
Konya, 13, 18, 19, 23, 24, 28, 29, 30, 31,
33, 37, 38,
Köprülü Fazıl Ahmet Paşa, 21, 22, 26
Köprülü Mehmet Paşa, 19
Kudüs, 12,14, 19
Kütahya, 15,21, 27

L

Lalî Dede, 9, 10, 12, 26,104
Larende, 18
Lebîb Dede, 24
Lefkoşa, 24
Letâyif-nâme, 14
Leyla, 47
Lisânî, 9, 10, 26, 43, 105
Lugat-ı Taylan, 21
Lugaz mecmû'aları, 4
Lütfullah, 15

M

Mahmut Abdulbâkî, 17
Mahmut Paşa, 25
Mahmut, 16
Manisa, 13, 18, 20
Mansur, 128
Mecmâ'ü'n-Nezâir, 4
Mecmû'a-i Devavin, 5
Mecmû'a-i Ed'îye, 5
Mecmû'a-i Eş'âr, 5
Mecmû'a-i Muammeyât, 5
Mecmû'a-i Münşeât, 5
Mecmû'a-i Tevârih, 5
Mecmû'atü'l-Fevâ'idi'l-Müteferrika, 5
Mecmû'a-ı Münşeâtü's-Selâtin, 5
Mecmû'a-i Tevârih, 5
Mecmû'atü'n-Nezâir, 4
Mecmû'a-i Eş'âr-ı Mevlevîyân, 7, 8, 27,
28, 88

Mehmed Bulak, 13
 Mehmed Emin Efendi, 33
 Mehmed Es'ad, 23
 Mehmed Şevki Efendi, 20
 Mehmed, 20, 21, 22,
 Mekke, 14, 17, 24
 Memâtî, 26
 Menâhicü'l-İnşâ, 5
 Menâhicü'l-İnşâ, 5
 Metâliü'n-Nezâir, 4
 Mevlânâ, 7, 16, 22, 27, 32, 33, 34, 58, 60,
 67, 79, 81, 85, 86
 Mezâkî, 9, 10, 26, 43, 46
 Mısır, 13, 18, 19, 24, 26, 28, 30, 32, 35
 Molla Hüseyin Ferrahşad, 18, 26
 Mûcib, 28, 31
 Muğla, 25
 Muhammed Nesîb Dede, 7
 Muradiye, 19
 Murat Paşa, 12, 17
 Musa, 73
 Mustadraf, 20
 Mustafa Reşid Efendi, 22, 23
 Mustafa Safayî Dede, 9, 10, 27, 43, 99
 Muzaferüddin Efendi, 27
 Mübareknâme-i Esrar, 21
 Müftü Abdullah Efendi, 12
 Müminzâde Hasib Efendi, 5
 Münâzara-i Rûz u Şeb, 22
 Müneccimbaşı Ahmed Dede, 25
 Münşeât Mecmû'aları, 5, 22
 Müstakimzâde Mecmû'ası, 5

Müstakîm-zâde Süleyman Saâdeddin
 Efendi 21, 24

N

Nahîfî, 9, 10, 12, 27, 43, 111, 135, 136
 Nâib Dede, 9, 10, 27, 43, 88, 135
 Nâyî, 9, 10, 27, 42, 62
 Nazmî Dede, 9, 10, 28, 42, 105
 Nesîb Dede, 9, 10, 28, 42, 49, 104
 Neşâtî Dede, 9, 10, 12, 28, 42, 102
 Nevâli-zâde Ataullah Efendi, 18
 Nigâhî, 9, 10, 29, 42, 105
 Nuhbetü'l-âsâr li-zeyli Zübdeti'l-Eş'âr 18
 Nûrî, 9, 10, 29, 43, 115
 Nusret-nâme, 20
 Nuût-ı Nebeviyye Mecmû'a, 5

Ö

Ömer b. Mezid, 4
 Ömer Feyzi Efendi, 13
 Ömer Paşa, 20

P

Pervane b. Abdullah, 4
 Pervane Bey Mecmu'ası, 4
 Pervâne, 9, 10, 29, 42, 89
 Pindarî Ahmet Dede, 28
 Pir Salih Efendi, 22
 Pîrî, 9, 10, 29, 42, 88

R

Râgıb, 9, 10, 12, 29, 42, 111

Râmiz, 32

Ravzatû'l İcaz, 28

Ravzatu'n-Nur, 37

Receb Dede, 9, 10, 30, 42, 94

Reşkî Dede, 9, 10, 30, 42, 92

Riyazî, 17, 18, 22, 23, 25

Rûhî, 9, 10, 12, 30, 42, 59

Rumeli, 15, 16, 17

Rûsuhî İsmail Dede, 13

S

Sabûhî, 9, 11, 31, 42, 69, 70, 71, 72,

Safâyî Dede, 9, 11, 31, 42, 98

Sâfi Dede, 9, 11, 32, 42, 74, 98

Sâhib Dede, 9, 11, 32, 42, 75, 98

Sâib, 12, 17, 21, 23, 26

Saidâ, 13

Sakıp Dede, 24, 28

Salih Dede Efendi, 16, 17, 24

Salih Namık Mecmû'ası, 5

Sâlik Dede, 9, 11, 12, 32, 42, 57

Sâlim, 22, 23

Sâm'î, 9, 11, 32, 42, 45

Samtî Dede, 9, 11, 26, 33, 42, 100

Sanavber-zâde, 24

Saraybosna, 26, 28

Sehi, 32

Selânîk, 14, 20, 23, 24, 35, 135

Selim Dede, 34

Semaî, 9, 11, 33, 42, 74

Semerkand, 13, 14

Sergüzeştname-i Fakîr be-Azîmet-i

Tokat, 17

Servî, 9, 11, 33, 43, 97

Seyyid Ali Dede, 9, 11, 33, 43, 95

Seyyid Kelâm, 18, 26

Seyyit Abdullah Neşati, 20

Seyyit Fazıl Halil Dede, 14

Sıdkî, 9, 11, 33, 43, 57

Silivri, 17

Sineçâk Dede, 9, 11, 12, 34, 43, 91

Sinop, 31

Siyâhî Mustafa Dede, 24, 28

Solak-zâde, 25

Sultan Ahmet, 20

Sultan Celâl Argun, 37

Sultan I. Abdülhamid, 35

Sultan II. Bayezid, 13, 27

Sultan II. Mahmud, 35

Sultan II. Murad, 22

Sultan II. Murad, 22

Sultan III. Mustafa, 35

Sultan III. Selim, 25, 35

Sultan III. Selim, 35

Sultan IV. Murad, 37

Sultan IV. Mustafa, 35

Sultan Selim, 17

Süleyman Efendi, 18

Süleyman Faik Efendi Mecmû'ası, 5

Süleyman Hâlis Efendi, 13

Sütlüce, 21

Ş

Şahidî, 25

Şam, 16, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 33, 35

Şeffî'i, 9, 11, 34, 43, 97

Şehîdî, 9, 11, 34, 43, 68

Şehrengîz-i Bursa, 17

Şems-i Tebrîzî, 131

Şerh-i Cezîre-i Mesnevî, 23

Şerh-i Muaddelat-ı Mesnevî, 35

Şevket Buhârî, 13

Şeydâ, 9, 11, 34, 43, 96

Şeyh Attar, 9, 11, 12, 34, 43, 107

Şeyh Ekber, 18

Şeyh Halil Fazıl, 23

Şeyh Hasan Efendi, 22, 37

Şeyh Mehmed Dede, 28

Şeyh Muhammed Teberdâr, 9, 11, 12, 34, 43, 103

Şeyh Osman Efendi, 26

Şeyh Saidâ, 13

Şeyh Vefâ, 29

Şeyhülislam Ebussud Efendi, 17

Şumnu, 15

Şurî, 9, 11, 35, 43, 96

T

Tâbî, 9, 11, 35, 43, 63

Tâlibî, 9, 11, 35, 43, 59

Tarîkatî, 18

Tavşanlı, 21

Tayyazâde Mecmû'ası, 5

Tenbâkû-Nâme, 22

Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevlevîyye, 21, 35, 135

Tırnova, 16

Tokat, 17, 31

Tophane, 35

Trabzon, 36

U

Ubeydi-i Zakanî, 14

Ü

Ünsî, 27

Üsküdar, 37

Üss-i Zafer, 20

Üveysî, 9, 11, 12, 35, 43, 87

V

Van, 17

Vardar Yenicesi, 37

Vâsıf, 9, 11, 12, 35, 43, 85, 88, 108

Vecdi Beg, 9, 11, 36, 43, 94

Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân, 19

Vehbî Dede, 25

Velî Dede, 9, 11, 36, 43, 91

Y

Yağcı-zâde, 16

Yahya b. Mehmed Kâtib, 5

Yahya, 9, 11, 36, 43, 56, 115

Yanya, 20, 36

Yâver, 9, 11, 36, 43, 110

Yazıcı-zâde Ahmed Bizebân, 23

Yazıcı-zâde Ahmet Bîcan, 24

Yenikapı, 14, 19, 22, 23, 28, 31, 34

Yenişehir, 35, 135, 136

Yusuf Dede, 9, 11, 37, 43, 106

Yusuf u Züleyha, 40

Yusuf, 16, 28, 74

Z

Zâ'fî, 9, 11, 12, 37, 43, 73

Zeynü'ddîn Efendi, 9, 11, 37, 43, 92

Zihnî Dede, 9, 11, 12, 38, 43, 93

Zincirkıran Mehmet Dede, 14

Zübdetü'l-Eş'âr, 26

EKLER
TIPKIBASIMDAN ÖRNEKLER

Sayfa Numaraları:

[2a]

[2b] – [3a]

[3b] – [4a]

[12b] – [13a]

[16b] – [17a]

[18b] – [19a]

[23b] – [24a]

[25b] – [26a]

[26b] – [27a]

[28b] – [29a]

Dr. Abdulhadi Ozremiz
Dahliye, Mimarasiği

Sat. 20-III-1930

Abdullah Efendi

اولادكم فواد و اولادكم شاه فواد
فيض نفس اقدس اليرتد رومك
علا درگاه فضیلتك حضرت مولود الیوم
سرطبخ و سرطبخ اولاد
حضرت امام محمد باقر
قدس سره حضرت زینب
ذره خاک اقدس احوطگاه

۶۶۶
۱۱ ذی الحجه ۱۳۴۹

B
193

B193

435
1930


فموم حضرت مولانا
دعشق دوزخست بلار دل دوديه
چشم به باروي نبال کشيده

وصلت حضرت مولانا قدس سره
اوصيتم بقول الله في السر والعلانية
وبقية الطعام وبقية الكلام
والمعالي والآنكم ومواظبة الصيام
وإتمام القيام وترك الشهوات
على الدوام واحتمال الخوف من
جميع الأذى وترك مجالسة السفهاء
والعوالم ومصاحبة الصالحين
والكلام وإن خولنا من يخف
النفس ويخزي الكلام

ما قل ودل
فموم حضرت مولانا
سرت جام عشق به با در و بيال
ارغوزر بولايه خنده با زيب
ار منطقه بدين عزت كرت خيل
دگر حكيم كافر لعنت راعفا سرت
منفي فكر فته انما ضلما ناست
من اين دان سزا غم سرت جا خست
مطرب زبان بولايه ساق به باله

ار نظر اولين اولان مولانا
سرت جلم بغيره برتيز اولان
ار حست عالمين اولان مولانا
حكس امير او كند كار
اي سخن آفرين اولان مولانا
ار زير حال دين اولان مولانا
رباعى دگر
در تلخا ان واين اولان مولانا
مال بوسه معين اولان مولانا

دستور
الملك الله الاخر الله الطاهر الله الباطن الله الله اكبر الله الا الله الله والله اكبر والله اعظم الله
الشهيد العظيم الله الرحمن الرحيم انا فقهي كفاي ميثا ليعرف ذلك الله ما تقدم من ذلك وما تأخر ويتم
لعمري علك وديك صراط مستقي ويطرك الله نظرا عزيزا صولنا انزل الله في قولك
لنوادوا ايماننا مع ايمانهم ومنه جنود السموات والارض وكان الله عليا كئيبا ان الذين يابعدونك
انما يابعدون الله ياتون فون ابيهم فمن كنت فاما كنت على عرف ومن ادرى بما عاصد الله فسيهته ابرا
عظيما مرج البحرين بقضبان بينهما بريح لا يبلغها فبكر الله اكبر الله الا الله الله والله اكبر
الله اكبر والله اعظم خدا سر سجود بر ابراهيم رب الشرقين والبرهان في انزال الله اكبر الله الا الله الله
عن المؤمنين اذ يابعدونك تحت الشجرة فعلم ما يتكلمون وانزل الله الحكيم عليهم وانهم فحقا قرنا فقل اللهم
مالك الملك توزج للملك من تان ونزوع الملك ممن تان وولع من تان وتذلل من تان اريك
انجز لك على كل شئ ذبير توزج السبل في النهار وتوزج النهار في الليل وتخرج الحق من التبت وتخرج
المت من الحق وتزقن من تان بغير حجاب قل ان يصيب الاماكت الله لنا صولنا وعلية
فنيوكل المؤمنين ولا حول ولا قوة الا بالله ولا حول ولا قوة الا بالله عليه
وكفلا والدينب وصلته على سيدنا محمد وال وصحبه وهم من ابراه جمعهم واكويدهم رب العالمين

دستور
اعوذ به من الشيطان الرجيم الله الرحمن الرحيم انا فقهي مر قاش استغاث استغاث
ظنظ ظنظ سعداس ودراش الله بالغة باطهوا وبتوزج ارفع شيوخ ارفع شيوخ
القدوم الازلي الذي ان الذين فتوا المؤمنين والمؤمنات فلم يتوبوا فديهم
هونم ولهم عذاب الحريق انتمكم بامعنة الحسين يا الله العزيز القهار الوافي الالغ
وبالعهد الذر اخذه عنكم سليمان بن داود وعليها السلام ان لا تقوا واحل
هذه العقور بل اتركوه وتفظوه وفي حرز الله وحماني بن محمد صلوات الله على
وسلم وعلى الرقيبين الطاهرين وحق مولانا حلال الدين قدس سره بسره الطاهرين

Handwritten notes in the right margin, including a signature and some illegible text.

العوین وک الامارک الامارک والجفت عن سر ذات الشراک
 بویت حضرت صدیق اکبر اشعارین اولو بصفتان طریقتی برین قلند
 مته معلوم الی سونیکان نادا کو حدیث الی مقصود ذات قیوم تعالی که
 اوراک ذی عینک بحر اضل نه السواج مالمی امکنده دیکر جور لادیک
 الانصار مکره فابیت غمات محض اولو ایه ذی دینه قلب الی ویرین اعلی
 مقصود حال شود در دیو که لازال علی تقرب الی حدیث قدسی فی احمد
 الی اناضلیدر صوفیه کرم در کره ذات حق و غیب هویت که انش راست
 و عبادتوں معرا وجود و اعتقاد انون مبرار آبی بواسطه اسماء و صفات
 و سایر یخ طریقتی کو رمک محالدر لایحیطون به علمای بس کمال راحت
 و رحمتی واسطه سید انور کنیزات لطیفه نامل و تقدیران تجزیه و ب
 و قد کلمه لطفه دانته زوف بالعباد بیور و از زود هیچ لایفکد و افی انشانه
 ابن عباس را امید وارد الهی در عشق شکر شکر شود دام باز جان
 کا خا همت باد برتست داترا اشته تعلیمی لاداب ما خون کرم
 معشقت ذی جور لدر و نه اثرم کل کی اوزره خالق تعالی الصاحب
 اولی قرکی عقول ذی محو لدر کل ما خطر بالک فانه ورا ذلک
 دستار و ملا اعلی ارباب ذی ان کی طابین وصال خدا غر و دل در
 فرعون بعون و عارت العالمین بیوب زاندر سوال الهی کن ذکر
 نصرت

صفات الیومی اولو که سلوک حکمدر آعمال و راهه ذات متعالیک
 ظهور نوری اعتقاد اولو که ان تک محال امکنده او که حضرت علی کرم الله وجهه
 بیور لم عهد تا علم طوره روح الهی ظهوره کوزی اولان دلیل سستی
 نوره ولهنا صدیق اکبر حضرت عارت شبنا الاورات التملک بیوب
 مؤثران از نه منتقل اولش بس بویتک مفهومی حله ناظر که مفاهیم
 اصل کما تک مختار الان شکر علی مرتبه سید لاله الاله انشراک
 حق تعالی بر شکر شکر تک الیکدر یعنی ذات تعالی متعلق سراسری جستجو الی
 قبل و قال و جدال واحد تعالی ما سوان موجوده شکر قبله لای موجود
 الاله ترجمه بیت خدای کلها تمدن عیو الی الی الامارک الامارک ذی عینک
 الیک اول سر ذاتون عین الشراک فرمود حضرت علی کرم الله وجهه ذی
ذی سر صحت الی الی
عن ذی النبی عجزت جن و اعلمک
 سراز جمعه مفرود تجات و هم همت لفظک محمد در لعدده قصه پرتو
 نهی ضلوه هند تک مفرود جمعه عقلی مفسد بس ذی النبی کرم ایرون و لن ایون
 در مفرود ابرار الی در جن بری الی ملک جمعه در شکر و دیگر مطلب
 ارباب نه یعنی ذو العقول غمز مراد خلا ان اولان انیا و اولو که انرا اضل کما
 اولی لعدده دارنده اصل تقریر در مشکلم و مشدور نیان مذکره حق تعالی بیده لرینه

ای دل است که هر کمال اوله نقص است
 کندی آنکه حضرت مولانا است
 کندی میان اوله است که
 کندی اوله است که
 خاک در کاشی خالص اوله است که
 غل و غنم از غنم خالص اوله است که
 صدق است اوله اوله اوله اوله است که
 شهنشیر زواصل الیوم جمله جماعت
 منویم انشدوب جمله کلام الی
 باورا سبزی کندید قوت است که
 نام بر جانک لول کوستوب است که
 بند کس ستر سماع زده اوله است که
 در بر کوه کوه زده قد معل است که
 فافهم فافهم کس کس کس است که
 شوق شمس صلی کوه کوه است که
 ذره خاک رصیب قود در است که

ای دل است که هر کمال اوله نقص است
 کندی آنکه حضرت مولانا است
 کندی میان اوله است که
 کندی اوله است که
 خاک در کاشی خالص اوله است که
 غل و غنم از غنم خالص اوله است که
 صدق است اوله اوله اوله اوله است که
 شهنشیر زواصل الیوم جمله جماعت
 منویم انشدوب جمله کلام الی
 باورا سبزی کندید قوت است که
 نام بر جانک لول کوستوب است که
 بند کس ستر سماع زده اوله است که
 در بر کوه کوه زده قد معل است که
 فافهم فافهم کس کس کس است که
 شوق شمس صلی کوه کوه است که
 ذره خاک رصیب قود در است که

13

مشعل از نور تصدیر سوزان مولوی
 مجمع روحانیان در خاتمه مولوی
 سالک عابدی در کلاه مولوی
 دستمالی در خلق کلاه مولوی
 کوه سوز در کلاه مولوی
 درو او را در سوز مولوی
 در ای وای در ای وای مولوی
 خورشید زلفش در کلاه مولوی
 صفه عرش بر بند خاتمه مولوی
 عرش در ای وای در ای وای مولوی
 چشم اول جهان سوز اوله است که
 علم از نور تصدیر کلاه مولوی
 الیوم کس کس کس کس کس مولوی
 طوطی بول است که کلاه مولوی
 شوق مولانا در کلاه مولوی
 مدعا مهر اوله کلاه مولوی
 قوعوام نام شاه کلاه مولوی
 ملها خالص کلاه مولوی
 قطب الاقطاب ولایت حضرت مولانا
 کیم قیل المقدر زده عروج مولانا
 شوق مدینه در کلاه مولوی
 با لریض در کلاه مولوی

اسرار
 عشق کیم مظهر مولانا در
 فانی سوز مولانا در
 از اول تا به اصل است
 جمله سوز مولانا در
 شرف طالع کلاه مولانا در
 شمس این اختر مولانا در
 است با سبقت سوز
 معنی اختر مولانا در
 عرش عرش مولانا در
 زده اختر مولانا در
 اختلاط در کلاه مولانا در
 با کلاه در مولانا در
 جود اسرار مولانا در
 ساقی بر در مولانا در
 م

م

این هم منزل نمکنه شیدا اولمان که
 کرب با را غنچه مست سزا اولمان که
 دل او را که بکعبه دریا اولمان که
 این سوره بین و طه اولمان که
 این هم غنچه کویز نمیزون است که بی دریا
 اول قاف قدمه تار غنچه اولمان که

با قدم ضرب الطهر صر با بی اویم
 عقل طای غلبه نصیرت با اویم
 این هم دیم کویز دامن اویم
 سلاطین حاکم نظر دامن اویم
 اسرار
 م صر جا مه رب بر خندان اویم

خدا که با نه نور سوز کویز کویز
 دیده دلده خیال چشم و لعلک را کویز
 دلده عکس لعل کویز خورشید
 سوره کویز کویز بر خانی عالم انبی
 این پنج عالم کویز اولیم ای لایق
 ما جلا را غنچه قافس اید کویز کویز

بوقلعه اولور اصل و له امن و سلامت
 نذیمیم یعنی اسباب سلامت
 صفا ک آن آلوده ای کویز سلامت
 اشکیده رنگ هم زوری آن سلامت
 محو ای غنچه خیا لایق علم
 تغییر اید من خاطر بی کرده سلامت

سر کویز هم هر اول از بر بلور بلور
 نکته در شیشه را بلور بلور بلور
 طبع ای غنچه رخی اکثر بلور بلور بلور
 لدرک رنگ می اصر بلور بلور بلور
 منقار اول لغز بلور بلور بلور
 بلور بلور بلور اول لغز بلور بلور
 طبع ای غنچه رخی اکثر بلور بلور بلور
 لدرک رنگ می اصر بلور بلور بلور

قد لدرک الف عفت قار کلام الف
 نفی اشکات استک لاد و صله کلام
 ارف الف قد قمر لایم اشکیده عفت
 طوی غلب کلام تمنا و صفا کلام بلور
 فانتک و صفده بری بالف کلام سولیم
 سولیم کلام عزالان بوی الف کلام الف

نظاره ایکی کبسی دیوار
کیم مجنون کبسی سیلار
عاشقان اول حاله مظهر
کتره لاله ناله اعمار
اصحی قوسر کینا در

عشق و معشوق و عاشق اولدی یار

لیس فی الدار غیره دیار
طوره کون صلا شریل چشم
فیلار کاتانته نور قدم
اولدر مرآت و جبارک اوم
اولدر حرم اولدر اصل حرم
صحره بارشتر ناز و لغم
شکره زانه نور بولوله قدم
اصلا غنقه بونکته مبهوسم
دولون ندر دم خاتم
قنده باقسم آنکوره دیم

عشق و معشوق و عاشق اولدی یار

لیس فی الدار غیره دیار
دامن عشقی لوت اور رصبر
انجست جمال دلبر ایدر
آنک اسواجید نفوس و صور

جوی و شش کبر حبت چو ایلر
کیمی عاشق اولوب کیم معشوق
دلبران اول حاله مظهر
غیر لوقدر وجود را حدود
کله صحره کابریات ده ولی

عشق و معشوق و عاشق اولدی یار

لیس فی الدار غیره دیار
شاه معنی ظهوره بکدر علم
کنت کونک دمی عشق اولدی
نور و طلعت چو امتزاج استر
سیر و صلت صفتا شفتان
لغمت و صلته صلا و بندر
اریشور منزل ارم بقاین
جرعه جام نزم و حد نذر
بو قضا بقدر کلمه منکر
بن صبوی آنکله دنیا بزم

عشق و معشوق و عاشق اولدی یار

لیس فی الدار غیره دیار
ساک ایک طریق و صده کبر
کیمه قوزت غنق شک
عشقدر رحیط اعظم کیم

دار لعلک سده معصیدر
اعتبار وجود زور وجود
عین و حب تریغ نمانه نظر
بر حقیقه رار صبوی شو

عشق و معشوق و عاشق اولدی یار

لیس فی الدار غیره دیار
ماسدا خردا نهان اولدر
عشق منهج عاشقان اولدر
حسن دلبر و عشق آن اولدر
صعوق دفر بجان اولدر
نظره دیار بکران اولدر
مظله زات غیب دال اولدر
حسم خاکی قرین جان اولدر
بیرنجسته نوجوان اولدر
ست و مصفوفش جاوان اولدر

عشق و معشوق و عاشق اولدی یار

لیس فی الدار غیره دیار
مظله رات بک مولادر
کور اول کسکه کزک بنا در
کجه اول کون کبی صوبلادر
کیم بوسوزش اولدر شد آدر

دانش بر ساقی نورس ایچ جانم اجاب
دله قیدم دکل ایچ س باران می غیب
دله ربوب درال کوهی انوش الیونیا
ادم کوز یوم جهان نه خج کوزی کندو حاله

بزم الصدف تقی لوبکون اادمی کلک
مهر جوس اسیر ادمه صدقه و شکرین
عاش بخیرس عالم اادمی کلک
نوکت زمانه نهم احسن او ما شکر شی

دانش بر ساقی نورس ایچ جانم اجاب
دله قیدم دکل ایچ س باران می غیب
دله ربوب درال کوهی انوش الیونیا
ادم کوز یوم جهان نه خج کوزی کندو حاله

باز قدیم ایچ ایش دوستان فدا
باز ادمه موت او بر زمام ایش
بان کل سر اوله مهر ای خیال یار
باده صوا لوبخانه سکندر کیراک یون
شهر قدیم ایچ اقا وقت اولور ای کلک
لوبقون فیک کلک ایچ کوزی کلک
اولور جانم ده علم هجره ما شکرین
بان ایش دلو زینک و شکر کلک

دانش بر ساقی نورس ایچ جانم اجاب
دله قیدم دکل ایچ س باران می غیب
دله ربوب درال کوهی انوش الیونیا
ادم کوز یوم جهان نه خج کوزی کندو حاله

بزم الصدف تقی لوبکون اادمی کلک
مهر جوس اسیر ادمه صدقه و شکرین
عاش بخیرس عالم اادمی کلک
نوکت زمانه نهم احسن او ما شکر شی

دانش بر ساقی نورس ایچ جانم اجاب
دله قیدم دکل ایچ س باران می غیب
دله ربوب درال کوهی انوش الیونیا
ادم کوز یوم جهان نه خج کوزی کندو حاله

باز قدیم ایچ ایش دوستان فدا
باز ادمه موت او بر زمام ایش
بان کل سر اوله مهر ای خیال یار
باده صوا لوبخانه سکندر کیراک یون
شهر قدیم ایچ اقا وقت اولور ای کلک
لوبقون فیک کلک ایچ کوزی کلک
اولور جانم ده علم هجره ما شکرین
بان ایش دلو زینک و شکر کلک

عکس واضح سنگ سر مستقر اولی گوید
 بود بر مرات صاف بمشام و آرسکا
 صغی حق الم حقد دل دیوانه تک
 ارش خویبان علم عرضی او آرسکا
 یک بر اولی سوزنیک شام سیر
 کل انتم بنده کنده فصل بنده نوب
 کعبه دوم سوزن آقا طغیض با مکنسن
 غیر بر یاغده اما سن نم خنده سن
 صراط علی گوید که در درو نمست
 بغیر مدحت ذات سخن نیکوید
 دست امیر امان احب کنی نوبت
 عاشا که مال که سوزن اوله محرم
 ارش نظاره در خوکم اوله در سوز
 صانک کلک رخنه کله صغی نطقه اید
 شوق مرات نکله انکار خا دا سما
 دوطر طبعی حس حکمی نیکو اید
 بر کوز اولور سنگ کی کوز سنده عقید
 بوجا جانه بن اوزمان سولیم سکا
 اختیار مند فرزند سنگ غشنگ جان
 نقد جود و عا اولر سکا آرسکا

سزایه بنده اندر بی حکم اول
 الود کوز بدین کولرس اولور کوز اول
 شومله دوشند کوز برید که اولم خاک اولام
 روز خشنه المینجه باشی قالد رمیم
 بهور احوال دل و جانمی جانم بیوم
 چونکه جانمی جانم اجیره نهان جان بیوم
 اگر جانم باشم جانم نباشد
 چه سود از جانم اگر جانم نباشد
 او خداوند قولی کیده فراموش آیم
 صلدر کوز بو طریض زخمی اطرا ایدم
 در حال اند که کلک رنگ جویم
 شینت اینیق دلک کله صغی نطقه اید
 کله سزایان جمال اور طله بر اید صغی سن
 قتی حقوق کس کرک ایلیکی بازاره چهار
 جانک یک اولی کوز کوز دیر کوز کوز
 عاشا ای کوز کوز در کوز بایستی نکت کوز
 نیشتم امه سوزنیم نه آینه
 دوشتمی سنگ لامنه انترانجا

لالی کوز اول حصار اولور اولوب سفینه ذکر بو اولی
 اوزره لال عا در زارا کین خراسانی علی جانم سینه
 است ب ایلیک سن زارک حاصل وزبان اولیک
 مر بنده سنی واصل اولوب و اثر انار نظمه بیونق
 اوشدر
 لالی قولی ایلیک اول اولور لالا
 فیض نفس صحت اولور طوطی کویا
 مرآت کرامت رانک ماه وجودی
 یوقفقد اولور اول اول شیده لالا
 دروشن لاله
 سیر ایله طوره اید کوز کل انار جمعی
 بق لبونهار خطله کی رنگ لاله فی
 کوز نور سوزن فیض حاصله
 یاد اولور حیدر بی بل حمد بی
 دروشن سولور کتی خ کله سوز
 شمشلی اوزدر باش کلاه اولور
 نظر دونه
 اولور ارضه خون ستم غلامه
 شهیدان محبت اولور سوزن فراد
 دروشن کلاه
 ارضه و می که کوز نونان نونان
 یار ایلیک نونان فی سزایان ارضه
 لوسیف دونه
 بر سینه کوز نونان نونان
 نونان در اول اولور نونان نونان

صیح دونه
 ذره اولم نهم جهنم ازل
 عینده و کل قطره قدر در بار
 اول بارش سنده نونان صیح
 دارا نونان نونان در اول
 احوال دونه
 دوشن عشق دیر با که کوز
 جمله نونان اول کوز کوز کوز
 ترک اولور سوزن کوز نونان اول
 مانده در زخمی نونان نونان اول
 شیخ محمد نونان
 با تبدل سیرت کوز که خصوصت و صامه
 متبل آلف مانک کوز کوز کوز
 بر اولی دونه سزایه نونان
 که تا بنی عیان اصل صغی نونان
 سن خلق اولور ایش نونان
 مشک افر نونان نونان
 عول نونان
 نونان نونان نونان
 اولور نونان نونان
 نونان کوز کوز نونان
 جهانه کوز کوز نونان

شیده مولویه

قوشن طغوز بسوز انوار
 که اولور خدمته لیل و نهار
 عده دیره رهضار المله شمار
 نوبنا طریقه ننگار
 تا کورنه کلکها نکار
 خدمت است کندن المله کار
 خوره که ظهور امدار بار
 سینه که بزم در اول اوار
 صحبت بر امله اولور بار
 طاصو باضی اولور شمار
 اوله اصل کماله بزار
 محمود فانی اولوریک ارضیار
 دمه شونه کوزوار بونه کوزوار
 کورنه با محوار اوله اغیار
 ایملک که بولوده اولور جار
 قوت اول خدمه منته المله جار
 کندوه خیره المله آزار
 یعنی دار مشور اولور محوار
 درسی با المله اسم اسرار
 اولم اول سانه سانه سنا خوار
 که بیره حق که واسه تقفوار
 که آنک صفا اولور تقفوار
 مولور خشنه بود در بار
 مشور کسی که راستی دار
 نایمش سرحد کردار
 عقلت اتمه در اول بار
 مطلق قبر اولورک زینهار
 لیسه فی الارض غور دیار
 بوم اخوانه اولور رانهار

۱۰۰۱
 ۱۰۰۰
 ۱۰۰

الفی خدمه در اصرار
 بوزیک کوناش رندر
 تمامی اوضه منک سلیم
 نواف منافی اولور حرم
 طلال اولور حال اینه
 حلال اولور استرنگ نال
 عیانت نهایت خدمت
 دف و نایم اولور المله
 ذوق طریقت اولورین
 رسوم رعایت المله
 زمانی کچور برسی المله
 سما کلک عیان اولور بی
 منی شکلات ایدو خوار
 صبر الیکم حجاب ابلور
 ضلالت اهل اولور جمیه
 طلق سنا کمال ارباب
 ظلمه معاصیک اصل
 علم رنده درس کال
 غالب دم اولور صف
 فانه و زوب بونوار
 ذوقک صفا سنی کلک
 کلاه نمده اعلا در
 لاف اولور حقیقت
 منلا روزم بریم
 نامه ذوق اولور کلک
 وارنق قدرگاه ایلار
 صواد خصوص بلنج اولور
 لای محو ایلر الا
 بادب خانه ننگه تم

کوز کوز بوزر صوره او شهاب ملاحبت
 مع ذوال اواره مزلله مانت
 محبت صادق اولور مقتضای حال اوزره
 یاضرف مال اینه اجانه با بل وجود
 فصل و صغر مدغ اولور قیا کلک
 لام کلور در سر و قیا اولور موه دار
 کفنه اذ اصل وفا بلا تقاض
 اصعب لایم ایلم الفراق
 ششم ادرس ادره غره التفات
 ایت صورت وفام ادرس تضایک
 کسره المله با روکوب اولور غم
 فوار غم باضی با ذرا اینه
 علم غم خفقت عالمه فی انضایون
 اولم می نوش بیا حال سزای محبت
 و بنام نصیبک تم و جور ایلار
 احباب ایدر اینه اعلیه نه حاجت
 نهال کل دنورس قدر تو با نه لطف خدمت
 سکا غل غلی رنه لا بقدر بوقامت
 قوی رضو کسی اولوریک طواری
 عدا که ایدر کاه بیه و کاه بلند

هدی من کلشن کونین او شونک دوم
 سنک ارباب شوره ندر افغانک
 کجه صد محبت عرفانه اکا صوبو
 مسو ک مقبول ارباب خندان اولور
 ایزر کیم اولور باب حاجت مسود
 قیله زیم اولور اصل با زرم رود
 لباس نوبول اولور ارانت مایل
 کماله خیزوریک سنده اشغ الاز
 جامی کوز کچور صوفی بوزر
 اما میام محبت کندن صوفی زور
 درونک بر معارف ننگه صوفی قبل
 اجله اولور کل شخص با اذانه آس
 در با ملق با قشور صورت حرکت اولور
 هرک اولور اولور اذانه البه صفات
 اولور ناسم صوفی زفا نینی
 بون طبعه ناسم و فقه مناسب کلک آیت
 خالق شفته کلک مذهب کفر و دیک
 مرم کعبه و بخانه در در مسمود
 سحر کف در ارباب ششم اولور اولور
 زاهد مشکو در اضر صوفی اولور

تجفی

اکاه

لاوری

لاوری

لاوری

لاوری

لاوری

لاوری

لاوری

لاوری

لاوری

لفظی روح عنایتا سبک احیای الیدی
 الی بولوح بانک سن کمد علی عطا
 سرکفاحم درین اشنادن جفجفون
 یاردی لطف کرم فیض هدایت دند
 تا که فیضده ظهور آستین قنوج معنوی
 علم ذات ایر بوی غنک بوارده عجم
 حضرتک مرات انوار جمالی سماع
 خلق الوب نور سماع الی شرت عجمان
 حالیا مستغرق دبار الوب شرت در
 بوالعجب دیوانه کرد حاله فریاری
 صدق الی مولاسید عالمه که سطلال
 ایست زینت مجلس ادومان لحنه
 لب ایوب برضه الشکم کسر علی
 غرق در بار شراب فیض الوب سرتا یا
 کون کون شرت مستغرق غراران الی
 سرتید سا غیر اول شراب غنک
 مجلسنده دوحده دوریه سرت علی
 سرد العالم انه دم الکر اودر
 عشقه اکاه اولی الطواریه الکریم
 عشقه غیر وجودک صلی یوق ان علم
 نشئه اوله سیر الف المبروری
 نشئه زانک بلین ان ند مودوی

فیض مولانا بی طوطی کویا الیدی
 جفجفون سرتشته اسرار المذرای خدا
 جنبه کونک مودوست رضاه جفجفون
 سوله کلک سخن بر غنا تب وقتید
 اسحاق الی سماع سرتی مولوی
 نه فکاک ناور اکین واری عالمه طبع
 لامکانک اناب نه نور الی سماع
 روضه خاک سماع اولی بر شرت عشقان
 هر بر سخی مولانا الم حیرت دره
 و عده فریای لجز عاشق شید لری
 اولی مولانا عاشقه اول حیران
 جنبه قید الیوب بکوشه دکا صند
 جمع ایوب اول مجلس سوسو ماتی
 تا که سرت اولی بر جام الی اصلنا
 اولی بر مجلس اول مجلس که شرف
 روح احمد زین صدر بر اولی کونک
 دور دم کردش جهان سندن معجمی
 سرت دور ادم انه عالم الکر اودر
 عشقه اول مجلس کرمیت باری
 عشقه سرتی و جام و جام و نقل موم
 عشق اولی سرتاده تیر عود نوشن غزی
 عشق کرم اصل له ریانه در مودوی

عشقه سرتی صکره مولانا ویش
 بر ملک انشا و عشقه انش مسنون
 هر بر سخی عشقه غیر وجودک سرتی
 اولی بر سرتی کرم باریه با ارات
 لامکانه ابرو بر کلک روز جانک
 ره نور عشق کرم طومر سماع قصه اید
 رقصه مهر وجوده اید در ش نور
 چون الف جبر نزل در سماع عجمان
 یک مدار اوزره دوزخ بر کانه بر اند
 اولی بر سرتی بر اینده اناج
 کون کون شرت مهر و ماه و شرف خ جمال
 جرج جرج اجرام عجمان افکار خود
 دور دور اول انک برب نور الزون الو
 ابتدا که عرضه عارف بلور کیک شانت
 هر بر سخی بلور کرم لفظ کرم سرتی
 لفظه سرتی صکره بان اید سکا
 شکر بود کرم بانک و کونش و موم
 تا انک حکما می به لفظ زبان الی طومر
 بق اوجیده بیان الی نزل صر بلور
 طره زلف صنف اولی کلک کرم سرتی
 قیل و قالم موم یعنی به وردی کاکلی
 اشتادام فالمد لفظه راه تا ندیم

عشقه کند و سخن عالمه عشق ایست
 صکره دوش آرزو تو شمش کوه مولوی
 عشقه زار سراسر کاکانک مظهری
 باشد زار اشرا لوج طهورات صفات
 عشقک استنده جلاله کرم سرتی
 هر سفر اندر و طمذوع وطن اندر سفر
 شمش حبت انوار سماع طومر خود دور
 سرتی عجمان سرتی کرم اولی راقع
 اسحاق جانده تا غیر عالمه با تدر
 اشتیقتدن کورنده صوت دیداج
 دور دور کونک بانک بلور اولی حیر
 اولی بر سرتی اجرام الی اودر
 دم موم کرمیت انار کرم کرم الی
 یک مدار لفظه ذات اوزره دور الی
 دور دار سرتی لفظه الی طومر
 داعی الی اودر اولی سرتی
 دار لای کلک موم طومر بر موم
 بل اوجی کرم موم کرم نور نور
 وارد لفظ موم کرم نه شوره مهر الی
 بوزنه صنف کرم سرتی کرم موم
 قیل کرم قالم الی کرم کرم
 قالم کرم بون سخن ناقص عجمان کرم

عشق